

เรื่องราวที่ท่านจะได้อ่านในหนังสือเล็กๆ นี้เป็นตัวอย่างเล็กๆ
ของคนที่ดีเอาการทำงานเป็นโอกาสของการทำความดี
เป็นเรื่องของคนเล็กๆ ที่ไม่มีอำนาจตำแหน่งและยศถาบรรดาศักดิ์อะไร
แต่เป็นคนเล็กๆ ที่มีจิตใจที่ยิ่งใหญ่ ควรแก่การเรียนรู้และเชิดชูไว้เป็นแบบอย่าง
ให้แก่ผู้คนทั้งหลาย โดยเฉพาะเพียงสำหรับบุคลากรทางวงการแพทย์เท่านั้น

กำลังใจ และความหวัง

กำลังใจและความหวัง

นพ.โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์
และคณะ บรรณาธิการ

จัดพิมพ์โดย

สำนักวิจัยสังคมและสุขภาพ (สวส.)

อาคารคลังพัสดุ ชั้น 3 ซอยสาทรสุข 6 กระทรวงสาธารณสุข

ถนนติวานนท์ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี 11000

โทรศัพท์ 02-5901352, 02-590-1498 โทรสาร 02-590-1498

Website : www.shi.or.th E-mail Address : Info@shi.or.th

กำลังใจและความหวัง

นำบทความทุกที่ที่สะดุดใจ เจียงวงภาวะเรื้อรังของการเจ็บป่วย

หนังสือชุดงานคือความดีที่หล่อเลี้ยงชีวิต เล่ม 4

หนังสือชุดงานคือความดี เล่ม 4

กำลังใจและความหวัง ความทุกข์ขัดแย้งของการเจ็บป่วยเรื้อรัง

ผู้เขียน

อัจฉรา บุญสุข เพ็ญประภา ขามธาตุ พรหมมาตร ปฏิสังข
วรากล ทิพาปกรณ์ สุมาลัย วรรณกิจไพศาล

ผู้เรียบเรียง

สมิทธิ์ ถนอมศาสนะ

กองบรรณาธิการ

นพ.โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ คณิศร เต็งรัง ขาดิชา ยมกุล ประชาธิป กะทา
ราตรี ปิ่นแก้ว วรรณญา เพ็ชรคง นงลักษณ์ ตรงศีลสัตย์ มรุรส ศิริสถิตย์กุล
ปารณัฐ สุขสุทธิ วีรวรรณ เสถียรกาล นิคม ขอมสระน้อย วีรวรรณ ศรีเจริญ
ธวัชกร อินอุตร ภาวิณี สวัสดิ์มานนท์

จัดพิมพ์โดย

สำนักวิจัยสังคมและสุขภาพ (สวส.)

อาคารคลังพัสดุ ชั้น 3 ซอยสาทรนสุข 6 กระทรวงสาธารณสุข
ถนนติวานนท์ ตำบลตลาดขวัญ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี 11000
โทรศัพท์ 02-590-1352, 02-590-1498 โทรสาร 02-590-1498
Website : www.shi.or.th E-mail Address : info@shi.or.th

สนับสนุนโดย

สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.)

สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ (สนย.)

ขอบคุณ อภิญญา ดันทวีวงศ์ และคณะ

ISBN

978-974-8102-34-4

พิมพ์ครั้งที่ 1 สิงหาคม 2550 จำนวน 1,000 เล่ม

พิมพ์ครั้งที่ 2 ตุลาคม 2550 จำนวน 2,000 เล่ม

พิมพ์ที่ อู่การพิมพ์ โทรศัพท์ 02-251-5815

ราคา 80 บาท

หนังสือชุดงานคือความดี

ลำดับที่ 1 งานคือความดีที่หล่อเลี้ยงชีวิต

ลำดับที่ 2 ความดีที่เยียวยา : เรื่องเล่ากับการแพทย์ที่มีหัวใจความเป็นมนุษย์

ลำดับที่ 3 มนุษย์เล็กๆ ในระบบที่ซับซ้อน : ทวงถามความเป็นมนุษย์ในระบบ
สุขภาพ

ลำดับที่ 4 กำลังใจและความหวัง : ความทุกข์ขัดแย้งของการเจ็บป่วยเรื้อรัง

ลำดับที่ 5 ก่อนโลกจะขานรับ : ความไฝฝืนกับคุณค่าและความจริงของชีวิต

ลำดับที่ 6 หุ่นส่วนความดี : ศักยภาพร่วมกับการทำงานสุขภาพ

ลำดับที่ 7 ฟ้ายหลังฝน : สร้างคุณค่าใหม่ คืนหัวใจให้สุขภาพชุมชน

คำนำ

หนังสือชุดงานดีต่อความดี

ผู้คนโดยทั่วไปใช้ชีวิตส่วนใหญ่ไปกับการทำงาน หลายคนต้องกลักรลืนฟันทนกับความเบื่อหน่ายและรู้สึกแปลกแยกกับการทำงานที่ตนไม่เห็นคุณค่า งานไม่ได้มีความหมายมากไปกว่าการหารายได้เพื่อความอยู่รอดและเพื่อความมั่นคงของชีวิต หลาย ๆ คนต้องกัดฟันทำงานเพราะกลัวตกงาน ทั้งที่เกลียดและเบื่องานที่ทำอยู่อย่างมาก

งานจึงกลายเป็นเรื่องน่าเหนื่อยหน่ายที่ผู้คนต้องซังกะตายทำไปวัน ๆ

เมื่อเลิกงานจึงต้องหาทางแก้ความเบื่อด้วยการไปกิน ไปเที่ยว หรือไม่ก็หนีไปสปา ไปอาบน้ำแร่แช่น้ำนม เรียกว่าหนีไปจากโลกแห่งความจริงไปเป็นเจ้าหญิงมีคนมาเตรียมน้ำลอยดอกไม้ให้อาบ มีคนรับใช้มาล้างเท้า ขัดผิว หรือนวดน้ำมันให้ เพื่อจะได้พอมีแรงกลับไปกัดฟันทำงานที่น่าเหนื่อยหน่ายต่อไป

สำหรับผู้คนที่ยังมีศรัทธาในความดีอยู่บ้างก็ต้องหาโอกาสใช้เวลาว่างในวันหยุดจากงานไปทำบุญหรือบำเพ็ญศาสนกุศล เพื่อทำความดีไว้เป็นมงคลของชีวิต

เรียกว่า ต้องว่างเว้นจากการงานจึงมีโอกาสไปทำความดี

งานกับความดีได้กลายเป็นคนละเรื่องกันโดยปริยาย เป็นเส้นขนานที่แทบจะไม่เคยมาบรรจบกันในชีวิตของคนส่วนใหญ่

แต่เรื่องราวที่ท่านจะได้อ่านในหนังสือเล็ก ๆ นี้เป็นตัวอย่างเล็ก ๆ ของคนที่ถือเอาการทำงานเป็นโอกาสของการทำความดี

เป็นเรื่องของคนเล็ก ๆ ที่ไม่มีอำนาจตำแหน่งหรือยศถาบรรดาศักดิ์อะไร แต่เป็นคนเล็ก ๆ ที่มีจิตใจที่ยิ่งใหญ่ ควรแก่การเรียนรู้และเชิดชูไว้เป็นแบบอย่างให้แก่ผู้คนทั้งหลาย ไม่เฉพาะเพียงสำหรับบุคลากรทางการแพทย์เท่านั้น

คนเหล่านี้ทำงานให้บริการดูแลรักษาสุขภาพในระดับครอบครัวและชุมชนหรือที่เรียกว่าบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิ ซึ่งถือกันว่าเป็นจุดยุทธศาสตร์ของการพัฒนาระบบสุขภาพ เพราะบทเรียนจากการปฏิรูประบบบริการสุขภาพทั่วโลกมีข้อสรุปตรงกันว่า การสร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้านั้น นอกจากจะต้องใช้มาตรการทางการเงินหรือที่เรียกว่าการปฏิรูประบบการเงินการคลังของภาคสาธารณสุขแล้ว ที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากันก็คือ ต้องสร้างระบบการดูแลรักษาสุขภาพในระดับปฐมภูมิให้เข้มแข็งด้วย

แต่พอพูดถึงบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิซึ่งเป็นการดูแลรักษาสุขภาพในระดับครอบครัวและชุมชน คนส่วนมาก (รวมทั้งหน่วยงานและผู้บริหารระบบการแพทย์ส่วนใหญ่) มักไม่เห็นคุณค่าและไม่ให้ความสำคัญเท่าที่ควร

ส่วนหนึ่งเพราะเห็นว่าเป็นบริการสุขภาพเบื้องต้น เป็นการแพทย์พื้น ๆ ไม่ใช่ “การแพทย์ขั้นสูง” ที่วิเศษวิโส ไม่มีผู้เชี่ยวชาญพิเศษหรือเทคโนโลยีล้ำสมัยที่น่าตื่นตาตื่นใจ หรือทำเรื่องอัศจรรย์ทางการแพทย์ได้

คนทำงานเหล่านี้จึงเป็นเหมือนคนขายของที่ไม่มีความสามารถ ไม่มีปากมีเสียง และไม่มีอำนาจต่อรองอะไร ทั้งงบประมาณที่ใช้ทำงานก็มี

ให้อย่างจำกัด ซ้ำในทางวิชาชีพก็ไม่ได้มีเกียรติหรือศักดิ์ศรี แต่ต้องทำงานที่หนักและเหนื่อยยาก

ในสถานการณ์ที่ชวนให้ท้อแท้ย่นนี้ กลับมีผู้คนตัวเล็ก ๆ จำนวนหนึ่งกำลังทุ่มเทชีวิตจิตใจกับการดูแลรักษาสุขภาพของผู้คน รวมทั้งคนเล็ก คนน้อยและคนด้อยโอกาสในชุมชนอย่างไม่ย่อท้อ

ไม่ใช่เพียงแค่ทำไปตามหน้าที่ที่ถูกมอบหมาย แต่เป็นการทำด้วยหัวใจที่อ่อนโยนต่อความเป็นมนุษย์

เรื่องราวในหนังสือเล่มเล็ก ๆ นี้ เป็นตัวอย่างของคนเหล่านี้ ที่อาจมีอยู่อีกมากมายโดยที่ไม่มีคนรู้จัก

ตรงข้ามกับที่มักเข้าใจกันว่า บริการสุขภาพระดับครอบครัวหรือชุมชนเป็นบริการเบื้องต้น เป็นการดูแลรักษาความเจ็บป่วยต่าง ๆ ที่ไม่ต้องใช้ความเชี่ยวชาญเหมือนการรักษาโรคที่ยากและซับซ้อนในโรงพยาบาลขนาดใหญ่ แท้จริงแล้วบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิไม่ใช่เรื่องง่ายเพราะต้องใส่ใจกับสุขภาพในหลายมิติ ทั้งทางกายหรืออวัยวะ ทางจิตใจหรืออารมณ์ ความรู้สึก ทางสังคม และทางจิตวิญญาณ

การดูแลที่ใส่ใจกับหลายมิติให้มีความเหมาะสมลงตัวเป็นศิลปะที่ไม่ใช่จะทำได้แบบง่าย ๆ หรือลวก ๆ

หากดูความเจ็บป่วยแค่มิติเดียว เช่นมิติทางกายภาพหรือมิติของอวัยวะ ผู้ป่วยด้วยโรคเดียวกันก็อาจมีพยาธิสภาพเหมือนกัน และให้การรักษาเหมือน ๆ กันได้

แต่หากพิจารณาจากหลายมิติของสุขภาพผู้ป่วยหรือคนไข้แต่ละคน จะไม่เหมือนกันเลย

การดูแลที่ต้องใส่ใจกับสุขภาพในหลายมิติ จึงไม่มีคำตอบตายตัวหรือสำเร็จรูปที่ใช้ได้กับทุกกรณี

การเรียนรู้ที่จะแก้ปัญหาสุขภาพที่ซับซ้อนหลายมิติ จึงไม่ได้จากการท่องสูตรการรักษา แต่ต้องเรียนรู้จากกรณีศึกษาที่หลากหลาย ไม่ใช่เรียนรู้เพื่อลอกเลียนวิธีการ แต่เป็นการเรียนรู้เพื่อเอาแบบอย่างไปคิดต่อและประยุกต์ใช้ในบริบทของแต่ละกรณี

เพราะการดูแลรักษาความเจ็บป่วยของมนุษย์ไม่ใช่การตัดเลื้อยโหลที่ตัดแบบเดียว ขนาดเดียวให้ทุกคนใส่

ที่สำคัญเรื่องราวเหล่านี้ให้ทั้งแง่คิดและแรงบันดาลใจ เพราะเป็นการนำแนวคิดบริการปฐมภูมิที่ใส่ใจในมิติของความเป็นมนุษย์ และมีความละเอียดอ่อนทางสังคมวัฒนธรรมและจิตวิญญาณไปปฏิบัติอย่างได้ผลและงดงาม

เรียกว่า อ่านเอาแง่คิดก็ได้

อ่านเอาแรงบันดาลใจก็ดี

เพราะทุกกรณีศึกษามีทั้งข้อคิดข้อปฏิบัติให้ทั้งความจริงเกี่ยวกับชีวิตและสุขภาพ มีทั้งความงดงามและละเอียดอ่อน และแฝงไว้ทั้งความดีที่เราชื่นชมได้

พูดอีกอย่าง งานบริการสุขภาพปฐมภูมಿಯ่างนี้เป็นที่บรรจบกันของความดี ความงามและความจริงของชีวิต

งานจึงไม่ได้เป็นแค่ภารกิจที่จำเป็นต้องทำให้ได้ตามตัวชี้วัด

เพราะงานที่ทำด้วยหัวใจที่อ่อนโยนต่อความเป็นมนุษย์นั้นเป็นมากกว่าภารกิจตามหน้าที่

แต่เป็นความดีที่หล่อเลี้ยงชีวิต

นพ.โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์

สารบัญ

คำ นำ

บทนำ

1	ชีวิตฆมของน้ำตาล	1
2	ประตุที่ถูกปิดมานาน	19
3	ครูปราง	33
4	ทุข์ซ้ำสองเพราะมองข้าม “ปฏิทินชุมชน”	44
5	เพื่อนรัก เพื่อนตาย	55

ภาคผนวก

บทอาขยาน

อันบทอาขยาน คือคำ ของมหาราช
ของมีเกียรติ สอนคน อย่านองส่าย
ถ้าชนก ด้วปการงาน เป็คนชาติ
ไม่แพ้ใคร รู้ธรรม ด้วใจจริง
ตัวบทอาขยาน คือตัวบท ประพฤติธรรม
พร้อมกันไม่ แลยล้ำ มีค่ายิ่ง
ที่จะเปรียบ ก็เหมือนคน ฉลาดยิ่ง
นับเลียวยิ่ง เก่งหก แลยหกเลย ฯ

Handwritten signature and a red square seal.

บทนำ

การเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังเป็นภาวะที่สร้างความทุกข์ได้อย่าง
มหันต์ทั้งต่อผู้ป่วยครอบครัวและญาติพี่น้อง แต่บริการทางการแพทย์แบบ
ดั้งเดิมที่เน้นการให้บริการที่โรงพยาบาลด้วยแพทย์เฉพาะทางกลับไม่
สามารถรองรับปัญหาดังกล่าวได้ดีเท่าที่ควร ที่เป็นเช่นนี้มีเหตุผลทั้งในเชิง
ประวัติศาสตร์และเชิงปรัชญา ในเชิงประวัติศาสตร์ โรงพยาบาลเริ่มแรกที
ร่างกันขึ้นในราวคริสต์ศตวรรษที่ 17 นั้น เป็นสถานที่สำหรับรองรับผู้ป่วย
หรือผู้แสวงบุญที่เดินทางผ่านมาและต้องการที่พักอาศัย ผู้ป่วยที่มาพำนั
กอาศัยอยู่ในโรงพยาบาลนั้นก็มักเป็นผู้ที่ไม่มีที่พึ่งหรือยากไร้จนไม่มีที่พักอาศัย
คำว่า โรงพยาบาลในภาษาอังกฤษคือ Hospital นั้นมีรากศัพท์ร่วมกับคำว่า
Hospitality ซึ่งแปลว่า ความมีน้ำใจให้ที่พำนักอาศัยแก่ผู้คน โรงพยาบาล
เมื่อแรกเริ่มจึงเป็นเสมือนที่พำนักอาศัยทั้งเพื่อการดูแลรักษาและการสงเคราะห์
ซึ่งหมายถึงการเป็นที่รวมไม่เฉพาะแต่ผู้ป่วยเท่านั้น แต่ยังรวมเอาคนพิการ
คนปัญญาอ่อน รวมทั้งผู้ที่สังคมกีดกันรังเกียจไว้ในสถานที่พำนักรักษานี้เพื่อ
มิให้ไปปะปนหรือรบกวนสังคมของคนปกติด้วย

สำหรับผู้ป่วยที่มาพำนักรักษานั้น ความเจ็บป่วยส่วนใหญ่ในสังคมยุคนั้นเป็นเรื่องโรคติดต่อต่าง ๆ เป็นหลัก การค้นพบเชื้อโรคและเทคนิคการทำให้ปราศจากเชื้อรวมทั้งการค้นพบยาปฏิชีวนะได้ทำให้การรักษาโรคติดต่อต่าง ๆ ซึ่งอาศัยการแยกผู้ป่วยออกจากชุมชนกลายเป็นภารกิจหลักที่สำคัญของโรงพยาบาล ส่วนโรคติดต่อที่ไม่สามารถรักษาให้หายได้อย่างรวดเร็วและกลายเป็นโรคของความรังเกียจเฉียดฉันทก็ถูกจัดการโดยการจัดตั้งสถานสงเคราะห์เพื่อแยกผู้ป่วยออกจากสังคมโดยสร้างเป็นชุมชนเฉพาะสำหรับผู้ป่วย เช่น นิคมโรคเรื้อน หรือนิคมวันโรค ซึ่งวิธีการแยกผู้ป่วยออกจากสังคมนี้ปัจจุบันถือเป็นวิธีการที่ไม่เป็นที่ยอมรับไปแล้ว เพราะเป็นการตอกย้ำภาพพจน์ของโรคว่าเป็นสิ่งที่น่ารังเกียจและไม่สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้

สำหรับโรงพยาบาลแล้ว แนวคิดการจัดการโรคยังคงมีรากฐานจากทฤษฎีเชื้อโรค คือการแยกกิจกรรมการรักษาโรคออกจากสังคมหรือชุมชน ซึ่งอาจยังมีความเหมาะสมและเป็นวิธีที่ใช้ได้ผลสำหรับโรคหรือความเจ็บป่วยที่รักษาให้หายได้ในระยะเวลานั้น ๆ เช่น โรคติดต่อเฉียบพลัน อุบัติเหตุ หรือการคลอดบุตร แต่สำหรับโรคเรื้อรังซึ่งกำลังเป็นปัญหาสำคัญในปัจจุบันแล้ว รูปแบบการเฝ้าระวังรักษาที่เน้นกิจกรรมการรักษาในโรงพยาบาลโดยไม่สนใจกับสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตทางสังคมหรือในชุมชนนั้นเป็นรูปแบบการรักษาที่มีข้อจำกัดอย่างยิ่ง เพราะโรคเรื้อรัง ไม่ว่าจะเป็นโรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง มะเร็ง หรือโรคเอดส์ ล้วนแต่เป็นโรคที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์อย่างแยกไม่ออกจากปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรม เศรษฐกิจ พฤติกรรมสุขภาพ รวมทั้งมิติความสัมพันธ์เชิงอำนาจในบริบทของครอบครัวและชุมชน และเมื่อระบบบริการทางการแพทย์ที่เป็นอยู่ได้แยกตัวออกจากชุมชน ซึ่งเป็นผลลัพธ์ของประวัติศาสตร์และวิถีคิดทางการแพทย์ดังที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว การให้การเฝ้าระวังรักษาและแก้ปัญหาความเจ็บป่วยเรื้อรังจึงเป็นสิ่งที่บรรลุผลได้อย่างจำกัด

การดูแลผู้ป่วยเรื้อรังต้องการระบบวิธีคิด ระบบงานและทักษะการทำงานใหม่ที่แตกต่างไปจากการดูแลแบบตั้งรับที่รอให้ผู้ป่วยไปหาที่โรงพยาบาล เพราะต้องรุกออกไปหาผู้ป่วยและให้การดูแลที่สอดคล้องกับบริบทและเงื่อนไขของชีวิตของผู้ป่วยแต่ละคน ผู้ให้การดูแลรักษาไม่เพียงต้องแก้ปัญหาเฉพาะหน้าที่กำลังคุกคามชีวิตและความเป็นอยู่ของผู้ป่วย แต่ยังต้องแสวงหาวิธีการที่จะลดปัจจัยเสี่ยงและเสริมสร้างสุขภาพในระยะยาวไปพร้อมกัน ไม่ว่าจะเป็นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ การสร้างกลุ่มช่วยเหลือกันเอง การสร้างเสริมพฤติกรรมสุขภาพ หรือการสร้างบทบาทของครอบครัว ในกระบวนการเฝ้าระวังรักษา อีกทั้งยังต้องตระหนักถึงข้อจำกัดของผู้ป่วยและครอบครัวในการเข้าถึงการรักษา เพราะการรักษาโรคเรื้อรังนั้นมักเป็นภาระการดูแลที่ยึดเยื้อไปตลอดชีวิต สิ้นเปลืองทั้งด้านการเงินและเวลา ในบางกรณีระบบบริการสุขภาพที่เป็นอยู่นอกจากจะแก้ปัญหาได้อย่างจำกัดแล้วยังอาจเป็นสิ่งที่เพิ่มความทุกข์ซ้ำเติมให้กับผู้ป่วยและญาติได้หากไม่ระมัดระวัง

เรื่องเล่าจากประสบการณ์ของเจ้าหน้าที่สุขภาพชุมชนในเล่มนี้บอกกล่าวเรื่องราวการดูแลความเจ็บป่วยเรื้อรังที่ดำเนินไปด้วยความเข้าใจและใส่ใจ เป็นเรื่องราวที่สะท้อนให้เห็นว่า ระบบบริการปฐมภูมิและงานสุขภาพชุมชนนั้นมีศักยภาพและสามารถให้การดูแลรักษาความเจ็บป่วยเรื้อรังที่บูรณาการเข้ากับวิถีชุมชนได้อย่างงดงาม เป็นบริการสุขภาพที่ใส่ใจต่อมิติทางสังคม วัฒนธรรมและมีความละเอียดอ่อนต่อมิติของความเป็นมนุษย์ที่จะช่วยเติมเต็มมิติเหล่านี้ที่ขาดหายไปจากระบบบริการแบบตั้งรับในระบบโรงพยาบาลได้อย่างมีคุณค่า ศักยภาพและคุณค่าที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เช่นนี้เองที่จะทำให้บริการสุขภาพในระดับปฐมภูมิและงานสุขภาพชุมชนเป็นที่ศรัทธาและได้รับการยอมรับทั้งจากชุมชนและจากระบบบริการระดับอื่น ๆ อย่างตระหนักถึงลักษณะเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของบริการสุขภาพที่อยู่ใกล้ชิดกับชุมชน

เรื่องเล่าในเล่มนี้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า งานสุขภาพเชิงรุกของ บริการปฐมภูมิในระดับชุมชนนั้นสามารถก้าวพ้นไปจากกรอบจำกัดของ ระบบวิธีคิดแบบชีวการแพทย์ที่ถือว่าสุขภาพดีเป็นผลลัพธ์ของการมีร่างกาย และอวัยวะต่างๆ ที่ทำหน้าที่ได้ตามปกติเท่านั้น เพราะสุขภาพดีหรือ สุขภาวะในแต่ละเรื่องราวที่บอกกล่าวในหนังสือนี้ เป็นผลมาจากปฏิสัมพันธ์ ของหลากหลายมิติของชีวิต ทั้งทางกาย ใจ สังคมและทางจิตวิญญาณ การ เยียวยาอย่างเป็นองค์รวมที่สร้างดุลยภาพใหม่ให้เกิดขึ้นกับชีวิตทำให้เราเห็น ได้อย่างชัดเจนถึงปรัชญาการดูแลสุขภาพปฐมภูมิที่ถือว่า แม้จะเป็นโรคก็ สามารถมีสุขภาพหรือสุขภาวะที่ดีได้ เรื่องราวของผู้ป่วยโรคเอดส์ที่สังคมยอมรับ เข้าใจและให้โอกาส เรื่องราวของน้ำใจและความเอื้ออาทรของเพื่อนที่ ช่วยฟื้นฟูชีวิตของครูผู้ประสบอุบัติเหตุจนพิการ หรือเรื่องราวของการก่อร่าง สร้างความสัมพันธ์ที่เปิดประตูไปสู่สุขภาวะใหม่ของชายพิการ เหล่านี้ล้วน เปิดเผยให้เห็นความเป็นไปได้ใหม่ๆ ที่ระบบบริการปฐมภูมิกำลังนำพาระบบ สุขภาพไทยไปสู่คุณภาพใหม่ได้อย่างน่าภาคภูมิใจ

ในการดูแลอย่างเป็นองค์รวมที่เราได้เรียนรู้จากเรื่องเล่าเกี่ยวกับ ความเจ็บป่วยเรื้อรังเหล่านี้ เส้นแบ่งที่เราเคยท่องจำและเคยคิดว่างานด้าน สุขภาพจะต้องแบ่งออกเป็นด้านๆ ระหว่างงานการป้องกันควบคุมโรค การ ส่งเสริมสุขภาพ การรักษาพยาบาลและการฟื้นฟูสภาพ เลื่อนหายไปอยู่หลัง ฉาก ทฤษฎีหรือศาสตร์ตายตัวถูกแทนที่ด้วยเรื่องราวชีวิตและความรู้สึกที่ก่อ ตัวขึ้นระหว่างมนุษย์สองคนที่เชื่อมโยงเข้าหากันด้วยสำนึกร่วมแห่งความ เป็นมนุษย์ เป็นเรื่องราวการดูแลเอาใจใส่ที่คลี่คลายระหว่างหัวใจที่อ่อนโยน ต่อกันมากกว่าที่จะเป็นเรื่องของวิชาชีพหรือภารกิจที่ทำไปตามหน้าที่ การ ทำงานสุขภาพที่อาศัยใจที่สัมผัสอยู่กับใจ ชีวิตที่สัมผัสกับชีวิต เรียนรู้เรื่อง รวที่ทำให้เรามีจิตใจที่ละเอียดอ่อนต่อความทุกข์ รวมทั้งได้ร่วมเยียวยาความ ทุกข์และทำในสิ่งที่เติมเต็มความหมายและคุณค่าของความเป็นมนุษย์ไปใน ขณะเดียวกัน ความดีงามและความงดงามเหล่านี้ไม่เพียงแต่เป็นเสน่ห์ของ

บริการปฐมภูมิและงานสุขภาพชุมชน

แต่ยังเป็นสิ่งที่จะประกาศเกียรติภูมิของระบบบริการปฐมภูมิและงาน สุขภาพชุมชนให้ปรากฏและจับใจผู้คนทุกคนที่ได้รู้เห็น

โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์

พฤษภาคม 2550

ชีวิตของน้ำตาล

อัจฉรา บุณสุ
สถาปนาหมังปิ่นสะลงนอก จังหวัดเชียงใหม่

เสียง

วิหคแห่งพงไพรขั้บนานอยู่ในขุนเขา ดวงอาทิตย์เริ่มคล้อยต่ำแล้ว แสงแดดที่ให้ความสว่างมาตลอดวันค่อยๆ จางหายไปราวกับถูกแผ่นฟ้ากลืนกิน คนไข้คนสุดท้ายเพิ่งเดินออกจากสถานเอนามัย ห้องที่แน่นด้วยผู้คนตั้งแต่เมื่อตอนเช้ากลับสู่ความเงียบสงัด เหลือเพียงฉันและน้องเจ้าหน้าที่อีกไม่กี่คนเท่านั้นที่ยังคงทำงานอยู่

“ยังไม่กลับบ้านอีกหรือพี่” น้องพยาบาลเอ่ยทักขึ้น

“อืม...เดี๋ยวอีกสักพัก” ฉันจัดการกับเอกสารตรงหน้าพลางเหลือบมองไปยังโทรศัพท์ ใจหวนคำนึงถึง “น้ำตาล” ด้วยความเป็นห่วง ป่านนี้เธอจะเป็นอย่างไรบ้างนะ ทำไมไม่มีใครโทรมาบอกบ้างเลย ...หรือว่า...

ยังไม่ทันคิดอะไรต่อ เสียงโทรศัพท์ก็ดังขึ้น ทั้งที่ฉันตั้งตารอเสียงนี้มาเกือบครึ่งวันแต่มันก็ยังทำให้ฉันสะดุ้งเล็กน้อย ฉันสังหรณ์ใจว่าต้องเป็นการแจ้งข่าวเรื่อง “น้ำตาล” แน่ ไม่รอให้ดังเป็นครั้งที่สองฉันก็รีบยกหูโทรศัพท์ขึ้นทันทีพร้อมกับกรอเสียงลงไป

“สวัสดีค่ะ...”

แปดปีก่อน...

บ้านพักของฉันแทบจะไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลงจากปัจจุบัน เครื่องเรือนต่าง ๆ ยังคงตั้งอยู่ที่เดิม เว้นแต่หน้าต่างมุ้งลวดที่เพิ่งเปลี่ยนใหม่ในปีนั้น เส้นสีเงินเล็กๆ ที่ไขว้ไปมานับหมื่นเส้นจนเป็นบานหน้าต่างยังมันล้นไม่มีแม้แต่เศษฝุ่นที่เกาะให้มองเหมือนตอนนี้ อ้อ...ตอนนั้นเจ้าขาว สุนัขของฉันยังมีชีวิตอยู่ด้วย มันอายุได้สี่ปี หากเป็นคนก็คงอยู่ในวัยฉกรรจ์ที่เต็มเปี่ยมไปด้วยพลังของชีวิต

วันนั้นเป็นบ่ายวันอาทิตย์กลางฤดูหนาวที่เจียบสงบ แสงแดดเรืองๆ สาดส่องลอดเข้ามาในตัวบ้าน แต่อากาศกลับเย็นสบายด้วยสายลมที่พัดพาไอหนาวมาจากยอดดอย หูแว่วเสียงเด็กวิ่งเล่นดังอยู่ไกลๆ

...ทุกอย่างเป็นเหมือนที่เคยเป็น จนกระทั่งเสียงของเจ้าขาวเห่าดังขึ้น

ฉันวางมือจากการรีดผ้า ค่อยๆ เดินออกไปที่ลานเรือน เจ้าหน้าทีสถานีอนามัยทุกคนคุ้นเคยกับเจ้าขาวดี การที่มันส่งเสียงเห่าเช่นนี้แสดงว่าผู้มาเยือนต้องเป็นคนแปลกหน้า หรือไม่ก็เป็นชาวบ้านที่นานๆ จะมาหาฉันถึงเรือนสักครั้งหนึ่ง

จริงอย่างที่ฉันคิด เมื่อฉันมองออกไป ก็เห็นหญิงสาวผู้หนึ่งยืนรื้ออยู่สายตาส่งไปที่เจ้าขาวอย่างระแวง

“อ้าว น้ำตาลนั่นเอง ขึ้นมาสิ” ฉันเชื้อเชิญพร้อมกับไล่เจ้าขาวไปเมื่อเห็นผู้มาเยือนเป็นหญิงสาวที่ฉันรู้จักเป็นอย่างดี เธอค่อยๆ ก้าวขึ้นบันไดบ้าน แต่สายตาส่งไปที่เจ้าขาวซึ่งส่งเสียงคำรามในลำคออยู่

“นั่งตามสบายเลยนะ” ฉันกล่าวพลางปลดปลีกเตารีดพร้อมดันผ้ารองรีดไปอีกทางหนึ่ง

“ดื่มน้ำมั้ย” ฉันถามพร้อมกับหยิบขวดน้ำจากตู้เย็นโดยไม่ฟังคำตอบ แต่เมื่อหันกลับมา ก็ค่อยมองเห็นสิ่งผิดปกติ ดวงตากลมโตที่มีเส้นห่อของ

เธอในยามนี้เต็มไปด้วยน้ำตาที่เอ่อคลอ เหมือนจะได้ยินเสียงสะอื้นให้เบาๆ ด้วย ยังไม่ทันจะถามอะไร เธอก็ทรุดตัวลงนั่งกับพื้นอย่างหมดเรี่ยวแรง พร้อมรำพึงเบาๆ ว่า

“พี่หมอ หนู... หนูติดเอดส์”

น้ำที่ฉันกำลังรินจากขวดลงสู่แก้วต้องหยุดชะงัก ฉันวางของทั้งสองสิ่งลงกับโต๊ะอย่างไม่รู้ตัว ดวงตาจ้องบนใบหน้าของเธอไปด้วยน้ำตาน้อย่างตกใจระคนสงสัย

“หนูไปตรวจที่คลินิกมา เพิ่งรู้ผลเมื่อวานขึ้นนี่เองว่าติดเชื้อ” เธอเล่าด้วยเสียงสะอื้น น้ำตาหยดลงบนผิวแก้มที่นวลเนียน “ทำยังไงดีพี่ นี่หนูคิดแทบเป็นบ้ามาสองวันแล้ว ยังไม่ได้บอกใครซักคน”

ฉันนั่งลงข้างๆ น้ำตาล เธอกุมมือฉันไว้แน่นราวกับมันเป็นสิ่งสุดท้ายในชีวิตที่จะยึดไว้ได้ “พี่ช่วยหนูหน่อยนะ หนูจะอยู่ยังไงต่อไปไม่รู้ เขาจะรังเกียจหนูมั้ย แล้วลูกของหนูล่ะ จะถูกรังเกียจด้วยมั้ย” ถึงตรงนี้ มือของเธอค่อยๆ คลายออก เหมือนกับว่าตอนนี้จะเรียกร้องที่จะยึดเกาะก็ไม่มีเหลือแล้ว

ฉันโอบร่างของเธอไว้พลางปลอบประโลม แม้เธอไม่มีแรงจะเกาะสิ่งใดแล้ว แต่ฉันมีแรงอยู่ ฉันจะยึดเธอเอาไว้ไม่ให้หลุดไปไหนเอง

ความจริงแล้ว ในวันที่น้ำตาลรู้ว่าติดเชื้อเอดส์ เธอได้ไปหาขุนพี่ในหมู่บ้านที่ติดเชื้อเช่นกัน แต่ก็ไม่พบ หลังจากนอนคิดด้วยความอึดอัดอยู่ที่บ้านเพียงลำพังได้สองวัน เธอจึงตัดสินใจมาหาฉันที่บ้านพัก ด้วยคิดว่าในตอนนี้นั้นฉันน่าจะเป็นคนเดียวที่พอจะเข้าใจความรู้สึกของเธอได้บ้าง เนื่องจากก่อนที่สามีและพี่สาวของเธอจะเสียชีวิตด้วยโรคเดียวกัน น้ำตาลก็มักจะมาปรึกษาปัญหานี้กับฉันที่สถานีอนามัยเสมอ

เอดส์ที่เคยพรากชีวิตของสามีและพี่สาวของเธอมาก่อน บัดนี้กำลัง

ยื่นมือเข้ามาคุกคามเธอแล้ว

ช่วงที่สามีของเธอป่วยลงนั้น เธอต้องรับภาระในครอบครัวเพียงคนเดียว โทนจะค่าใช้จ่ายในบ้านและของลูก ค่ารถเพื่อเดินทางไปโรงพยาบาล รวมถึงค่ารักษาพยาบาลของสามี ลำพังรายได้จากการรับจ้างทั่วไปก็แทบจะไม่เพียงพออยู่แล้ว แต่นี่บางวันก็ต้องหยุดงานเพื่อดูแลสามีอีก แม้ตัวเขาจะมีบัตรทองแต่เนื่องจากยาที่ใช้รักษาส่วนใหญ่อยู่นอกบัญชียาหลักจึงไม่สามารถใช้สิทธิเบิกจ่ายได้

น้ำตาลเป็นคนหมู่บ้านนี้โดยกำเนิด และเป็นน้องสาวคนสุดท้องในครอบครัวที่มีลูกสาวสี่คน แม่ของเธอเสียชีวิตนานแล้ว ขณะที่พี่สาวทุกคนต่างแต่งงานมีครอบครัวกันไปหมด พี่สาวคนโตและคนที่สองอยู่กับสามีในหมู่บ้านเดียวกัน ขณะที่พี่คนที่สามย้ายไปอยู่อีกตำบลหนึ่ง เธอเองก็แต่งงานกับคนบ้านเดียวกันและแยกเรือนออกไปเช่นคนอื่น บ้านหลังเล็กๆ ที่พวกเธออยู่กันมาตั้งแต่เด็กจึงเหลือผู้เป็นพ่ออาศัยอยู่เพียงคนเดียว

พ่อและพี่สาวของเธอนี้เอง ที่ยังคงช่วยเหลือด้านการเงินให้บ้างในยามที่สามีเธอป่วย แต่ก็มิใช่จำนวนที่มากนัก เพราะแต่ละคนก็เพียงประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปที่ไม่มีรายได้เป็นกอบเป็นกำ และต่างคนต่างก็ยังมีภาระของตนต้องรับผิดชอบ

ความยากจนของเธอและสามีเป็นสิ่งที่พอจะทนรับได้ แต่สิ่งที่ก่อให้เกิดความน้อยเนื้อต่ำใจก็คือการที่ครอบครัวของเธอถูกรังเกียจ แม้แต่ญาติพี่น้องหรือเพื่อนบ้านก็แทบจะไม่ไปมาหาสู่เหมือนบ้านที่มีคนป่วยอื่นๆ ทั่วไป สิ่งนี้ทำให้เธอรู้สึกโดดเดี่ยวและขาดความมั่นใจในตัวเองมากกว่าการเป็นโรคเสียอีก

ในช่วงนั้น ฉันมักไปเยี่ยมบ้านและให้ข้อมูลเรื่องการดูแลสุขภาพของสามีเธออยู่เสมอ ซึ่งเธอจะใช้ช่วงเวลานี้ระบายความในใจออกมา อย่างน้อย

การพูดคุยแลกเปลี่ยนความเห็นก็พอจะช่วยให้เธอผ่อนคลายความทุกข์ลงได้บ้าง

หลังสามีเสียชีวิตไม่นาน พี่สาวคนที่สามซึ่งติดเชื้อเอดส์จากสามีคนที่เสียชีวิตไปแล้วเช่นกัน ได้มาขออาศัยอยู่ด้วย นางคิดว่าน้องสาวซึ่งประสบปัญหาเดียวกันคงเข้าใจ ไม่ตั้งข้อรังเกียจเหมือนกับพี่น้องคนอื่น

แม้จะต้องกลับมาแบกภาระเรื่องค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นอีกครั้ง แต่น้ำตาลก็เต็มใจ โชคดีที่พี่สาวไม่มีลูก มิเช่นนั้นคงต้องมีปัญหาตามมาอีกมาก ขณะที่พี่สาวคนอื่นๆ ก็เริ่มเข้ามาให้ความช่วยเหลือมากขึ้นเพราะอย่างน้อยก็เป็นพี่น้องร่วมท้องเดียวกันมา ต่อมาไม่นานหลังจากนั้น พี่สาวคนนี้ก็เสียชีวิตลง

น้ำตาลยังคงตั้งหน้าตั้งตาทำงานเลี้ยงดูลูกสาวอายุเก้าขวบต่อไป ถึงตอนนี้ภาระด้านค่าใช้จ่ายก็ผ่อนคลายเป็นลำดับ แต่ภาระด้านจิตใจกลับเพิ่มขึ้น และช่วงนี้เองที่เธอเริ่มกังวลว่าตัวเองติดเอดส์หรือไม่ ไม่เพียงแต่ตัวเธอเท่านั้น แม้แต่ผู้คนในชุมชนก็เริ่มสงสัยในข้อนี้ด้วย เธอต้องปลุกปลอบใจตัวเองหลายครั้งกว่าจะตัดสินใจไปตรวจเลือด เพื่อยอมรับกับความจริงที่ว่า ...เธอติดเชื้อ

ความมืดแปดคล่มมืดมนฟ้าตั้งแต่เมื่อไรฉันก็ไม่ทันได้สังเกต น้ำตาลเดินอย่างอ่อนระโหยกลับบ้านไปได้สักพักแล้ว ขณะที่ฉันเองก็นั่งคิดถึงเรื่องนี้ด้วยความวิตก ...นี่ฉันจะช่วยเธออย่างไรดี

นับแต่วันนั้น น้ำตาลพยายามปรับกิจวัตรประจำวันเพื่อให้ชีวิตของตนยืนยาวต่อไป แต่ทุกอย่างก็ดำเนินไปอย่างลับๆ เธอพยายามหลีกเลี่ยงการพบปะผู้คน ยามว่างในตอนบ่ายและตอนเย็นก็มักจะแหวะเวียนมาพูดคุยกับฉันเพื่อระบายความทุกข์ที่อัดอั้นอยู่ในใจ โดยเฉพาะเรื่องสาหัสตายของคนในชุมชนบางคนที่เป็นดังข้อสงสัย บางคนก็ถามเธอตรงๆ เลยว่าติดเอดส์จากสามีหรือไม่ ที่ร้ายกว่านั้น บางคนตั้งทำรังเกียจเธอทันทีโดยไม่แม้แต่จะ

ถามได้

“หนูเหมือนเป็นตัวประหลาดของที่นี่เลยพี่หมอ” เธอรำพึงด้วยความน้อยใจ

“ตัวประหลาด” วลีนี้ทำให้ฉันนึกถึงงานศพของสามีและพี่สาวของเธอด้วยความสะทกสะทอนใจ ศพต้องถูกห่อหุ้มด้วยพลาสติกปิดมิดชิด มิเช่นนั้นจะไม่มีใครมาช่วยงานศพ ส่วนอาหารที่ทำมาเลี้ยงในงานก็แทบไม่มีใครแตะต้อง บรรยากาศของงานชวนให้หดหู่ เศร้าหมอง และเหงาหงอยยิ่งกว่างานศพทั่วๆ ไปเสียอีก

“หนูอึดอัดมากเลยพี่ บางคืนกินนอนไม่หลับ กังวลกับทุกเรื่อง นี่ไม่รู้ลูกหนูจะถูกเพื่อนที่โรงเรียนล้อหรือดั่งแง่เอาหรือเปล่า เห็นมันแปลกไป ไม่รู้เรื่องเหมือนก่อน”

ขณะที่ฟังเธอตัดพ้อถึงชีวิตของตนเองอยู่นั้น ความคิดหนึ่งก็แวบเข้ามา...

ราวสองสามวันต่อมา น้ำตาลมานั่งคุยกับฉันที่สถานีอนามัยในช่วงบ่ายเหมือนปกติ แต่ถ้าหากมีคนสังเกตอาจปฏิกิริยาของฉันอยู่ จะเห็นว่าสายตามักจะมองไปที่ประตูทางเข้าอยู่บ่อยครั้งราวกับรอใครสักคน

ในที่สุด คนที่ฉันนัดแนะไว้ก็มาถึง

เขาเป็นชายหนุ่มที่มีผิวหมองคล้ำ แก้มตอบ ขอบตาสีดำ พาร่างอันผอมบางเดินเข้ามายังที่สนทนาของพวกเราอย่างช้าๆ

“สวัสดีครับหมอ ว่าไงน้ำตาล” ชายหนุ่มผู้นั้นเอ่ยคำทักทาย

“สวัสดีค่ะ เอ๊ะ ! นี่พี่นัทหรือ ไม่สบายหรือเปล่านี่ เป็นอะไรไปละ มาหาหมอหรือ” น้ำตาลถามยาวเหยียดด้วยสีหน้าตกใจเล็กน้อยพร้อมกับมองไปยังร่างของเขา นนทเป็นคนหมู่บ้านใกล้เคียง แม้จะไม่ได้พบปะกันบ่อยนัก

แต่ทันทีในความทรงจำของเธอเป็นชายร่างขาวท้วม ผิวพรรณผ่องใส เมื่อหลายปีก่อนเขาแต่งงานกับสาวต่างตำบลและย้ายไปอยู่ที่นั่น ต่อเมื่อไม่นานมานี้เอง เธอจึงได้ยินว่าเขาแยกทางกับภรรยาและกลับมาอยู่กับแม่ที่บ้านเดิม

“เปล่า ไม่ได้มาให้หมอตรวจอะไรหรอก” เขาตอบยิ้มๆ “วันนี้พี่หมอนัดมาคุยเรื่องกิจกรรมกลุ่มนะ” เขาลากเก้าอี้ตัวที่วางอยู่มานั่งข้างๆ ฉัน

“กลุ่มอะไรหรือจ๊ะ” เธอถามด้วยความสงสัย

“กลุ่มผู้ติดเชื้อเอดส์” นนทตอบด้วยเสียงราบเรียบ แต่ดวงตานั้นจ้องน้ำตาลอย่างไม่กระพริบเหมือนจะหยั่งท่าทีของเธอดูว่ารู้สึกอย่างไรเมื่อได้ยินคำนี้

“กลุ่มผู้ติดเชื้อ ...อืม... มันเป็นอย่างไงหรือพี่” น้ำตาลถามขึ้นด้วยน้ำเสียงเรียบไม่แพ้กัน แต่ประกายแววที่ปรากฏขึ้นในดวงตาแวบหนึ่งนั้นเต็มไปด้วยความสงสัยใคร่รู้

“เป็นกลุ่มของผู้ที่ติดเชื้อเอดส์มารวมตัวกันนะ ตอนนี้มีสมาชิกอยู่ 5 คน ก็คนในตำบลนี้ทั้งนั้นแหละ พี่เป็นประธานกลุ่ม” นนทตอบ ถึงตอนนี้น้ำตาลทราบถึงสาเหตุที่ร่างกายของเขาผ่ายผอมลงและผิวพรรณหมองคล้ำขึ้นแล้ว

“ปกติพวกเราจะนัดกันเดือนละครั้ง วันนี้ที่พี่หมอนัดมาคุยเรื่องพบกลุ่มกันอาทิตย์นี้นี่ละ” เขาหันหน้ามาที่ฉันด้วยรอยยิ้ม

ฉันกับนนทืคุยกันถึงข้อมูลของโรคเอดส์ รวมทั้งเรื่องกิจกรรมของกลุ่มให้น้ำตาลฟัง ดูเธอกระตือรือร้นกับเรื่องราวเหล่านี้มากสมกับที่ฉันคาดหวังเอาไว้ หลังคุยไปได้สักพัก เธอจึงถามนนทืถึงความรู้สึกและการใช้ชีวิตเมื่อรู้ตัวว่าติดเชื้อ

เขานิ่งงอแงครู่หนึ่ง ก่อนจะตอบด้วยดวงตาที่ฉายแววรั้นทว่า

“พอรู้ว่าพี่ติดเชื้อ ทุกคนก็ตั้งข้อรังเกียจ เมียพี่ก็ติดเหมือนกัน พวกเราต้องแยกทางกัน ตอนนั้นเขาก็ตายไปแล้ว”

“ถูกรังเกียจยังไงบ้างล่ะพี่”

“อย่างเวลาไปซื้อของ ถ้าจับแล้วต้องเอาเลย จับเฉยๆ โดยไม่ซื้อไม่ได้ คนขายเขากลับจะไม่มีการซื้อของอันที่พี่จับต่อ กลัวติดเชื้อเอชส์” เขาถอนหายใจ “ทั้งๆ ที่ก็รู้ว่าเอชส์มันไม่ได้ติดต่อกันง่ายขนาดนั้น”

“แล้วพี่ทำยังไงล่ะจ๊ะ” น้ำตาลถามด้วยน้ำเสียงเห็นอกเห็นใจต่อคนที่ประสบชะตากรรมเดียวกัน

“ตอนแรกก็ไม่รู้เหมือนกันว่าจะทำยังไง แต่ไหนๆ ก็ติดไปแล้ว ก็เลยลองมาปรึกษาพี่หมอ” นนท์ตอบพลางหันหน้ามาที่ฉันทันซึ่งกำลังนั่งฟังทั้งคู่สนทนากันอย่างเงียบๆ

“พี่หมอเขาก็บอกว่าไม่ได้มีแค่เราคนเดียว แต่ยังมีอีกหลายคนที่มีประสบปัญหาเดียวกันกับเรา พวกเราต้องเรียนรู้ที่จะอยู่กับมันให้ได้ ต้องดูแลตัวเองให้แข็งแรงเสมอ จะได้ไม่มีโรคแทรกซ้อนหรือโรคฉวยโอกาส พี่เลยมีกำลังใจขึ้น” ปรกาศตาของเขาดูร่าเริงเมื่อกล่าวถึงตอนนี้ แต่แล้วก็ค่อยๆ อ่อนลงเมื่อกล่าวว่า “แต่ก็รู้สึกเหงาเหมือนกัน ขาดเพื่อน เวลามีปัญหาก็ไม่รู้ว่าจะปรึกษากับใคร”

เสียงของนนท์แผ่วเบาลงเรื่อยๆ สายตาเพ่งมองมือของตนที่วางประสานอยู่บนตัก ความนิ่งเงียบแผ่ไปทั่ววงสนทนาอยู่พักใหญ่ก่อนที่เขาจะเงยหน้าขึ้นมาอีกครั้ง คราวนี้แวตามิได้กร้าวแกร่งอีกต่อไปแล้ว แต่กลับเอ่อคลอด้วยน้ำตาเมื่อนึกถึงวันเวลาที่ประสบปัญหาอันยิ่งใหญ่ เป็นปัญหาที่มีชีวิตเป็นเดิมพัน

“จะไปทำงานก็ไม่ได้ สุขภาพก็แย่ง ตอนนั้นก็คิดแต่ว่าถ้ามีเพื่อนคุยกันได้ก็ดีสินะ เพื่อนที่ติดเชื้อเหมือนกัน เพื่อนที่เข้มแข็งพอที่จะเปิดเผย

ตนเองต่อชุมชน ถ้ามีแบบนั้นได้ก็คงจะไม่รู้สึกโดดเดี่ยวอีกต่อไป ก็ได้พี่หมอนี้แหละที่คอยเป็นธุระนัดคนติดเชื้อให้มาพบกัน เพราะทุกคนต่างก็อยากมีเพื่อน” สีหน้าของเขาเริ่มดูดีขึ้น “นัดเจอกันครั้งแรกก็ท้อนามัยนี่แหละ”

“ตอนนั้นมีคนมากี่คนล่ะพี่” น้ำตาลซักอย่างสนใจ ค่อยๆ เลื่อนเก้าอี้เข้ามาใกล้ฉันทันกับนนท์ยิ่งขึ้น

“ครั้งแรกมีสี่คนรวมพี่ด้วย” นนท์ตอบ “ตอนหลังค่อยมีเพิ่มมาอีกหนึ่ง พี่ดีใจมากที่มีเพื่อนร่วมชะตากรรมอยู่ในหมู่บ้านใกล้เคียงกัน ไปไหนเราก็จะไปด้วยกัน นัดพบกันทุกเดือนที่สถานีนามัย นี่ก็ทำกันมาได้หกเดือนแล้ว พอมีอะไรเราก็จะมาปรึกษากันในกลุ่ม ไม่เหงาอีกต่อไปแล้ว”

เมื่อเห็นน้ำตาลยังคงนั่งฟังอย่างตั้งใจ เขาจึงเล่าต่อไปอีกว่า

“พอมีกิจกรรมทำ ได้แลกเปลี่ยนความรู้สึกรู้กัน และเรียนรู้เรื่องการดูแลสุขภาพจากคนที่เหมือนกัน พวกเราก็เข้มแข็งขึ้นด้วย เริ่มปรับตัวได้มากขึ้น อย่างวันก่อนก็นัดทำอาหารกินกันที่บ้านสง่า มีเพื่อนบ้านบางคนที่เขาเข้าใจและไม่รังเกียจทำอาหารมาสมทบกันตั้งหลายอย่าง ยังมานั่งคุยกันด้วย”

“แล้วกับคนที่ยังแสดงท่าทีรังเกียจพี่ล่ะ พี่ทำยังไง” น้ำตาลถามด้วยความสงสัย

“เมื่อก่อนก็รู้สึกโกรธและน้อยใจนะ เก็บไปนอนคิดคนเดียวตลอด แต่หลังจากมีกลุ่ม มีเพื่อนคุย ก็ไม่ค่อยสนใจเรื่องพวกนี้แล้ว เวลาใครมีเรื่องคับข้องใจอะไรก็จะไปหาพวกเขาหรือไม่ก็มาหาพี่หมอนี้แหละ” เขากล่าวพลางยิ้มให้ฉันทัน

“อย่างเช่นวันนี้ใช่ไหม” น้ำตาลเองก็หันมาส่งรอยยิ้มให้ฉันทันเช่นกัน ขณะที่นนท์ผงกศีรษะ

“ใช่แล้วล่ะ นี่ ตอนนี้มีกลุ่มผู้ติดเชื้อระดับจังหวัดเขาชวนให้กลุ่มเราไปเป็นเครือข่ายเดียวกับเขาด้วยนะ อีกไม่นานคงมีกิจกรรมกันมากกว่านี้

แล้วน้ำตาลละ พอรู้ว่าพี่เป็นเอดส์แล้วรู้สึกยังไง รังเกียจมั๊ย”

น้ำตาลยิ้มน้อยๆ ไม่ตอบคำ แต่กลับถามแบบขังใจด้วยน้ำเสียงแผ่วเบาว่า

“วันที่พวกพี่เข้ากลุ่ม ถ้าหนูขอมานั่งฟังด้วยจะได้มั๊ย”

“ด้วยความยินดีอย่างยิ่งเลย พวกเราคุยกันทุกเดือนว่าถ้ามีคนอื่นหรือหน่วยงานไหนก็ตามเข้าร่วมกิจกรรมกับเราก็จะดี” เขาทิ้งท้ายให้กับน้ำตาลไว้ด้วยว่า “พี่ดีใจนะ ที่มีคนเห็นใจพวกเราเพิ่มอีกคน”

วันนั้นนันทกลับไปที่หลังจากปรึกษาเรื่องการนัดหมายในอาทิตย์หน้าและการตอบตกลงเข้าร่วมเครือข่ายกลุ่มผู้ติดเชื้อระดับจังหวัดเรียบร้อยแล้ว ขณะที่น้ำตาลยังคงนั่งอยู่ แม้เธอจะบอกกับฉันว่ารู้สึกสบายใจขึ้นเมื่อได้คุยกับนันท แต่แวต่ายยังคงเต็มไปด้วยคำถาม ถ้าหากเธอจะเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มนี้ ก็เหมือนกับเป็นการเปิดเผยตัวโดยตรง เรื่องที่เป็นเพียงข่าวลือก็จะกลายเป็นความจริงขึ้นมาทันที ...เธอจะรับได้หรือไม่

“พี่หมอ หนูว่าจะเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มของพี่นันทแหละ พี่หมอบอกว่าดีมั๊ย” เธอถามขึ้นเมื่อมาหาฉันที่อนามัยในอีกสองวันต่อมา

“แล้วน้ำตาลคิดว่ายังไงล่ะ”

“ถ้าเปิดเผยตัวเอง ความอึดอัดก็คงจะน้อยลง หนูคงจะมีเพื่อนเพิ่มขึ้น แต่...” น้ำเสียงของเธอเริ่มขาดความมั่นใจ “คนอื่นในกลุ่มเขาจะยอมรับหนูหรือเปล่าจะพี่หมอ”

“อ้าว! ทำไมคิดงั้นล่ะ” ฉันดึง “วันนั้นนันทก็บอกแล้วไง ว่าสมาชิกแต่ละคนที่มาทำกิจกรรมกันก็เพราะต่างคนต่างก็อยากได้เพื่อนที่เจอปัญหาเดียวกัน ยังมีคนเพิ่มก็ยิ่งดีเสียอีก”

ฉันยังให้ข้อมูลเพิ่มเติมไปด้วยว่า จริงๆ แล้วก็มีคนปกติหลายคนที่

มีความรู้สึกเห็นอกเห็นใจผู้ติดเชื้อ แต่ไม่กล้ามาซักถามพูดคุยเพราะกลัวจะไปตอกย้ำความรู้สึก ทำให้ผู้ติดเชื้อยิ่งรู้สึกเหมือนตนถูกรังเกียจ แต่เมื่อเปิดเผยตัวแล้ว คนอื่นก็กล้าเข้ามาพูดคุยด้วยมากขึ้น

เมื่อเห็นเธอยังมีท่าทีลังเล ฉันจึงเสนอทางเลือกว่า

“เอาอย่างนี้มั๊ย อีกสองวันจะเป็นวันพบกลุ่ม น้ำตาลลองเข้าไปนั่งฟังก่อนก็ได้ ไม่ต้องกลัวนะ วันนั้นพี่ก็อยู่ด้วย ว่าจะเอาอย่างไรก็ค่อยว่ากันหลังจากนั้น”

สีหน้าของเธอค่อยๆ กระจ่างขึ้นราวกับเด็กนักเรียนตัวน้อยที่รู้ว่าผู้ปกครองจะอยู่กับตนทั้งวันในการเรียนวันแรก

“จริงหรือพี่หมอ ถ้าพี่หมอยู่ด้วยหนูค่อยกล้าหน่อย ถ้ามีอะไรพี่ก็ช่วยหนูด้วยนะ”

“ได้สิ แต่พี่ว่าสมาชิกคนอื่นก็คงดีใจกันมากนะที่ได้เพื่อนใหม่เพิ่มขึ้นอีกคน ไม่เป็นไรนะ พี่จะอยู่ด้วย ฉันย้ำอีกครั้งอย่างหนักแน่นแทนคำสัญญาด้วยหวังว่าจะเป็นส่วนหนึ่งที่เพิ่มความมั่นใจให้แก่น้ำตาลในการเปิดเผยตัวเองและเข้ากิจกรรมกลุ่มครั้งนี้ และยังบอกอีกว่า ไม่ว่าสุดท้ายแล้วเธอจะตัดสินใจอย่างไร ฉันก็พร้อมจะอยู่เคียงข้างเธอเสมอ

การนัดพบครั้งนั้นผ่านไปได้ดี ทุกคนต่างให้การต้อนรับน้ำตาลอย่างอบอุ่นและจริงใจ ฉันได้แต่มองภาพเหล่านั้นด้วยความสุข ...มีคนถูกจุดขึ้นจากหุบเหวแห่งความระทมอีกคนหนึ่งแล้ว...

นับแต่นั้นมา น้ำตาลได้กลายเป็นสมาชิกคนหนึ่ง เข้าร่วมกิจกรรมของผู้ติดเชื้อเป็นประจำ ส่วนฉันก็ยังคงทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา คอยประสานงานกิจกรรม รวมถึงประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการฝึกปฏิบัติดูแลผู้ป่วยติดเชื้อที่บ้านซึ่งเป็นกิจกรรมที่ได้รับความสนใจจากผู้ติดเชื้อ ญาติ และอาสาสมัครที่เข้าร่วมอบรมด้วย

การพบปะของกลุ่มผู้ติดเชื้อที่มีชื่ออันไพเราะว่า “สะลงรวมใจ” นี้ ใช่ว่าจะน่าเป็นสถานที่นัดหมาย เพราะนอกจากจะมีสถานที่กว้างขวาง และเป็นที่รู้จักของสมาชิกทุกคนและผู้สนใจแล้ว ยังง่ายต่อการรับบริการด้านสุขภาพและประสานงานให้เพื่อนสมาชิกที่มีปัญหาได้รับความช่วยเหลือในด้านต่างๆ ตามความเหมาะสม รวมถึงยังมีเจ้าหน้าที่ทั้งจากภาครัฐและเอกชน สลับเปลี่ยนหมุนเวียนกันมาให้ความช่วยเหลืออยู่ตลอด

ฉันยังดิ่งน้ำตาเข้ามาเข้าร่วมเป็นหนึ่งในทีมงานของคณะทำงานด้านเอดส์ที่ฉันรับหน้าที่เป็นเลขานุการอยู่ด้วย ที่ผ่านมา คณะได้พยายามจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับสาเหตุของปัญหาที่แท้จริง ร่วมแสดงความคิดเห็น ทั้งงานป้องกันการติดเชื้อและการดูแลผู้ติดเชื้อ รวมทั้งของงบประมาณ สนับสนุนทั้งจากภาครัฐและเอกชน ส่งผลให้องค์กรชุมชนต่างๆ มองเห็นความสำคัญของการจัดตั้งกองทุนเพื่อนำกำไรมาช่วยเหลือผู้ติดเชื้อมากขึ้น มาชิกกลุ่มเองก็เริ่มร่วมกิจกรรมกับชุมชนได้ตามปกติ

ดอกผลของการทำกิจกรรมที่ยังความปลื้มให้กับฉันที่สุด ปรากฏขึ้นในงานออกร้านเนื่องในวันพ่อแห่งชาติของทุกปี ซึ่งปรากฏว่า อาหารและเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพที่สมาชิกกลุ่มช่วยกันทำสามารถขายได้อย่างหมดเกลี้ยง ต่างจากเดิมที่ไม่มีใครกล้าทานหรือจะต้องสั่งเหล่านี

การที่ชาวบ้านทั่วไปและผู้ติดเชื้อเอดส์สามารถทำกิจกรรมร่วมกัน กินดื่มด้วยกันได้ ก็เป็นผลตอบแทนที่คุ้มค่าสำหรับร่างกายจิตใจที่ฉันทุ่มเทไปตลอดแล้ว

บ่ายวันหนึ่ง...

เจ้าหน้าที่ทุกคนยังคงทำงานตามปกติ น้องพยาบาลกำลังทำหน้าที่บริการผู้ป่วยอยู่ที่ชั้นบน น้องนักวิชาการสาธารณสุขกำลังบันทึกข้อมูลลงในโปรแกรม ส่วนฉันเองก็กำลังนั่งรวบรวมข้อมูลการตรวจสุขภาพประชาชน

เพื่อป้องกันโรคเบาหวานและความดันโลหิตสูง

ช่วงนั้นเองที่เสียงอันคุ้นหูได้ดังขึ้น

“สวัสดีพี่หมอ” ... “สวัสดีครับ”

เมื่อฉันเงยหน้าขึ้นก็เห็นน้ำตาลยืนอยู่ที่หน้าประตูทางเข้า ช่างๆ เธอเป็นชายหนุ่มที่ฉันไม่รู้จัก ร่างเขาออกท้วมเล็กน้อย ตัดผมเกรียนเหมือนทหาร ลักษณะใบหน้าบ่งบอกความเป็นคนอารมณ์ดีอยู่เสมอ ทั้งคู่ยิ้มกว้างและเดินเข้ามาขณะที่ฉันยกมือรับไหว้จากเขาทั้งสอง

“นี่ เอก สามีของหนูค่ะ” น้ำตาลแนะนำพร้อมเอื้อมมือไปแตะที่แขนของสามี ดวงตาสะท้อนถึงความอายเล็กน้อย

“ฮ้า! จริงเหรอ ไม่เห็นรู้เรื่องมาก่อนเลย นังก่อนสิ มานั่งคุยกัน ตรงนี้ดีกว่า” ฉันพูดพลางเดินนำหน้าคนทั้งสองไปที่โต๊ะญี่ปุ่นเล็กๆ ในอีกมุมหนึ่งของห้อง โดยปกติแล้วมุมนี้จะจัดไว้สำหรับเผยแพร่เนื้อหาทางวิชาการ หรือใช้เป็นบทสนทนากลุ่มย่อย ใกล้เคียงๆ กันนั้นเป็นตู้หนังสือที่มีการจัดแยกหมวดหมู่ มีทั้งหนังสือด้านสุขภาพและบันเทิง บนโต๊ะที่ไม่ห่างกันนักตั้งไว้ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ที่เชื่อมต่อระบบเครือข่ายทางอินเทอร์เน็ตเพื่อให้ประชาชนและนักศึกษาใช้ค้นคว้าข้อมูลเรื่องการดูแลสุขภาพ ทำโครงการ ประกอบการเรียน นอกจากนี้ยังมีอุปกรณ์สื่อโทรทัศน์ วีดีโอ และเครื่องเสียง ให้เลือกใช้ตามความเหมาะสมของกิจกรรม

“ยินดีด้วยนะ” ฉันกล่าวแสดงความยินดีกับคู่สามีภรรยาใหม่พร้อมอวยพรให้ทั้งคู่มีความสุข

“ค่ะ ...ขอโทษนะคะที่ไม่ได้บอกพี่หมอ เผอิญหนูก็ไม่ได้จัดงานอะไร” น้ำตาลเอ่ยขึ้นด้วยเสียงสดใส พร้อมเล่าให้ฟังว่าเธอได้รู้จักกับเอกเมื่อตอนทำงานในเมือง โดยเอกทำงานเป็นคนใส่ชุดตัวตลกที่ปั่นลูกโป่งรูปการ์ตูนขายในห้างที่เธอทำงานอยู่

“พี่เอกเขาเข้าใจหนู อยู่กับเขาแล้วสบายใจ เขาเป็นคนอารมณ์ดี คุยสนุก ไม่เครียด” เธอเล่าถึงที่มาที่ไปของความสัมพันธ์

“แล้วสุขภาพเป็นยังไงบ้างละ” ฉันทถามถึงโรคภัยไข้เจ็บที่เบียดเบียนเธออยู่

“ก็สบายดีพี่ แต่ก็ยังไปหาหมอดตามนัดอยู่เรื่อยๆ”

“แล้วเอกละ รู้ข้อมูลเกี่ยวกับน้ำตาลมาอย่างบ้าง” ฉันทหันหน้าไปทางเอก เขานั่งอย่างเรียบร้อยและสงี่ยมอยู่ข้างๆ เธอ

“ครับ ก็... ผมรู้ครับว่าน้องเขาติดเชื้อ นี่ละครับผมถึงได้ส่งสารอยากดูแล ตอนนี้ก็ใช้ถุงยางป้องกันอยู่” เอกพูดด้วยน้ำเสียงที่จริงจัง ส่งสายตาที่เต็มไปด้วยความอาทรจับที่ใบหน้าของน้ำตาล “ผมไม่ติดเชื้อก็จริง แต่ก็ไม่รังเกียจอะไรน้องเขาเลยครับ แล้วก็ไม่ว่าคนอื่นจะพูดยังไงด้วย ผมรักน้องเขา”

แน่นอนว่าการมีภรรยาเป็นโรคที่สังคมรังเกียจย่อมต้องส่งผลกระทบต่อชีวิตส่วนตัวของเอกเช่นกัน แต่ดูจากแวตาและน้ำเสียงแล้ว ฉันทเชื่อว่าเขาคงสามารถผ่านอุปสรรคตรงนี้ได้

ทั้งคู่ผลัดกันพูดคุย บางครั้งฉันทก็ช่วยเสริมข้อมูลด้านการดูแลสุขภาพตามความเหมาะสม ทั้งเอกและน้ำตาลพร้อมที่จะอยู่ร่วมกันฉันทก็สามีภรรยาโดยจะดูแลป้องกันตัวเองอย่างดี

ก่อนที่จะลาจากกันในวันนั้น ฉันทไม่ลืมเตือนน้ำตาลให้มาร่วมกิจกรรมกลุ่มตามปกติ ส่วนเอกก็รับปากที่จะมากับน้ำตาลด้วย เพราะอยากรู้ว่าสมาชิกกลุ่มทำอะไรกันบ้าง และพร้อมที่จะร่วมงานมาร่วมทำกิจกรรมทุกเดือน

มือของทั้งสองเกาะกุมเกี่ยวกันเดินออกจากสถานีนามัย ชีวิตหญิงสาวเจ้าของรอยยิ้มที่เปี่ยมเสน่ห์และชายหนุ่มที่เต็มไปด้วยอารมณ์ขันผู้นี้จะ

เป็นอย่างไรต่อไปนะ

ฉันทหวังว่าพวกเขาจะพบแต่สิ่งที่ดีรออยู่ข้างหน้า

เวลาผ่านไปเกือบสองปี...

เสียงวิหคแห่งพงไพรขับขานอยู่ในขุนเขาดวงอาทิตย์เริ่มคล้อยต่ำแล้ว แสงแดดที่ให้ความสว่างมาตลอดวันค่อยๆ จางหายไปราวกับถูกแผ่นฟากคืนกินคนไข้นคนสุดท้ายเพิงเดินออกจากสถานีนามัย ห้องที่แน่นด้วยผู้คนตั้งแต่เมื่อตอนเช้ากลับสู่ความเงียบสงัด เหลือเพียงฉันทและน้องเจ้าหน้าที่อีกไม่กี่คนเท่านั้นที่ยังคงทำงานอยู่

“ยังไม่กลับบ้านอีกหรือพี่” น้องพยาบาลเอ่ยทักขึ้น

“อืม...เดี๋ยวอีกสักพัก” ฉันทจัดการกับเอกสารตรงหน้าพลางเหลือบมองไปยังโทรศัพท์ ใจหวนคำนึงถึง “น้ำตาล” ด้วยความเป็นห่วง ป่านนี้เธอจะเป็นอย่างไรบ้างนะ ทำไมไม่มีใครโทรมาบอกบ้างเลย ...หรือว่า...

ยังไม่ทันคิดอะไรต่อ เสียงโทรศัพท์ก็ดังขึ้น ทั้งที่ฉันทตั้งตารอเสียงนี้มาเกือบครึ่งวันแต่มันก็ยังทำให้ฉันทสะดุ้งเล็กน้อย ฉันทสังหรณ์ใจว่าต้องเป็นการแจ้งข่าวเรื่อง “น้ำตาล” แน่ ไม่รอให้ดังเป็นครั้งที่สองฉันทก็รีบยกหูโทรศัพท์ขึ้นทันทีพร้อมกับกรอกเสียงลงไป

“สวัสดีค่ะ...”

“น้ำตาลคลอดแล้วนะครับหมอ”

เสียงจากอีกฝ่ายแจ้งกับฉันทเช่นนั้น เป็นทารกเพศชาย สุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์

ฉันทถอนหายใจด้วยความโล่งอก

“หนูอยากมีลูกอีกคนจะพี่หม่อ”

เธอเอยกับฉันในบ่ายวันหนึ่งของเมื่อปีก่อน เอยยังนั่งอยู่เคียงข้างเหมือนอย่างเคย แม้เขาจะไม่กล่าวอะไรแต่สีหน้าและท่าทางก็บ่งบอกความเห็นพ้องกับภรรยา

“ไว้เป็นเพื่อนกับออมมัน” น้ำตาลให้เหตุผล ออมคือชื่อของลูกสาวคนโตของเธอซึ่งปัจจุบันเริ่มเติบโตเป็นสาวรุ่นแล้ว

ฉันรับฟังอย่างเข้าใจ ความต้องการที่จะมีลูกของน้ำตาลไม่ใช่เรื่องผิดปกติสำหรับผู้ติดเชื้อ ฉันเห็นว่ามันเป็นความรู้สึกขั้นพื้นฐานของมนุษย์ส่วนใหญ่ที่อยากจะให้มีผู้สืบทอดเนื้อของตน โดยเฉพาะคนที่เหลือเวลาอยู่ในโลกไม่มากอย่างน้ำตาล

“แล้วหมอที่โรงพยาบาลว่ายังไงบ้างล่ะ” ฉันถาม

“ก็ไปคุยมากันแล้วครับ” เขตอบ เขาเล่าต่อว่าได้พูดถึงเรื่องนี้กับแพทย์ที่ตรวจน้ำตาลประจำอย่างละเอียด ซึ่งแพทย์ผู้นั้นก็ให้คำรับรองถึงความเป็นไปได้ แต่ก็ให้เตรียมใจยอมรับถึงความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นด้วย แม้การกินยาต้านไวรัสเอดส์ของน้ำตาลจะทำให้เด็กมีโอกาสติดเชื้อน้อยมาก แต่ก็มีไข้จะไม่มีการติดเชื้อเลย

“ผมก็เข้าใจครับ ได้แต่หวังว่าลูกของพวกเราจะไม่ติดเชื้อ แต่ไม่ว่าจะเป็นยังไง ผมก็จะเลี้ยงดูอย่างดีที่สุด เพราะนี่คือลูกของน้ำตาลที่ผมรัก” เขากล่าวพลางหันไปมองน้ำตาลซึ่งหลบตาด้วยความเขินอาย ฉันเองก็พยายามกล่าวเสริมในเชิงให้กำลังใจว่า ลูกของพวกเราทั้งสองอาจจะไม่ติดเชื้อเอดส์ก็ได้ เหมือนกับเพื่อนสมาชิกกลุ่มสะลงรวมใจบางคนที่มีหรือภรรยาเสียชีวิตเพราะโรคเอดส์ แต่ตัวเองกลับไม่ติดเชื้อ แม้จะตรวจเลือดซ้ำอีกหลายๆ ครั้งก็ตาม

และวันนี้ ...ผลของมันก็ประจักษ์แล้ว ฉันวางหูโทรศัพท์ลงด้วยความอิมเมใจ

บรรยากาศในวันพบกลุ่มผู้ติดเชื้อของเดือนนี้ค่อนข้างคึกคักเมื่อเทียบกับเดือนก่อนๆ วันนี้สมาชิกทั้งที่ติดเชื้อและผู้ได้รับผลกระทบจากการที่คนใกล้ชิดเป็นผู้ติดเชื้อมาเข้าร่วมกิจกรรมกันค่อนข้างมาก ฉันมองกิจกรรมนี้ด้วยความรู้สึกชื่นชม เมื่อแปดปีก่อนตอนที่น้ำตาลตัดสินใจเข้าร่วมกลุ่มตอนนั้นแม้รวมเธอด้วยแล้วก็มีสมาชิกเพียงหกคนเท่านั้น แต่ตอนนี้สมาชิกได้เพิ่มขึ้นเกือบจะถึงสี่สิบคนแล้ว หากมาครบทุกคน ก็จะทำให้สถานที่นัดพบในสถานีนอนามัยดูคับลงไปตามนัดตา สาเหตุหนึ่งที่มีสมาชิกรวมกันอย่างมากมานี้ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะระยะนี้เป็นช่วงที่พักจากการทำงานทำไร่ และอีกสาเหตุหนึ่งคือ...

“พวกเรารู้มั๊ย ตอนนี้เราได้ทายาทตัวน้อยของกลุ่มแล้วนะ”

ป้าสายใจ หนึ่งในสมาชิกกลุ่มเอยขึ้น แกเป็นคนหนึ่งที่เข้ามามีบทบาทในกลุ่มผู้ติดเชื้อหลังจากสามีของแกเสียชีวิตด้วยโรคนี้ตั้งแต่เมื่อสามปีก่อน แต่ตัวแกนั้นมิได้รับเชื้อแต่อย่างใด ผลการตรวจเลือดถึงห้าครั้งสามารถยืนยันในข้อนี้ได้

สมาชิกกลุ่มหลายคนที่เคยไปเยี่ยมน้ำตาลต่างก็คุยกันถึงลูกชายของเธอที่คลอดเมื่อสามสัปดาห์ก่อน บางคนขอหาหรือเรื่องของที่รับขวัญหลานจนตกลงกันได้ว่าจะเป็นผ้าอ้อม โดยป้าสายใจรับอาสาตัดเย็บให้ ทั้งนี้ ยังไม่นับถึงสิ่งของเครื่องใช้อื่นๆ ที่มีผู้บริจาคไว้ก่อนแล้ว

แต่ท่ามกลางความยินดีนั้น ก็ได้มีน้ำเสียงวิตกกังวลกล่าวขึ้นว่า

“แล้วกิจกรรมกลุ่มเราที่จะออกร้านในวันสร้างสุขภาพที่จะถึงนี้ละ น้ำตาลจะเข้าร่วมได้หรือเปล่า”

เป็นเสียงที่กล่าวอย่างครุ่นคิดจากอำนวยซึ่งรับหน้าที่เป็นผู้ประสานงานกิจกรรมในวัน “รวมพลังสร้างสุขภาพ” ที่ใกล้จะถึงนี้ โดยนอกจากกิจกรรมสอยต้นกล้วยพฤษ์และขายอาหารแล้ว น้ำตาลและเอยยังรับอาสาที่

จะปั้นลูกโป่งเป็นรูปต่างๆ ขายเพื่อหาเงินเข้ากลุ่มอีกด้วย แต่ยังไม่ทันจะมีใครตอบอะไร เสียงที่คุ้นหูก็ดังขึ้นว่า

“ร่วมได้สิ ตั้งใจอยู่แล้ว”

เมื่อทุกคนหันไปทางต้นเสียงที่อยู่บริเวณประตูทางเข้าห้องประชุมนั้นก็พบน้ำตาลยืนเคียงข้างกับเอก ในอ้อมแขนของเธออดเจ้าตัวน้อยไว้แนบอก ส่วนเอกหัวตะกระสำภาระเด็กอ่อนไว้ แม้สีหน้าจะดูอึดโรย แต่แววตาของทั้งสองเปี่ยมไปด้วยประกายแห่งความสุข

สมาชิกกลุ่มสละวงรวมใจร่วมกันปรบมือแสดงความชื่นชมยินดีกับน้ำตาลและครอบครัว บรรยายกาศในวันนั้นเต็มไปด้วยชีวิตชีวา เสียงพูดคุยซักถามดังขึ้นแข่งแซ่ เจ้าตัวน้อยถูกผลัดเปลี่ยนกันอุ้ม ดูแล้วแสนอบอุ่นงดงาม อบอวลไปด้วยกำลังใจและกลิ่นอายแห่งความหวังหาอาหารซึ่งกันและกัน

ฉันรู้สึกประทับใจกับภาพที่เห็น และปลื้มใจที่ตนเองก็เป็นคนหนึ่งที่มีส่วนร่วมในการทำให้เกิดภาพเหล่านี้ ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในบทบาทของเจ้าหน้าที่หน่วยบริการปฐมภูมิผู้ทำหน้าที่ดูแลสุขภาพและเป็นที่ปรึกษาในยามทุกข์ร้อนของผู้ป่วย

...นับแต่นี้ เส้นทางชีวิตของน้ำตาลจะไม่โดดเดี่ยวอีกต่อไปแล้ว หากจะมีน้ำไหลจากดวงตาของเธอในยามนี้ ก็เป็นน้ำตาแห่งความปลื้มปิติ มิใช่สัญญาณแห่งความขอกำลังเหมือนยามสนรยาของเมื่อแปดปีก่อน

เจ้าตัวน้อยถูกส่งมาที่อ้อมอกของฉัน ปากเล็กๆ เผลอรอยยิ้มอันไร้เดียงสา เขาคงไม่รู้ตัวหรอกว่า ตนเองเกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ที่พิเศษเพียงใด

เพราะร่างของเขามีได้ประกอบขึ้นจากรักเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังกอปรไปด้วยความอาทร ความเห็นอกเห็นใจ และการฟันฝ่าอุปสรรคทางสังคมนานัปการของผู้เป็นพ่อและแม่อีกด้วย

ประตูที่ถูกปิดมานาน

เพ็ญประภา ทามธาตุ
โรงพยาบาลน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

นาถ จะเปรียบ “บ้าน” เป็นเสมือนพื้นที่ส่วนตัวของผู้เป็นเจ้าของ และฝาบ้านคือสิ่งที่กั้นอาณาเขตของสองโลกคือภายในบ้านและภายนอกบ้านเอาไว้ ถ้าเช่นนั้น “ประตู” และ “หน้าต่าง” คือสองสิ่งที่เชื่อมทั้งสองโลกนี้ไว้ด้วยกัน ประตูและหน้าต่าง คือสิ่งที่ทำให้คนจากโลกภายนอกสามารถมองผ่านมายังสิ่งที่เกิดขึ้นในตัวบ้านได้ และในทางกลับกัน มันก็สามารถทำให้คนที่อยู่ภายในสามารถมองเห็นสิ่งที่เกิดขึ้นในภายนอกได้เช่นกัน ไม่เพียงเท่านั้น ประตูและหน้าต่าง ยังเป็นที่มาของอากาศที่ถ่ายเทผ่านช่องว่างในตัวมัน รวมถึงช่วยนำแสงสว่างอันเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิตมาสู่ตัวบ้านด้วย

แต่บ้านที่อยู่ตรงหน้าฉันนี้ ปิดทั้งประตูหน้าต่างมาชั่วนาตาปี กัน “โลกภายใน” ออกจาก “โลกภายนอก” อย่างเด็ดขาด

บ้านหลังที่ว่า เป็นบ้านปูนชั้นเดียวสภาพกลางเก่ากลางใหม่ ตั้งอยู่หัวมุมถนนคอนกรีตสีขาวที่ทอดยาวอยู่กลางหมู่บ้าน โดยปกติแล้ว บ้านชนบทแถบนี้จะนิยมทำรั้วด้วยไม้ไผ่เป็นระแนงห่างๆ พร้อมปลูกผักไว้บริเวณรั้ว แต่บ้านที่ฉันกำลังจะกล่าวถึงนี้ มีเนื้อที่หน้าบ้านไม่มากจนถึงขนาดต้องทำรั้ว หน้าบ้านมีเตาไฟที่ใช้หุงข้าววางไว้ ถัดออกไปเป็นกองฟืนที่วางระเกะระกะ

จนลั่นออกมาที่ขอบถนน ใกล้เคียง กันมีโถงน้ำเก่าๆ อยู่หนึ่งโบริ่ง ฝาโถงปิดไม่ค่อยสนิท แต่สิ่งที่เด่นที่สุดคือรถจักรยานยนต์เก่าๆ ที่จอดด้านข้างออกเป็นโครงเหล็กแบบชาเลนซ์ ภายในตัวโครงเหล็กทึบดำมีทั้งค้อน คีม และขวดน้ำดื่มวางกองรวมกัน หากไม่เคยเห็นผู้เป็นเจ้าของขยับมันตระเวนเก็บเศษเหล็กมาก่อน ฉันคงไม่คิดว่ามันยังวิ่งได้อยู่ สิ่งที่ทำให้หน้าบ้านนี้ดูมีชีวิตชีวาก็เห็นจะมีแค่กอไผ่ที่ไหวเอนลู่ตามสายลมและแคร่เล็กๆ ที่อยู่โคนต้นเท่านั้น

เจ้าของบ้านหลังนี้คือตาเคนกับแก้ว ชายชราอยู่กับลูกสาววัยต้นสามสิบผู้อาศัยอยู่หลังประตูและหน้าต่างที่ถูกปิดสนิทมาหลายปี ท่ามกลางความเห็นของชาวบ้านที่มีต่อแก้วว่า

“แกเป็นคนแปลกๆ อยู่ไม่เป็นหลักแหล่ง”

“เห็นเขาว่าเคยมีลูกเมียเป็นสิบ”

“เป็นคนไม่รับผิดชอบ ไม่รู้ว่าอยู่กันยังไง ประตูหน้าต่างก็ไม่เปิด”

“ลูกแกก็คล้ายๆ กันแหละ เงียบๆ ไม่ค่อยพูด ไม่รู้เป็นอะไร”

“ฯลฯ”

แม้ว่าพื้นเพของตาเคนจะเป็นคนหมู่บ้านนี้โดยกำเนิด บ้านที่แกอาศัยอยู่ในปัจจุบันก็อยู่ในบริเวณเดียวกับบ้านแม่และพี่ชายของแก แต่สำหรับตัวแกนั้น เหมือนเป็นคนแปลกแยกกับหมู่บ้านนี้เสียแล้ว

สาเหตุสำคัญอาจเป็นเพราะแกไปทำงานอยู่กรุงเทพฯ ตั้งแต่ยังเป็นวัยรุ่น จนเมื่อราว 3-4 ปีก่อน แกกลับมามหาหมู่บ้านพร้อมกับลูกสาวและขาที่ตามเหล็กไว้ทั้งสองจากพิษภัยของอุบัติเหตุ ตอนที่แกกลับมานั้นอายุก็ร่วมห้าสิบเข้าไปแล้ว หลังกลับมาอยู่ที่หมู่บ้าน แกและลูกก็ดำรงชีพด้วยการขายขนมและลูกโป่งตามงานวัด เวลาที่ไม่มีงานขายของสองพ่อลูกก็จะเก็บเศษเหล็กและทอเสื่อขาย

แกจึงเป็นเสมือน “คนแปลกหน้า” ในบ้านเกิดของตัวเอง

ขาที่ตามเหล็กทั้งสองข้างของแกนี่เอง ที่ เป็นสิ่งที่ทำให้ฉันต้องมาเยือนบ้านที่ปิดประตูหน้าต่างแห่งนี้ เป็นครั้งแรก และชักนำให้ฉันและแกได้รู้จักกัน

“หมอๆ ช่วยไปดูตาเคนให้หน่อยสิ”

เป็นคำขอร้องจากแดง อสม.ประจำหมู่บ้าน เธอเล่าให้ฉันฟังว่า ตอนนี้ขาของตาเคนซึ่งตามเหล็กเอาไว้เริ่มมีปัญหาเสียแล้ว เพราะนอตของแท่งเหล็กนั้นได้ไถลทะลุผิวหนังออกมาทำให้เกิดแผลหนอง

“ฉันไม่รู้จะทำยังไงดีแล้วหมอ บอกให้ไปหาหมอแกก็ไม่ยอม หมอช่วยไปดูแกให้หน่อยนะ ฉันเห็นแล้วก็สงสาร”

วันที่ฉันไปหาแกเป็นครั้งแรกนั้น แกนั่งอยู่บนแคร่เล็กๆ ข้างกอไผ่ ผมหงอกขาวดูกระเซอะกระเซิงราวกับไม่เคยจัดแต่งเลยแม้แต่น้อย ร่างท่อนบนเปลือยเปล่าเผยให้เห็นผิวหนังที่แห้งเหี่ยว แต่คะแนนจากโครงร่างแล้วน่าจะเคยเป็นคนที่กำลังล่าสัตว์มาก่อน ท่อนล่างสวมกางเกงขาสั้นสีซีดจางดูแทบไม่ออกว่าก่อนหน้านี้มันเคยเป็นสีอะไรมา ขาข้างซ้ายเหยียดเฉียงๆ สู้พื้นดิน น็อตเหล็กไถลผ่านผิวหนังออกมาพร้อมน้ำหนองสีเหลืองข้นที่ไหลจากปากแผล

แกมองด้วยความประหลาดใจเมื่อฉันเดินเข้าไปหา แต่ก็ยังยกมือไหว้พร้อมเชื้อเชิญให้นั่งบนแคร่ ...เอ... ดูไปแกก็ไม่ใช่ว่าคนที่ไร้มนุษยสัมพันธ์เสียทีเดียวนี่นา ถ้าเช่นนั้นทำไมถึงชอบปิดประตูหน้าต่างเก็บตัวเงียบ ไม่ยุ่งเกี่ยวกับใครเลยหนอ...

หลังทำแผลเสร็จ ฉันแนะนำให้แกไปหาหมอที่โรงพยาบาลเพื่อดูอาการเพิ่มเติม แต่แกก็เอาแต่ปฏิเสธทำเฉยๆ ทั้งที่ฉันอธิบายถึงผลเสียมากมายให้แก่ฟัง

จนผ่านไปอีกหลายวัน ตาเคนก็ยังคงไม่ยอมไปหาหมอเสียที ในชั้นแรกแกอ้างว่าติดขัดเรื่องรถ ไม่มีค่ารถไปโรงพยาบาล พอฉันเสนอว่าจะเอารถมารับให้ แกกลับบ่ายเบี่ยงต่อไปอีก โดยบอกว่าถ้าต้องนอนโรงพยาบาล แกก็ไม่ได้ไปขายของ ไม่ได้เก็บเศษเหล็ก ทำให้ขาดรายได้ จนท้ายที่สุดฉันก็ต้องยอมแพ้ความดื้อของแก ต้องวิ่งไปปรึกษาแพทย์ที่โรงพยาบาลพร้อมขอยาแก้ปวดไปให้แกถึงบ้าน รวมทั้งขอร้องให้ผู้ช่วยพยาบาลไปล้างแผลให้ในวันที่ฉันไม่ได้เข้าไปเยี่ยมแก

นอกจากครั้งแรกที่พบกันบนแคร่ข้างกอไผ่แล้ว ทุกครั้งที่ฉันไปหาแกจะอยู่ในบ้านที่มีเพียงแสงสีเหลืองสลัวของหลอดไฟให้ความสว่างเท่านั้น ได้แสงหลอดไฟคือภาพของตาเคนที่ขม้มักเข้มนก้นหน้าก้มตากระแทกอุปกรณ์ท่อเสื่อที่เรียกว่า “ฟิม” เพื่อให้ต้นกกจัดเรียงเส้นเป็นรูปร่างสวยงาม ข้างซ้ายที่ยังคงมีบาดแผลอยู่เหี่ยยงออกไปจนสุดขา ข้างขวาพับเข้าด้านใน แก้วยช่วยสอดกอยู่ด้านข้าง ด้านหน้ามีกอดต้นกกหลากสีวางเรียงอย่างเป็นระเบียบ

แกและลูกสาวแทบจะใช้ชีวิตอยู่ภายในบ้านตลอดทั้งวัน จะออกนอกตัวบ้านก็เพียงเพื่อไปเก็บต้นกก เก็บเศษเหล็ก ขายของ และทำกับข้าวเท่านั้น

“ตาเปิดประตูหน้าต่างบ้างสิ อากาศจะได้ถ่ายเท แสงก็จะได้เข้ามา มันดีต่อสุขภาพด้วย” ฉันมักจะตึงถึงเรื่องนี้อยู่บ่อยๆ แกเองก็รับปากแทบทุกครั้ง แต่จนแล้วจนรอดก็ไม่เคยเปิดสักที

ฉันเที่ยวไปเที่ยวมาเพื่อทำแผลให้แกเป็นเวลานานถึง 2 ปี แผลของแกจึงหายสนิท หลังจากนั้น ดูเหมือนแกจะเริ่มมองเห็นความสำคัญของสิ่งที่ฉันแนะนำ จึงเริ่มไปให้หมอตรวจเหล็กที่ตามขาของแกที่โรงพยาบาลบ้าง

แต่ประตูและหน้าต่างของบ้านแกยังคงปิดตาย

แม้ว่าปัญหาเรื่องนี้อยู่ที่เหล็กตามขาของแกได้รับการแก้ไขไปเรียบร้อยแล้ว

แต่ดูเหมือนเคราะห์กรรมของตาเคนยังไม่จบสิ้น เมื่อวันหนึ่งแกขับรถซาเล้งพร้อมลูกสาวเพื่อไปขายของในงานประจำปีของวัดต่างอำเภอแห่งหนึ่ง จะเรียกว่าเป็นดวงดีหรือเคราะห์ร้ายก็มิอาจทราบได้ที่วันนั้นแกขายของดีเป็นพิเศษ โดยเฉพาะลูกโป่งอัดแก๊สนั้นขายจนแทบไม่ทัน แกจึงใช้ประมาณที่เหมาะสมไปเคาะที่ถังแก๊สเพื่อให้แก๊สไหลเวียนดีขึ้น จะได้ไหลเข้าลูกโป่งได้เร็วกว่าที่เป็นอยู่ แต่ทันใดนั้นเอง...

...เสียงระเบิดดังสนั่นได้ยินไปทั่วงาน ตาเคนและลูกสาวได้รับบาดเจ็บ โดยเฉพาะนัยน์ตาข้างขวาของแกถูกสะเก็ดของถังแก๊สเข้าเต็มที

อุบัติเหตุครั้งนี้ทำให้แกต้องเข้ารักษาตัวที่โรงพยาบาลศูนย์ขอนแก่น และเมื่อแกออกจากโรงพยาบาล ฉันก็ต้องเข้าไปดูแลแกอย่างต่อเนื่องอีกครั้ง

ประตูและหน้าต่างบ้านยังคงถูกปิดไว้เช่นเดิม ตาเคนกับลูกสาวนั่งทอเสื่ออยู่ภายในบ้านโดยอาศัยแสงจากหลอดไฟเหมือนเคย แต่ดวงตาข้างขวาของแกมีผ้าพันแผลปิดเอาไว้ จากการสอบถามข้อมูลการรักษาเบื้องต้น พบว่าแพทย์นัดแกไปดูตาเป็นระยะๆ ซึ่งคราวนี้แกก็ไปตามนัดทุกครั้ง

“ก็ยังไม่รู้ว่าจะบอดหรือเปล่า” แกเล่าถึงสิ่งที่แพทย์ของโรงพยาบาลบอกให้ฉันฟัง ฉันนึกสงสารและกังวลแทนแก แต่คำพูดประโยคถัดไปของแกก็ทำให้ฉันงงๆ และนึกสงสัยว่าแกมองเหตุการณ์ครั้งนี้เป็นโชคลาภหรือคราวเคราะห์กันแน่

“ก็อยากให้บอดอยู่เหมือนกันนะ ผมทำประกันเอาไว้ จะได้เงินประกันตั้งห้าหมื่นนะ”

“อ้าว! ทำไมตาคิดอย่างนั้นล่ะ ตาบอดก็มองไม่เห็นนะ” ฉันย้อนถามแกใช้ดวงตาอีกข้างจ้องมองที่ฉันก่อนจะให้คำตอบอย่างหน้าตาเฉยว่า

“ก็ยังเหลือตาข้างซ้ายอีกข้างไง”

ต่อมาดวงตาข้างขวาของตาเคนก็บอดสนิทสมกับที่ตั้งใจพร้อมกับได้เงินประกันมาห้าหมื่นบาท ช่วงนี้แกยิ้มแย้มแจ่มใสเป็นพิเศษ เงินห้าหมื่นนี้ได้มาช่วยต่อชีวิตที่ขาดสน ได้ชำระค่าไฟที่จะถูกตัดมิติดหมด นอกจากนั้นยังมีเงินเหลือพอที่จะซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้าพวก โทรทัศน์ เครื่องเล่นวีซีดี และตู้เย็น ช่วงเวลานั้นดูเหมือนว่าชีวิตของแกจะมีความสุขขึ้นจากเงินที่แลกมาด้วยแสงสว่างของดวงตาข้างหนึ่ง

...แต่แกก็ยังไม่ยอมเปิดประตูบ้านเช่นเดิม

ความนัยทั้งหมดของการปิดประตูหน้าต่างบ้าน ซึ่งเกี่ยวข้องกับความสำเร็จครั้งเก่าก่อนของแกมาเปิดเผยขึ้นในเช้าวันหนึ่ง

วันนั้นฉันไปเยี่ยมตาเคนเพื่อดูอาการที่ตาแกอีกครั้ง สิ่งที่ฉันเห็นก็ยังคงเป็นภาพที่ชินตา คือร่างขราของแกนั่งทอดเลื้อยอยู่กับลูกสาวภายใต้แสงสลัวของหลอดไฟ โถงๆ กันคือร่างของแก้วที่ช่วยงานพ่ออยู่ เมื่อได้ยินเสียงประตูเปิด แกก็เงยหน้าขึ้นมองทีหนึ่ง เมื่อเห็นว่าเป็นฉัน ความกระด้างของนัยน์ตาข้างซ้ายก็ปรากฏแววยินดีขึ้น พร้อมรอยยิ้มกว้างที่เผยให้เห็นฟันที่เหลือเพียงไม่กี่ซี่

“นั่งก่อนหมอ ...เดี๋ยวขอตำสาดผืนนี้ก่อน เหลืออีกนิดเดียวเท่านั้นแหละ” เสียงค่อนข้างสดใสตอบออกมาขณะที่กำลังมองต้นกกที่ลูกสาวสอให้ แกเองก็ส่งยิ้มให้ฉันเช่นกัน

ฉันไม่ทันสังเกตเหมือนกัน ว่ามีตราพระหว่างแกกับฉันเริ่มองกามขึ้นตั้งแต่เมื่อใด รู้ตัวอีกทีฉันก็ได้รับแวตาทที่มีมีตราภาพและรอยยิ้มอย่างคุ้นเคยจากแกและลูกทุกครั้งที่มาเยี่ยมแล้ว

จากต้นกกหลากหลายสีค่อยๆ ประสานกันจนกลายเป็นเสื้อสีส้มสวยงาม เมื่องานตรงหน้าเสร็จสิ้น แกจึงหันมาสนทนากับฉัน

“ค่อยยังชั่ว เข้านี้ทอได้สองผืนแล้วหมอ เดี่ยวตอนสายว่าจะไปเก็บ

เศษเหล็ก”

ฉันมองร่างขราตรงหน้า ทราบดีว่าหลังจากดวงตาของแกมีบอดลง แกก็ไม่สามารถออกไปขายของตามงานวัดได้เหมือนก่อน ทำให้การดำเนินชีวิตของแกต้องลำบากขึ้น รายได้ของแกมีเพียงการทอเสื่อและเก็บเศษเหล็กเท่านั้น สำหรับเงินที่ได้จากการทอเสื่อนั้น หากทอได้วันละ 5 ผืน เมื่อหักค่าวัสดุเช่นฟางออกแล้ว เหลือกำไรเพียง 80 บาทที่แกต้องใช้กินอยู่กับลูกสาว ยังไม่นับที่ต้องตื่นแต่เช้าเพื่อไปตัดกกอีก ดังนั้น ตาเคนและแก้วจึงมักจะทอเสื่อก่อนในช่วงเช้า ก่อนที่จะออกไปเก็บเศษเหล็กในช่วงสาย ซึ่งทำรายได้ดีกว่า และจะกลับบ้านอีกครั้งในช่วงเวลาเย็น หรือบางครั้งก็อาจจะล่องเลยไปจนถึงเวลาค่ำ

ถ้าคิดเฉลี่ยรายได้ในการเก็บเศษเหล็กหลังหักค่าน้ำมันแล้ว รายได้ตรงนี้จะมิประมาณวันละ 100-200 บาท เงินส่วนใหญ่นำไปใช้ซื้อข้าวสารกับข้าว และซ่อมรถ

“ข้าวสารตอนนี้ถึงละเกือบสองร้อย ผมกินกับแก้วก็เดือนละถังครึ่ง ส่วนกับข้าวก็ซื้อใกล้จากฟาร์มแถวนี้มาตากแห้ง จะได้เก็บไว้กินนานๆ” แกไขข้อข้องใจเมื่อฉันถามถึงเรื่องการกินอยู่ “ถ้าเป็นฤดูหนาวไม้ก็ดีหน่อย ผมกับแก้วก็ไปช่วยกันเก็บมาเผาตากแดด ก็กินไปได้อีกนาน”

“แล้วประตูหน้าต่างล่ะ เมื่อไหร่จะเปิดเสียที” ฉันถามด้วยประโยคเดิมๆ อันที่จริงเป็นเหมือนคำแวมมากกว่า เพราะทุกครั้งแกก็ได้แต่หัวเราะโดยไม่ยอมเปลี่ยนแปลงอะไร

..เพียงแต่ครั้งนี้อย่างออกไป ตาเคนถามกลับว่า

“หมอรู้มั๊ย ว่าทำไมผมถึงไม่ชอบเปิดประตูหน้าต่าง”

ฉันส่ายศีรษะ

“ผมรำคาญพวกคนเดินผ่านไปมา ไม่อยากคุยกับคนอื่น...” แกทั้ง

ช่วงไว้เหมือนคิดอะไรอยู่ในใจ ก่อนจะกล่าวต่อไปว่า “ถ้าอยู่ในสังคม ก็ต้องมานั่งคอยระวังตัวว่าควรพูดอะไรบ้าง หรือมานั่งคิดว่าคนอื่นจะพูดถึงเรายังไง บางครั้งก็ต้องปากออย่างใจอย่าง ผมไม่ชอบ ก็เลยไม่อยากพูดคุยกับใคร คนเราทำไม่ต้องยึดติดกับอะไรมากด้วย มีอะไรก็กิน อยากไปไหนก็ไป ไม่ต้องคิดอะไรมากมาย” แยกขยายความคิดของตัวเองเสียยียาว

แม้ฉันจะเข้าใจดีว่า การอยู่คนเดียวในบ้านมีดี ๆ ที่ปิดประตูและหน้าต่างจนหมดโดยไม่ส่งเสียงกับใครเป็นความสุขของแก็ แต่ก็ยอมรับว่าไม่ค่อยพอใจนักที่แก้หาความสุขจากการปิดตัวเองเช่นนี้

ในฐานะของคนทำงานกับชุมชนมาตลอด ฉันอยากจะลองเสี่ยงหาวิธีให้ “ประตู” ของแก็เปิดออกดู หากถึงที่สุดแล้ว แก็ไม่พร้อมที่จะ “เปิด” จริงๆ ค่อยปิดใหม่อีกทีก็ได้ ...สำคัญที่การ “ลองดู” เท่านั้น

ฉันเชื่อว่าไม่มีใครมีความสุขอย่างแท้จริงจากการมองโลกในแง่ร้าย

ความพยายามขั้นแรกของฉันคือศึกษาภูมิหลังของตาเคนว่าเพราะเหตุใดแก็จึงกลายเป็นคนที่ปิดตัวเองเช่นนี้ ซึ่งก็มีไขเรื่องยากเย็นกระไรนัก เพราะด้วยความคุ้นเคยที่มีมากขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้แก็ค่อยๆ เผยประวัติชีวิตให้ฉันฟังทีละน้อย

ในช่วงวัยเด็ก แก็เองก็มีนิสัยเป็นคนสนุกสนาน ชอบเที่ยวเล่นสนุกสนานเหมือนเด็กชนบททั่วไป เมื่อเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก็บวชเณรต่ออีก 5 ปี จึงสึกออกมาช่วยพ่อแม่ทำงาน

ชีวิตของแก็ดำเนินอย่างราบเรียบในหมู่บ้านแห่งนี้ต่อไป หากไม่เกิดเหตุการณ์หนึ่งซึ่งทำให้แก็ต้องเติลิดเข้ากรุงเทพฯ เสียก่อน

ในช่วงที่แก็ยังเป็นวัยรุ่นนั้น เป็นสมัยที่มีโจรผู้ร้ายชุกชุมในแถบนี้ มีการปล้นกันอยู่บ่อยๆ หมู่คนเล่นนิกสนุกลองเอาขอมไม้ไปกันกลางถนนเล่นเพื่อดูอาการตกใจของคนขับรถ หลังลากขอมไม้ขนาดเขื่องไปวางขวาง

กลางเส้นทางเปลี่ยวไว้เรียบร้อย จึงซุ่มดูอยู่หลังพวงหรีด ไม่นานนักก็มีรถยนต์ขับมาจริง ๆ แต่แทนที่คนขับจะตกใจหรือรีบลั่นลานถอยรถกลับ เขากลับเปิดกระจกและใช้ปืนยิงกราดมาข้างทางจนหนุ่มเคนต้องรีบวิ่งหนีกระเจิดกระเจิงด้วยความกลัว หลังจากนั้น เขาก็ไม่มีวันที่สงบใจได้อีก เฝ้าแต่กลัวว่าคนขับรถผู้นั้นจะเห็นหน้าตนและไปแจ้งตำรวจ หรือร้ายยิ่งกว่านั้นอาจถึงกับตามมาเอาชีวิต จึงตัดสินใจเดินทางเข้ากรุงเทพฯ ทำงานเป็นคนขับรถขึ้นล่องไปตามจังหวัดต่าง ๆ ทำให้ได้พบปะผู้คนมากหน้าหลายตา และมีผู้หญิงหลายคนผ่านเข้ามาในชีวิต

“ส่วนใหญ่ก็เริ่มจากความสงสารแหละหมอ ...เขาจน ไร้ผมตอนนั้นถึงไม่ร่ำรวยแต่ก็ยังมีการทำงานประจำ ก็ให้เงินเขาไว้ใช้บ้าง เป็นการช่วยเหลือกัน สุดท้ายก็ได้เป็นเมีย” แก็ย้อนอดีตอันหวานชื่นให้ฉันฟังสุดท้าย ด้วยความ “สงสาร” ของแก็ทำให้มีภรรยาตามสถานที่ต่างๆ ถึง 12 คน ลูกอีก 12 คนเช่นกัน

“ป่านนี้ไม่รู้เป็นยังงัยกันบ้าง” แก็รำพึงถึงภรรยาและลูกที่ไม่เคยพบหน้ากันอีก “หมอว่ามันแปลกมัย ผมมีลูกแท้ๆ ตั้งหลายคน แต่ตอนนี้กลับอาศัยอยู่กับลูกเลี้ยง” แก็หมายถึงแก็

แก็เป็นลูกติดของภรรยาคนสุดท้ายของแก็ หลังจากนางเสียชีวิตด้วยอุบัติเหตุ เขาจึงเลี้ยงดูแก็มาเหมือนลูกแท้ๆ

แก็ใช้ชีวิตอยู่กรุงเทพฯ ไปตลอดชีวิต หากมีไข้เพราะประสบอุบัติเหตุขับรถชนเสาไฟฟ้า ทำให้ขาหักทั้งสองข้างจนแพทย์ต้องตามเหล็กรัดไว้ภายใน ไม่สามารถประกอบอาชีพเดิมได้อีก แก็จึงพาแก็เดินทางกลับบ้านเกิดเพื่อทำอาชีพขายขนมขบเคี้ยว ของเล่นเด็ก และขายลูกโป่งตามงานวัดหรืองานบุญต่างๆ จนกระทั่งเกิดอุบัติเหตุกับยายนต์ตา

ช่วงแรกที่แก็ยังขายของในตอนกลางคืนนี้เอง วิถีชีวิตของแก็จะสวนทางกับชาวบ้านส่วนใหญ่ ถ้าวันไหนมีงานแก็มักจะปิดบ้านนอน ถ้า

ไม่มีงานก็ปิดบ้านแน่นกันเพราะต้องออกไปเก็บเศษเหล็กขาย นักเข้าชาวบ้านก็มักจะมองว่าแกเป็นคนแปลกประหลาด ยิ่งทำให้แกไม่ต้องการสูงส่งกับใครอีก จนภายหลังแม้ว่าจะอยู่บ้านและไม่ได้นอนหลับ แกก็ไม่เปิดบ้านอีก และไม่เปิดใจรับใครอีกเลย

“นอกจากแกัวกับญาติบางคนแล้ว หมอเป็นคนแรกที่คุยกับผมได้ขนาดนี้” แกเคยเปรยให้ฉันฟังในช่วงบ่ายวันหนึ่งที่ฉันมาเยี่ยมตามปกติ

ถึงตอนนี้ฉันพอจะเข้าใจถึงสาเหตุอยู่บ้างแล้ว แต่ก็ยังนึกไม่ออกอยู่ดีว่าจะช่วยจุดให้สภาพชีวิตของแกดีขึ้นได้อย่างไร

...และยังไม่ทันคิดจะทำอะไร วิฤติก็ได้มาเยือนชีวิตแกอีกครั้ง

ฤดูหนาวของขอนแก่นปีนี้หนาวกว่าที่เคย ลมจากทิศตะวันออกเฉียงเหนือได้พัดพาความเย็นเยียบรวากับจะกรีดผิวหนังให้ปรึ๊ดดดกออก ยิ่งยามที่ฉันขับจักรยานยนต์เพื่อเดินทางไปเยี่ยมผู้ป่วยนั้น ใบหน้าจะขาวราวกับว่าผิวของมันถูกลมพัดปลิวออกไปด้วย

ช่วงนี้เอง ที่ลุงเคนเริ่มมีอาการไข้และไอถี่ แคร่เก่าๆ ที่เคยตั้งอยู่ข้างกองไฟถูกยกมาไว้ในบ้านเพื่อเป็นที่นอนของแก แม้บ้านของแกจะยังคงปิดประตูหน้าต่างเอาไว้ แต่ความหนาวยังคงเล็ดลอดเข้ามาจนได้

แกได้แต่นอนครางอยู่บนแคร่ จนแกัวต้องมาตามฉันไปดูอาการ

จากการตรวจเบื้องต้น พบว่าแกมีความดันโลหิตที่ต่ำกว่าระดับปกติมาก จึงต้องส่งต่อไปรักษาที่โรงพยาบาลน้ำพอง โดยฉันได้ประสานงานให้รถกู้ชีพของโรงพยาบาลมารับแกที่บ้าน

“ฉันมีเงินแค่นี้คนเดียวเองนะหมอ จะพอค่ารถเหรอก” แกัวท้วงขึ้นเมื่อเห็นฉันใช้โทรศัพท์มือถือติดต่อไปยังโรงพยาบาลน้ำพอง

ไม่เป็นไรเหรอกแกัว รถกู้ชีพนี้เป็นบริการของโรงพยาบาล ไม่คิดเงิน

เหรอก” ฉันกล่าว ขณะที่ตาเคนยังคงส่งเสียงครางลอดฟันที่สั่นกระแทกกันอยู่ตลอด

เมื่อเห็นอาการของแก แพทย์ที่โรงพยาบาลน้ำพองก็ให้นอนพักรักษาตัวที่โรงพยาบาลทันที ฉันมักจะหาโอกาสไปเยี่ยมแกเสมอ ทุกครั้งที่เห็นฉัน ดวงตาที่เหลือเพียงข้างเดียวของแกก็ปรากฏแวววาวขึ้น และพูดคุยกอย่างมีความสุข โดยมีแกัวคอยดูแลพ้ออย่างใกล้ชิด

แต่ทว่าเพียงหนึ่งวันหลังจากฉันไปเยี่ยมครั้งสุดท้าย แกัวเริ่มมีอาการเพื่อ จนแพทย์ที่นั่นต้องตัดสินใจส่งตัวไปรักษาต่อที่โรงพยาบาลศูนย์ขอนแก่น ทำให้ฉันไม่มีโอกาสไปเยี่ยมแกอีก ยิ่งดีที่พี่น้องและญาติสนิทของแกบางคนยังเดินทางไปเยี่ยม ทำให้ฉันสามารถสอบถามอาการของแกจากพวกเขาได้อย่างสม่ำเสมอ

หลังตาเคนนอนรักษาตัวที่โรงพยาบาลศูนย์ขอนแก่นได้หนึ่งสัปดาห์ แพทย์จึงวินิจฉัยว่าแกเป็นวัณโรคปอด และให้ยามาทานต่อที่บ้าน

ครั้งนี้ชีวิตของแกต้องลำบากขึ้นไปอีกเพราะไม่สามารถทอเสื่อหรือออกไปเก็บเศษเหล็กได้ในช่วงนี้ ไฟฟ้าที่บ้านก็ถูกตัด เครื่องใช้ไฟฟ้าต่างๆ ที่แกซื้อไว้เมื่อครั้งได้เงินประกันจากการเสียดวงตาข้างขวาก็ถูกนำไปขายเพื่อนำเงินมารักษาตัว โดยที่แกไม่ยอมหยิบยืมใครหรือกองทุนใดๆ แม้แต่บาทเดียว

“ไม่อยากเป็นหนี้ใคร ขายไอ้ที่มีอยู่ดีกว่า”

ฉันยังคงไปเยี่ยมตาเคนอย่างสม่ำเสมอ แก้วยังคงนอนอยู่บนแคร่เก่าๆ ใกล้หน้าต่าง ภายในบ้านเกือบมืดสนิทเพราะประตูหน้าต่างยังคงปิดไว้เหมือนเดิม คราวนี้ฉันแทบจะหมดความอดทนกับความร้นของแก เพราะคนเป็นวัณโรคปอดต้องการอากาศที่ถ่ายเทตลอดเพื่อจะได้ฟื้นตัวจากโรค จึงกำชับกำชาแกและลูกสาวให้เปิดประตูหน้าต่างเสียที

“ตาฟังหมอหน่อยนะ หมอรู้ว่าตาไม่อยากให้ใครมองเข้ามาในบ้าน

ไม่อยากคุยกับใคร แต่ตอนนี้มันเกี่ยวพันถึงชีวิตของตาแล้วนะ ตาก็รู้ว่าหมอเองก็พยายามทำทุกอย่างเพื่อช่วยตา แล้วทำไมตาไม่ช่วยหมอบ้างล่ะ ตาต้องช่วยกันบ้างนะ” ฉันทิ้งท้ายเอาไว้ก่อนจะขอตัวลากลับ

ปลายเดือนกุมภาพันธ์ ความหนาวยะเยือกค่อยๆ จางลง อีกไม่นานความอบอุ่นของฤดูร้อนก็คงจะเข้ามาแทนที่

ตั้งแต่วันนั้นฉันก็ไม่มีโอกาสไปเยี่ยมตาเคนอีกเลยเพราะหน้าที่การงานรัดตัว ได้แต่ฝากน้องพยาบาลที่อนามัยให้ดูแลแถม และเพียงครั้งแรกที่ไปเยี่ยม เธอก็กลับมาพร้อมเรื่องเหลือเชื่อเรื่องหนึ่ง เป็นเรื่องที่ทำให้ฉันต้องขับรถจักรยานยนต์ไปที่บ้านแกหลังเลิกงานทันที

ประตูหน้าบ้านของแกเปิดออกแล้วในบ้านมีแกกับลูกสาวนั่งทอดสืออยู่ ฉันจอดรถลงเดินเข้าไปด้วยความดีใจระคนประหลาดใจ ไม่เพียงแต่ประตูเท่านั้น หน้าต่างทุกบานก็เปิดอย่างพร้อมเพรียงกัน ดอนรับแสงสว่างให้มีโอกาสสัมผัสพื้นห้องหลังจากที่มันถูกกันอยู่ภายนอกมานานปี

มืออันมันคงทั้งสองยุติการกระทำเมื่อมองเห็นฉัน พร้อมกับรอยยิ้มกว้างปรากฏขึ้นที่ดวงหน้า

“เข้ามาเลยหมอ” แกเชื้อเชิญ “นี่ว่าหมอโกรธผมแล้วจะไม่มาซะแล้ว” แกทำความถึงครั้งสุดท้ายที่เราเจอกัน

“ไม่โกรธหรอก แต่ช่วงนี้นางยุ่ง ว่าแต่ตาเป็นยังไงบ้างล่ะ” ฉันทักแกด้วยรอยยิ้มเช่นกัน

“ดีขึ้นแล้วหมอ ทอดสือได้แล้ว”

“หน้าต่างสดใสขึ้นแล้วนะ ทำงานได้แล้วด้วย เห็นมั๊ย พอเปิดประตูหน้าต่างบ้านก็ดูโล่ง อากาศก็ถ่ายเทได้ดี บ้านก็น่าอยู่ ว่างมั๊ย”

แกหันไปมองแสงแดดที่ส่องลอดช่องหน้าต่างมาทาบกับพื้นห้องก่อน

จะเผยอยิ้มที่มุมปาก

“ใช่แล้วหมอ เปิดไว้ก็ดีเหมือนกัน”

ขณะกำลังคุยกันอยู่นั้น ประตูที่เปิดอ้ากว้างรับอากาศและแสงสว่างนั้นได้ถูกสายลมกระแทกปิดดังปัง แกสะดุ้งเล็กน้อย ก่อนเดินขยอกเขยกไปหาไม้มาท่อนหนึ่งไปดันประตูไว้ พร้อมพึมพำว่า

“ต้องแบบนี้ ไม่งั้นมันปิดเสียเรื่อย”

ช่วงนั้นเอง มีชาวบ้านสองสามคนเดินผ่านมาพอดี เมื่อเห็นตาเคนอยู่ที่หน้าประตู จึงเอ่ยปากทักทาย แกเองก็ทักตอบด้วยอัธยาศัยอันดี

...ประตูใจของแกก็เปิดกว้างแล้วเช่นกัน และฉันเชื่อว่าไม่มีลมใดๆ มาพัดให้มันปิดได้

ทุกวันนี้ตาเคนยังคงทอดสือและเก็บเศษเหล็กขาย แต่หากวันไหนตรงกับวันที่แพทย์นัดตรวจอาการวัณโรคปอดแกก็จะเลือกที่จะไปโรงพยาบาลตามนัดทุกครั้ง ไม่ปิดพลั่วเหมือนก่อนอีก

ไฟฟ้าที่บ้านของแกยังคงถูกตัดเหมือนเดิม แต่แกก็ไม่รู้สึกเดือดร้อนอีกแล้ว เพราะยามกลางวันก็มีแสงจากดวงอาทิตย์สาดเข้ามาในบ้านตลอดส่วนยามกลางคืน...

“ตอนนี้ผมใช้ตะเกียงแทน ...ดีเหมือนกัน ...ประหยัดดี ตอนนี้มีแค่วิทยุใช้ถ่านเครื่องนี้เอาไว้ฟังข่าว ฟังเพลง แค่นี้ก็พอแล้ว บางวันถ่านงานเสร็จเร็ว ผมกับแก้วก็ขับซาเล้งไปนั่งเล่นกันที่น้ำตก เย็นสบายดี” แกกล่าวด้วยสีหน้าสบายใจน้ำตกที่แกพูดถึงนั่นคือฝายทดน้ำที่อยู่ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 4 กิโลเมตร เวลาที่ไปน้ำตกแกมักจะซื้อหนังสือพิมพ์ไปนั่งอ่านด้วย หากตรงกับวันที่สลากกินแบ่งออกก็จะตรวจดูตัวเลขที่ซื้อสลากเลขท้ายเอาไว้

“ถ้าถูกรางวัลใหญ่ๆ จะซื้อป้ายแดงให้หมอหนึ่งคัน นี่พูดจริงนะ ใคร

ดีกับผม เคยให้อะไรผม ผมไม่เคยลืมเลย” คำพูดของแกทำให้ฉันอดยิ้มไม่ได้ แม้จะไม่ค่อยเห็นด้วยที่แกนำเอารายได้อันน้อยนิดไปเล่นสลากเลขท้ายก็ตาม

ฉันมีโอกาสแวะไปเยี่ยมเยียนบ้านแกอีกหลายครั้ง หรือขับรถผ่านก็หลายครา หากยามใดที่แกอยู่บ้าน ประตูหน้าต่างของแกจะเปิดไว้ทุกครั้ง ต้อนรับทั้งแสงสว่างและชีวิตอื่นๆ ที่จะเข้ามาเยี่ยมเยือนในพื้นที่ส่วนตัวของแก

ประตูและหน้าต่างของแกไม่ใช่สิ่งที่ปิดกั้นตนจากโลกภายนอกอีกต่อไปแล้ว แต่กลายเป็นสิ่งที่เชื่อมสองโลกนี้เข้าไว้ด้วยกัน

ฉันมองสิ่งเหล่านี้ด้วยความสุข ไม่ได้มีแค่ตาเคนหรือก ที่ประสบกับความเปลี่ยนแปลงจากเหตุการณ์ครั้งนี้

ตลอดเวลาที่ฉันได้รู้จักแก ตัวฉันเองก็ได้เรียนรู้อะไรหลายๆ อย่างด้วยกัน สิ่งสำคัญที่สุดคือ ฉันได้เรียนรู้ว่าความจริงใจของเราเป็นสิ่งสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงตัวเองของคนไขเป็นอย่างมาก และทำให้ตระหนักถึงบทบาทของตนในการให้บริการชุมชนมากขึ้น

การเปิดประตูบ้านของตาเคน ...จึงไม่ใช่แค่ประตูบ้านและประตูใจของแกเท่านั้น

ยังเปิดประตูความคิดของพยาบาลชุมชนคนนี้อีกด้วย

ครุฑปราง

พรหมมาตร์ ปฏิสัจจ์
โรงพยาบาลแก่งนางแมว จังหวัดจันทบุรี

แม่ จะล่องเข้ายามปายแล้ว แต่ความแรงของแดดก็ยังแทบไม่ถอยลงไปจากยามเที่ยงแม่แต่น้อย เหนือที่ไหลท่วมใบหน้าทำให้ผมต้องปล่อยมือข้างหนึ่งจากแฮนด์ของรถจักรยานยนต์เพื่อปาดมันก่อนที่จะไหลเข้าตา ศีรษะที่สวมไว้ด้วยหมวกกันน็อครู้สึกอึดอัดจนแทบจะระเบิด รถค่อยๆ ไต่ขึ้นเนินอย่างช้าๆ จนถึงยอด ได้ยินเสียงกระเป๋าย่อมๆ ไซ้เสียดสีกับตะกร้าหน้ารถเล็กน้อย เมื่อมองลงไปข้างหน้า ก็เห็นถนนที่ทอดยาวผ่านไร่ทั้งสองฝั่งโค้งไปสู่จุดหมาย

ไข่โค้งนี้หรือเปล่านะ ...ที่หมอดึกเคยเล่าให้ฟัง ...โค้งที่ครุฑปรางเกิดอุบัติเหตุ

ก่อนหน้านี้ผมเคยได้ยินแต่เรื่องราวของเธอจากเจ้าหน้าที่คนอื่น โดยเฉพาะจากหมอดึกซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ศูนย์สุขภาพชุมชนผู้สนิทกับผมราวกับพี่น้อง ส่วนตัวของผมนั้น แม้จะได้มีส่วนช่วยเหลือเธออยู่ห่างๆ บ้าง แต่ก็ไม่เคยพบเธอแม้แต่ครั้งเดียว

แต่วันนี้ ...ในฐานะของเจ้าหน้าที่ฝ่ายส่งเสริมสุขภาพของโรงพยาบาลชุมชนในพื้นที่ ผมต้องมาปฏิบัติงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ของศูนย์สุขภาพชุมชน

ในทุกช่วงบ่ายของวันพุธ เพื่อติดตามอาการและตรวจคนไข้ที่ทางศูนย์ฯ นัดหมายไว้หลังการรักษาตัวที่โรงพยาบาล รวมถึงออกเยี่ยมคนไข้ในบางคราว

และคนไข้ที่ผมกำลังจะออกไปเยี่ยมนอกสถานที่ในครั้งนี้ก็คือ “ครูปราง”

หมอดีกเคยเล่าให้ผมฟังถึงเหตุการณ์ในวันที่ครูปรางประสบอุบัติเหตุว่า

“วันนั้นเป็นวันหยุด... รู้สึกจะเป็นวันอาทิตย์มั้งพี่ ผมไปหาเพื่อนที่ นายายอาม ขากลับก็ขับมาตามปกตินะแหละ”

“พอผมขับมาถึงหัวโค้งที่อยู่ก่อนสถานีอนามัยไม่ไกลนัก ก็เห็นรถคันหนึ่งพลิกคว่ำอยู่ข้างทาง ไฟลุกท่วมทั้งคันเลย”

“ผมมารู้ทีหลังว่าเป็นรถครูปราง แกขับกลับมาจากตัวจังหวัดกับบอม” บอมคือลูกชายของเธอซึ่งเป็นลูกติดจากสามี “โชคดียี่ทั้งครูปรางแล้วกับบอมกระเด็นออกจากรถทั้งคู่ ไม่อย่างนั้นก็โดนไฟคลอกแล้ว ขนาดผมเคยเห็นรถครูเขาอยู่บ่อยๆ ยังจำไม่ได้เลย พี่ก็ลองนึกถึงสภาพรถก็แล้วกัน”

ชาวบ้านที่เห็นเหตุการณ์รีบนำครูปรางและบอมไปส่งที่โรงพยาบาลประจำอำเภอ เเคราะห์ดีที่บอมไม่เป็นอะไรมาก แต่สำหรับครูปรางนั้น แพทย์ต้องส่งตัวไปยังโรงพยาบาลประจำจังหวัด เพราะไม่เพียงแต่ร่างกายจะได้รับบาดเจ็บสาหัสจากกระดูกต้นขาหักและมีบาดแผลที่บริเวณศีรษะเท่านั้น เธอยังมีอาการทางสมองโดยไม่มีปฏิกิริยาตอบสนองต่อความเจ็บปวดอีกด้วย ทำให้ต้องนอนรักษาตัวอย่างไม่ได้สติที่ห้องไอซียูนานถึง 1 เดือน ยังเคราะห์ดีที่ร่างกายมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งเร้าอยู่บ้าง

จนล่วงเข้าเดือนที่ 2 เธอจึงเริ่มลืมตาขึ้น แต่ยังไม่แสดงอาการรับรู้ใดๆ เนื่องจากสมองได้รับการกระทบกระเทือน นอกจากนี้ยังมีอาการแขนขาอ่อนแรงอีกด้วย อย่างไรก็ตาม อาจกล่าวโดยรวมได้ว่าเธอฟื้นชีวิตอันตรายเป็นแล้ว แพทย์จึงย้ายเธอออกมาพักรักษาตัวต่อในหอผู้ป่วยปกติ ช่วงนี้เองที่เธอ

เริ่มสามารถจำคนที่เคยรู้จักได้บ้างแต่ไม่มากนักและยังไม่สามารถพูดได้

ในระหว่างนั้น หมอดีกและทีมงานของศูนย์สุขภาพชุมชนได้มาเยี่ยมครูปรางหลายครั้งตามประสานุ้จักคุ้นเคย รวมทั้งคอยให้กำลังใจแก่ลุงตัน หรือ “ผู้ช่วยตัน” ซึ่งเป็นสามีของครูปรางอยู่เสมอ

ผู้ช่วยตันเป็นชายกลางคนอายุราว 50 ปี รูปร่างผอม สูง ใบหน้าเต็มไปด้วยริ้วรอยกร้านแดดเพราะการกรำงานในไร่ เขาเข้ามาบุกเบิกทำไร่ทำสวนในตำบลแห่งนี้ตั้งแต่เมื่อสิบกว่าปีก่อน จนมีภรรยาและลูก 1 คน คือบอม ก่อนที่จะแยกทางกัน หลังจากนั้น ผู้ช่วยตันจึงแต่งงานกับครูปรางพร้อมนำบอมมาอยู่ด้วย ต่อมาทั้งสองมีลูกด้วยกันอีกหนึ่งคนคือน้องตาล

ในอดีต ผู้ช่วยตันเคยเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านขุนซ่อง เนื่องจากเป็นคนขยันขันแข็งและเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงสำคัญคนหนึ่งในการพัฒนาหมู่บ้านทำให้เขาเป็นที่รักใคร่ชอบพอของชาวบ้านในละแวกนี้ ดังนั้น แม้จะพ้นจากตำแหน่งผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านไปแล้ว แต่ชาวบ้านยังเรียกเขาว่า “ผู้ช่วยตัน” ด้วยความนับถืออยู่

หลังจากรักษาตัวที่โรงพยาบาลนาน 2 เดือน แพทย์ก็อนุญาตให้ครูปรางกลับมาพักฟื้นที่บ้าน ตอนนั้นเธออยู่ในสภาพที่ต้องใส่ทั้งสายให้อาหารและสายสวนปัสสาวะ รวมทั้งมีแผลกดทับที่บริเวณก้นกดด้วย โดยทางโรงพยาบาลได้ออกใบส่งตัวมาให้กับศูนย์สุขภาพชุมชนซึ่งอยู่ห่างจากบ้านของเธอประมาณ 800 เมตรช่วยดูแล

ผู้ช่วยตันได้ทุ่มเทดูแลครูปรางอย่างเต็มที่ทั้งด้วยสมองและหัวใจ เขาเริ่มจดบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับพัฒนาการของเธอในทุกกระยะตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ของศูนย์สุขภาพชุมชน ไม่ว่าจะเป็นวันที่ครูปรางลืมตาวันแรก วันที่เธอขยับแขนขาหรือเริ่มส่งเสียงได้ เขาก็บันทึกสิ่งเหล่านี้ไว้อย่างชัดเจนและละเอียดถี่ถ้วนจนถึงกับว่าหากใครถาม เขาจะสามารถบอกเรื่องเหล่านี้ได้อย่างแม่นยำ

ไม่เพียงแต่การจดบันทึกเท่านั้น สิ่งไหนที่เจ้าหน้าที่แนะนำว่าดีเขาจะปฏิบัติตามทุกอย่าง ทั้งการนวดเท้า ยกแขน ขา หรือจับร่างกายของเธอลงนั่ง โดยไม่มีอาการเบื่อหน่ายแม้แต่บ่อย

สำหรับเพื่อนๆ ครูที่โรงเรียนนั้น ต่างก็แวะเวียนกันมาเยี่ยมเยียนและพูดคุยกับครูปร่างอย่างสม่ำเสมอ แม้ว่าจะยังไม่มีปฏิกิริยาโต้ตอบใดๆ จากครูปร่างนอกจากแวตตาที่รับรู้ว่ามีคนมาหาก็ตาม แต่เพื่อนครูทุกคนก็มีได้ยอหื้อ ยังคงพยายามที่จะพูดคุยกับเธออยู่ตลอด ไม่เพียงเท่านั้น ในวันเกิดของครูปร่าง ทุกคนยังร่วมกันจัดงานวันเกิดเล็กๆ ให้แก่เธออีกด้วย โดยนึ่งรำล้อมครูปร่างพร้อมนำอาหารมารับประทานร่วมกัน ด้วยความหวังว่าสักวันหนึ่งการกระทำของพวกเขาจะกลายเป็นแรงกระตุ้นให้ครูปร่างสามารถจดจำบุคคลและเรื่องราวต่างๆ ในชีวิตของเธอได้อีกครั้ง

ผมฟังเรื่องราวเหล่านี้ด้วยความอึ้งใจ และรู้สึกปลื้มใจแทนครูปร่างที่มีคนรอบข้างรักและทุ่มเทแรงกายแรงใจอย่างเต็มที่เพื่อให้เธอหายเป็นปกติ

ทว่า แม้จะมีแรงใจคอยสนับสนุนถึงเพียงนี้ก็ตาม ปัญหาต่างๆ ก็ไขว่ที่จะหมดไป เพราะเมื่อถึงฤดูทำไร่ ผู้ช่วยดันจะไม่สามารถมานั่งเฝ้าได้ทั้งวันอย่างนี้อีก เพื่อนครูเองก็ไม่สามารถปลีกตัวมาช่วยนั่งเฝ้าได้ทั้งวันและทุกวันเช่นกัน

โชคดีที่ปัญหานี้ได้รับการแก้ไขอย่างทันท่วงที เมื่อครอบครัวของครูปร่างได้ตกลงจ้างหญิงสาวที่ชื่อ วันดี มาช่วยดูแลเธอในระหว่างที่ผู้ช่วยดันต้องไปทำไร่

วันดีเป็นเด็กสาวที่เติบโตในหมู่บ้าน และเคยดูแลคนชราที่เป็นญาติของเพื่อนครูปร่างมาแล้วถึง 2 คน ดังนั้นเรื่องความระมัดระวังและเอาใจใส่จึงเป็นที่ไวใจได้ ส่วนเรื่องความรู้นั้น ทั้งหมอด็กและเพื่อนๆ เจ้าหน้าที่ในศูนย์สุขภาพชุมชนได้ช่วยกันค้นคว้าและทบทวนความรู้ที่เคยร่ำเรียนในการ

ดูแลผู้ป่วยในลักษณะเดียวกันกับครูปร่างมาถ่ายทอดให้แก่วันดีอย่างละเอียด ทั้งวิธีเตรียมอาหารและให้อาหารทางสายยาง การสวนปัสสาวะ การทำแผล วัดไข้ ให้อาหาร และบริหารกล้ามเนื้อ รวมถึงการช่วยเหลือครูปร่างให้สามารถทำกิจวัตรประจำวันต่างๆ ได้โดยสะดวก

แม้จะไม่มีโอกาสได้เข้าไปดูแลโดยตรง แต่ผมเองก็มีโอกาสช่วยดูแลครูปร่างในทางอ้อมด้วยเช่นกัน เนื่องจากครั้งหนึ่ง หมอวิน พยาบาลวิชาชีพที่ประจำอยู่ที่สถานีอนามัยได้ปรึกษาผมถึงการดัดแปลงสูตรอาหารปั่นสำหรับครูปร่าง เนื่องจากสูตรเดิมนั้นมีวัตถุดิบบางตัวซึ่งหาซื้อยาก ผมกับเธอจึงช่วยกันนำเอกสารที่เคยเรียนในวิชาโภชนาการมาค้นคว้าจนได้สูตรอาหารปั่นที่ใช้วัตถุดิบเพียงสิ่งที่หาได้ในหมู่บ้านเป็นผลสำเร็จ ทำให้อาหารสามารถดูแลเรื่องอาหารการกินของครูปร่างได้สะดวกขึ้น

นอกจากนี้ การดูแลและเยี่ยมเยียนจากทีมเจ้าหน้าที่ของศูนย์สุขภาพชุมชน ก็เป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยให้อาการของครูปร่างดีขึ้นเรื่อยๆ โดยทั้งหมอด็กและเจ้าหน้าที่ศูนย์ฯ ต่างก็ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันไปดูแลครูปร่างเป็นประจำทุกวันในช่วงสายที่ว่างจากคนไข้ที่มารักษา พวกเขาไม่เคยรู้สึกรำคาญใจเลยเมื่อโทรศัพท์ดังขึ้นและปลายสายเป็นเสียงของผู้ช่วยดันหรือวันดีที่ขอคำแนะนำหรือขอความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่

“ถ้ามีโทรศัพท์มาจากคนไข้ พวกผมไม่เคยปฏิเสธเลยนะพี่” หมอด็กเล่าให้ผมฟังในเย็นวันหนึ่ง “เพราะเขาไวใจเรา เชื่อมั่นในการดูแลของพวกเรา...บางคนนะพี่ มีฐานะพอที่จะเข้าโรงพยาบาลเอกชนได้ แต่เขาก็เลือกเรา เมื่อคนไข้เลือก เราก็ต้องดูแลให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้”

ผมฟังแล้วอดชื่นชมในจิตใจของเพื่อนร่วมสาขาอาชีพผู้นี้ไม่ได้ นับเป็นโชคดีของบ้านขุนซ่อง ที่ทีมดูแลสุขภาพมีความทุ่มเทต่อการให้บริการผู้ป่วยขนาดนี้

หากครั้งใดที่เจ้าหน้าที่ศูนย์ฯ ไม่มั่นใจถึงวิธีการรักษา ก็จะประสานงาน เพื่อขอคำปรึกษาจากแพทย์และพยาบาลจากโรงพยาบาลประจำอำเภอ เป็นระยะ โดยเฉพาะหมอดึกที่คอยเข้าไปดูแลครูปรางเป็นประจำนั้น มักจะนำเรื่องของเธอมาปรึกษาผมซึ่งมีประสบการณ์ด้านงานเวชปฏิบัติครอบครัว อยู่เสมอ ดังนั้น แม้ผมจะรู้จักเธอเพียงแค่ว่าป่วยและแพ้ประวัติก็ตาม แต่ก็ทราบความเป็นไปของเธออย่างต่อเนื่อง

แม้ปัญหาเรื่องคนเฝ้าไข้จะคลี่คลายเนื่องจากการได้วันดีมาช่วยดูแล แต่อีกปัญหาหนึ่งก็ปรากฏขึ้นมาจนได้

เรื่องเริ่มขึ้นในเย็นวันหนึ่ง เมื่อวันดีโทรศัพท์มาบอกหมอดึกว่า ครูปรางเริ่มมีไข้และหนาวสั่นตลอดเวลา ทำให้เขาต้องรีบมาหาเธอที่บ้านทันที ตอนนั้นเธอมีอาการหนาวสั่น ตัวร้อนจนหน้าแดง ปวดศีรษะ และกินข้าวไม่ได้ วันดียังรายงานอีกว่าครูปรางมีอาการปัสสาวะกระปริดกระปรอยมาได้ 1 วันแล้ว

หลังจากตรวจปัสสาวะของเธอ หมอดึกสันนิษฐานว่าครูปรางมีอาการกระเพาะปัสสาวะอักเสบ ต้องพาไปโรงพยาบาลทันทีเพื่อให้หมอดตรวจอาการอย่างแน่ชัด

ปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นไม่ใช่เรื่องอาการของโรคหροก แต่เป็นปัญหาเรื่องทัศนคติของครูปรางที่มีต่อโรงพยาบาลต่างหาก เพราะแค่ได้ยินคำว่า “โรงพยาบาล” เธอก็รีบหันหน้าหนีพร้อมส่ายศีรษะอย่างเต็มแรง ปากส่งเสียง “อือ...อา” ที่ไม่มีความหมายออกมา แต่หมอดึกเดาได้ทันทีว่า เธอคงไม่อยากจะไปโรงพยาบาลอีก แม้ว่าผู้ช่วยดันและวันดีจะช่วยกันเกลี้ยกล่อมเธอสักเท่าไรก็ตาม

สุดท้าย หมอดึกจึงแก้ปัญหาด้วยการโทรศัพท์ไปปรึกษากับพยาบาลคนหนึ่ง นับว่าโชคดีที่เธอตกลงช่วยเหลือในการออกมาเยี่ยมครูปรางที่บ้าน

ในเย็นวันนั้นพร้อมทั้งเก็บปัสสาวะไปตรวจเพื่อให้แพทย์สั่งยาได้เหมาะสมตามอาการ

จากความร่วมมือระหว่างเจ้าหน้าที่ศูนย์สุขภาพชุมชนและบุคลากรของโรงพยาบาล ทำให้อาการกระเพาะปัสสาวะอักเสบของครูปรางทุเลาลงตามลำดับ

แต่ปัญหาที่ทุกคนทราบอย่างชัดเจนก็คือ ครูปรางไม่ต้องการที่จะไปรักษาตัวยังโรงพยาบาล ซึ่งไม่เป็นผลดีต่อสุขภาพของเธอเลย ทำให้ผู้ช่วยดันและหมอดึกต้องปรึกษากันเพื่อหาทางจัดการกับปัญหานี้

...ทั้งสองรู้ว่าสิ่งที่ครูปรางกลัวไม่ใช่การไปพบแพทย์ที่โรงพยาบาล แต่เป็นการนอนที่โรงพยาบาล

ดังนั้น จึงแก้ไขด้วยการให้หมอดึกไปส่งเธอที่โรงพยาบาลทุกครั้ง เพื่อแสดงให้ทางโรงพยาบาลเห็นว่าครูปรางมีเจ้าหน้าที่ศูนย์สุขภาพชุมชนคอยดูแลอย่างใกล้ชิดอยู่แล้ว เธอถึงจะยอมไป

“ต่อมาผมก็เลยบอกกับเธอว่า ได้โทรไปบอกหมอที่โรงพยาบาลไว้แล้วว่าครูไม่ต้องนอนที่โรงพยาบาล นั้นแหละ...เธอถึงยอมไปโรงพยาบาลโดยที่ไม่มีผมได้” หมอดึกเล่าให้ผมฟังถึงวิธีแก้ปัญหา

ด้วยการดูแลอย่างเอาใจใส่จากคนรอบข้าง ทำให้อาการของครูปรางกระเตื้องขึ้นอย่างรวดเร็วเธอสามารถสื่อสารด้วยคำพูดสั้นๆ ฝึกกลืนบนรถเข็น และเริ่มฝึกเดินโดยจับราวไม้ได้ และที่สำคัญ ...ความทรงจำของเธอเริ่มกลับคืนมา

ทว่า ...สถานการณ์ที่ทำท่าว่าจะดีขึ้นนี้ กลับขมวดปมปัญหาอีกปมหนึ่งขึ้นมา...

ช่วงนี้เองที่วันดีมีเหตุให้ต้องไปทำงานที่ต่างจังหวัด ทำให้ครูปรางต้องอยู่บ้านเพียงคนเดียวในช่วงกลางวัน การอยู่คนเดียวโดยที่ขยับร่าง

ไม่สะดวกนี้ส่งผลให้เธอจมอยู่กับความคิดของตัวเองมากกว่าที่ผ่านมา และกลายเป็นจุดเริ่มต้นของมรสุมชีวิตอีกลูกหนึ่งของครอบครัวนี้

..เธอเริ่มมีอาการมึนเฉียว หงุดหงิดง่าย และกลัวสามีทอดทิ้ง

โดยปกติแล้ว เมื่อไม่มีวันดี ผู้ช่วยต้นจะช่วยดูแลกิจวัตรประจำวันของครูปรางในช่วงเช้า เสร็จแล้วจึงจะไปทำงานในไร่ แต่เมื่อครูปรางเริ่มเกิดปัญหาทางด้านจิตใจที่หดหู่และเศร้าหมองเกือบตลอดเวลา ทำให้เขาไม่สามารถไปทำงานได้ตามปกติเพราะต้องคอยมาเฝ้าดูแลอยู่ตลอดเวลา หากมีธุระเดินทางไปไหนก็ต้องพาเธอไปด้วยทุกแห่งเพื่อไม่ให้เกิดความน้อยใจหรือหวาดระแวงว่าจะถูกทอดทิ้ง เพราะครั้งหนึ่งเธอได้เคยพยายามกลิ้งลงจากเนินดินข้างบ้านซึ่งสูงประมาณ 8-10 เมตร ด้วยสาเหตุที่ผู้ช่วยต้นกลับบ้านไม่ตรงเวลาและปล่อยให้เธออยู่คนเดียว

เหตุหนึ่งที่ทำให้เธอหวาดระแวงได้ขนาดนี้อาจเป็นเพราะเธอเริ่มจำได้ว่า สมัยก่อนผู้ช่วยต้นเป็นคนเจ้าชู้

“ตอนนั้นผมกับลูกรู้สึกว่บรรยากาศในบ้านมีดสนิทเลยหมอ” ผู้ช่วยต้นเคยระบายทุกข์ให้ผมฟังในการพบกันครั้งหนึ่ง “ทุกอย่างดูอึมครึมไปหมด มันเหมือนกับว่าแสงแดดไม่เคยส่องเข้ามาในบ้านนานนับปีเลย ทั้งๆที่เหตุการณ์พวกนี้ก็เพิ่งเกิดขึ้นได้ไม่กี่วัน”

ผู้ที่เข้ามาช่วยคลี่คลายปัญหานี้ก็ต้องเป็นหมอดีกอีกครั้ง เขาพยายามพูดย้ำกับครูปรางว่า แม้ในอดีตผู้ช่วยต้นจะเคยเจ้าชู้ แต่ทุกวันนี้ก็ไม่เคยคิดที่จะไปมีคนอื่นอีก โดยผู้ช่วยต้นช่วยเสริมว่าเขาจะคอยดูแลเธอไปตลอด ไม่ทอดทิ้งเธอเด็ดขาด จนในที่สุด ครูปรางจึงค่อยๆ ยอมรับต่อความมั่นคง ความรัก และความห่วงใยที่สามีมีให้แก่เธอ แต่ก็ยังอดมีอาการมึนเฉียวไม่ได้ในบางครั้ง

หลังจากนั้น หมอดีกจึงหาทางลดความตึงเครียดในช่วงกลางวัน

ของครูปรางด้วยการไปปรึกษากับครูในโรงเรียนบ้านขุนช่องที่เธอเคยทำงานอยู่ เพื่อหาทางให้แก่ได้กลับไปสอนอีกครั้ง โดยเขาเชื่อว่า เมื่อครูปรางได้ทำในสิ่งที่ตัวเองรักเช่นการสอนหนังสือ ก็จะทำให้เธอรู้สึกว่ชีวิตของตนมีความหมายมากขึ้น

นี่เอง เป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้ทุกวันนี้ครูปรางได้ทำหน้าที่สอนวิชาคณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ ภาษาไทย และอีกหลายวิชาแก่นักเรียนชั้น ป.3 ถึง ป.6 ของโรงเรียน คบคู่ไปกับการดูแลห้องสมุด หลังจากที่ต้องพลัดการสอนลูกศิษย์ไปนานถึง 2 ปี

ในระยะหลัง หากใครได้ผ่านไปหน้าบ้านของครูปรางในยามเช้า จะเห็นผู้ช่วยต้นพาเธอนั่งรถเข็นออกมายืนเกาะราวไม้ไผ่หน้าบ้านเพื่อฝึกเดิน หลังจากนั้น เขาจะพาเธอไปส่งที่โรงเรียนทุกวัน เพื่อสอนในช่วงครึ่งวันเช้า ด้วยวิธีเขียนกระดาษและชูให้นักเรียนอ่านประกอบการพูดเป็นประโยคสั้นๆ เพื่อให้นักเรียนเข้าใจความหมาย โดยมีเพื่อนครูคอยช่วยเหลือในการสอน และช่วยเหลือกิจกรรมอื่นๆ ในช่วงนั้น พอช่วงบ่าย ผู้ช่วยต้นจึงจะมารับกลับไปพักผ่อนที่บ้าน

หลังจากจอตกรจักรยานยนต์ไว้ได้ต้นทูกวางข้างสนามฟุตบอลของโรงเรียน ผมก็เดินไปยังห้องพยาบาลซึ่งตั้งอยู่บนตึกคอนกรีตสองชั้นที่อยู่อีกฟากหนึ่งของสนามด้วยความคุ้นเคย เพราะก่อนหน้านี้ผมเคยมาประเมินเพื่อรับรองโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของอำเภอ ณ ที่แห่งนี้แล้ว

สภาพห้องเหมือนกับที่ผมเคยมาในครั้งก่อน มีเตียงสองเตียงจัดไว้อย่างเป็นระเบียบที่มุมห้องด้านขวา ถัดออกมาคือตู้ยาและโต๊ะทำงานของครูประจำห้องพยาบาล ข้างๆ กันเป็นโต๊ะวางอีกตัวหนึ่ง และที่โต๊ะตัวนั้นเอง มีหญิงร่างท้วมวัยกลางคนนั่งอยู่บนรถเข็นคุยกับเพื่อนครูอีกคนอยู่ เธออยู่ในชุดสูทผ้าฝ้ายสีเขียวอ่อนลายไทยคล้ายผ้าทางภาคอีสาน แขนซ้ายวางอยู่กับโต๊ะด้านหน้า มีเพียงแขนขวาที่ยกขึ้นลงประกอบการพูดคุย

ขาทั้งสองที่โผล่พ้นชายกระโปรงที่สีเดียวกับเสื้อ ได้เผยให้เห็นว่า ผิวหนังตั้งแต่ขาลงไปจนถึงปลายเท้ามีลักษณะซีดเพราะไม่ได้ใช้งานมานาน ส่วนบนโต๊ะข้างๆ ตัวเธอนั้นวางไว้ด้วยสมุดการบ้านของนักเรียนหลายสิบเล่ม ...เธอก็นำมาตรวจระหว่างที่รอผม

ผมเดาออกในทันทีว่านี่คือ “ครูปราง” ที่ผมได้ยินเจ้าหน้าที่คนอื่น พูดถึงอยู่เสมอ

เมื่อเธอหันมาเห็นผมเข้า ก็ส่งยิ้มต้อนรับ แม้ว่ารอยยิ้มนี้จะไม่เป็น ธรรมชาติเหมือนรอยยิ้มทั่วๆ ไปก็ตาม เพราะกล้ามเนื้อและเส้นประสาท ของใบหน้าซีกซ้ายมีอาการอ่อนแรง ทำให้ใบหน้าด้านนั้นเรียบเฉยคล้ายถูก กาวฉาบไว้บ้างๆ ริมฝีปากบิดเบี้ยวไม่ได้รูปโดยเฉพาะมุมปากด้านซ้ายนั้นห้อย ตกลงอย่างไม่แสดงความรู้สึก

...แต่ไม่สำคัญหรอก เพราะแววตานั่นบ่งบอกเพียงพอแล้วว่ารอยยิ้ม ของเธออบอุ่นและเป็นมิตรเพียงใด

“สวัสดี...ดี...ดี ค่ะค่ะคะ...หมอ...”

เสียงของเธอเปล่งออกมาไม่ชัดเจนนัก ติดขัดและขาดช่วงคล้ายคน ที่พูดติดอ่าง

วันนั้นผมได้พูดคุยกับครูปรางประมาณชั่วโมงครึ่ง ทั้งในเรื่องของ อาการป่วย การดำเนินชีวิตประจำวัน รวมถึงความคาดหวังในอนาคตของ ตนเอง แม้ตลอดเวลานั้น ครูปรางยังพูดจาติดขัดอยู่บ้าง แต่ดวงตาของเธอ ได้อธิบายถึงความสุขต่างๆ ที่เธอได้รับในชีวิตช่วงนี้ได้เป็นอย่างดี

ผมคิดว่า นอกเหนือจากความรักของสามีและเพื่อนๆ ที่คอยเป็น กำลังใจให้โดยตลอดแล้ว ความเอาใจใส่อย่างจริงจังและสม่ำเสมอจากทีม สุขภาพชุมชนคือองค์ประกอบสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่ทำให้ความสุขได้ระบาย อยู่บนใบหน้าของเธออีกครั้งเหมือนดังเช่นตอนนี้

และเมื่อนึกถึงเรื่องราวต่างๆ ของเธอที่เคยได้ฟังมา รอยยิ้มก็ได้ ปรากฏขึ้นบนใบหน้าผมเช่นกัน

เพราะผมเห็นร่างของผู้ช่วยดัน เพื่อนครูทุกคน ตลอดจนหมอดัก และทีมงานสะท้อนอยู่ในแววตาของเธอ

4

ทุกเช้าสองเพราะมองข้าม “ปฏิทินชุมชน”

วรกุล กัทพปภรณ์
โรงพยาบาลลำปาง จังหวัดลำปาง

50 จักรยานยนต์แล่นผ่านทางลูกรังเล็ก ๆ ที่ตัดแบ่งทุ่งนาผืนกว้างออกเป็นสองฝั่ง ภูเขาทอดตัวยาวขนานกับท้องทุ่งอยู่ไกล ๆ กล้าข้าวที่เพิ่งแทงใบอ่อนโผล่พ้นผืนดินออกมาไม่นานสั้นไหวลือสายลม อีกหลายเดือนข้างหน้าใบเล็ก ๆ สีเขียวสดเหล่านี้ก็จะกลายเป็นรวงข้าวสีทองที่จะหล่อเลี้ยงชีวิตของผู้ที่ปลูกมันขึ้นมา

ฉันลดความเร็วลงเมื่อเข้ามาถึงเขตหมู่บ้าน หลังขบคิดสักเล็กน้อย ก็ค่อย ๆ เลี้ยวรถเพื่อไปจอดที่หน้าร้านสหกรณ์ แล้วจึงเดินลัดเลาะผ่านบ้านเรือนสลับกับสวนทุ้มพุ่มไม้ที่ขึ้นอย่างแน่นขนัดบนพื้นที่ว่าง เหนื่อยยังไม่ทันออกก็มาถึงบ้านไม้ใต้ถุนสูงที่เป็นจุดหมาย หลังประจักษ์เต็มไปด้วยไม้ยืนต้นหลากหลายชนิดเช่น กล้าย ลำไย อ้อย ทุ้มร้อนและเย็นสบาย สุนัขสีขาวลายน้ำตาลนอนสงบอยู่ที่ตีนบันไดข้างโถงน้ำ แม้ดวงตาจะยังปิดสนิทแต่เหมือนสัญชาตญาณบ่งบอกมันว่ามีคนมาเยือนอยู่ที่หน้าบ้านนี้แล้ว หูของมันค่อย ๆ กระดิกพร้อมยกกายลุกขึ้น ตาจึงเขม็งมาที่ฉัน แม้มันจะยังไม่ส่งเสียงเห่า แต่ก็ทำให้ฉันไม่กล้าเปิดประตูรั้วเข้าไปในบริเวณบ้าน ได้แต่ร้องเรียกอยู่ที่ภายนอก

“มีใครอยู่มั้ยคะ”

“อยู่เจ้า ! รอกำเน้อ” เสียงอ่อนหวานของหญิงสาวตะโกนตอบด้วยคำเมืองมาจากในเรือน สุนัขตัวนั้นเริ่มส่งเสียงเห่าขึ้น พอดีกับที่หญิงวัยยี่สิบกว่า ๆ ก้าวลงบันไดมาอย่างเร่งรีบ พร้อมตวาดไล่สุนัขของเธอให้ออกห่างจากบ้านได้

“หมอมาเยี่ยมบ้านง พี่แพรเล่าว่าแจ่มมาบอกไว้เมื่อเช้า” ฉันบอกจุดประสงค์ พี่แพรเป็นคนงานของสถานีนามัย และเป็นคนพื้นที่โดยกำเนิด ทำให้แกเหมือนเป็นประชาสัมพันธ์ที่คอยเชื่อมระหว่างพวกเรากับชาวบ้าน หากใครเจ็บป่วยและต้องการพบพวกรานอกเวลาราชการก็จะมาแจ้งไว้กับพี่แพร ในทางกลับกัน ถ้าหากพวกเราต้องการทำแผนที่หมู่บ้านหรือต้องการทราบรายละเอียดเพื่อทำงานเชิงรุกในชุมชนก็ต้องอาศัยพี่แพรเช่นกัน

“จ๊ะ น้องไปบอกพี่แพรที่อนามัยเอง” หญิงสาวเจ้าของชื่อแจ่มรับคำ “พอดีแม่ของน้องเพิ่งออกจากโรงพยาบาลเมื่อวาน แล้วต้องให้อาหารทางสายยางที่บ้าน แต่พอให้มือเข้าเสร็จ สายมันก็ถลอกออกมา น้องก็เลยไม่กล้าให้มือกลางวันเอง” เธอบอกถึงสาเหตุที่ตามฉันมาพร้อมกล่าวรำพึงว่า “เมื่อวานหมอที่โรงพยาบาลก็สอนให้แล้ว แต่น้องจำไม่ได้”

เธอเดินนำฉันเข้าไปในตัวบ้าน มีกลุ่มญาติสี่ห้าคนนั่งอยู่ก่อนแล้ว กลางห้องมีร่างขาวท้วมวัยหกสิบของป้านางนอนนิ่งอยู่บนฟูก มีเพียงดวงตาเท่านั้นที่เคลื่อนไหวรอกดูผู้มาเยือน อุปกรณ์ทางการแพทย์ทั้งท่อให้อาหาร ท่อหายใจ และท่อปัสสาวะห้อยระโยงระยาง เสียงเดียวที่ได้ยินจากแกคือเสียงพีดฟาดของลมหายใจและเสียงของเสมหะซึ่งติดอยู่ในลำคอ

อาการอัมพาตของแกเริ่มจากการป่วยด้วยโรคความดันโลหิตสูง แต่ไม่ได้รับการรักษาอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งเริ่มมีอาการชักเกร็งอย่างรุนแรง จึงค่อยนำส่งโรงพยาบาลจังหวัด แพทย์ที่นั่นบอกว่าเส้นเลือดฝอยที่สมองข้างขวาของแกแตก ต้องรักษาตัวอยู่ที่โรงพยาบาลเป็นเวลาเดือนเศษ เพิ่งจะกลับมาอยู่บ้านเมื่อวานนี้เอง

“นั่งเลยหมอ เอ้า เฮ้ย! เขยิบให้หมอนั่งหน่อย” เสียงชายกลางคนพูดพร้อมกับบอกให้คนข้างๆ ที่อ่อนวัยกว่าถอยไปอีกด้านเพื่อให้ฉันนั่งแทนที่

ฉันย่อตัวนั่งลงพร้อมมองไปยังร่างที่นอนนิ่งนั้น สังเกตเห็นสายยางให้อาหารร่นขึ้นจากตำแหน่งที่มันควรจะอยู่ประมาณหนึ่งนิ้ว จึงกล่าวขอโทษพร้อมกับค่อยๆ ดันท่อนั้นเข้าไปตามเดิม หลังทดสอบจนแน่ใจว่ามันอยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสมแล้ว จึงติดพลาสติกที่รั้งสายยางไว้กับจมูกให้ใหม่ระหว่างนั้น แจ่มก็ขอตัวไปเตรียมอาหารเหลวที่จะให้แม่ ส่วนฉันก็ตรวจชีพจรพร้อมกับสังเกตและประเมินอาการของป้านางพลางอธิบายถึงอาการให้ญาติๆ ฟัง

สักพัก แจ่มก็ยกอาหารเหลวและอุปกรณ์ที่ใช้สำหรับให้อาหารออกมาจากในครัว คราวนี้กลุ่มญาติต่างพากันกระเียบออกเป็นวงกว้างเพื่อให้เธอแทรกตัวเข้าไปใกล้ๆ ผู้เป็นแม่ได้ เธอค่อยๆ จัดให้ศีรษะของป้านางสูงขึ้นโดยเอาหมอนมาช่วยหนุนเอาไว้ หลังจากนั้นจึงดูดอาหารจากสายยางเพื่อทดสอบดูว่าปลายสายยางอยู่ในกระเพาะอาหารและไม่มีเศษอาหารเหลืออยู่ในท่อ ค่อยเริ่มให้อาหาร เมื่อทุกอย่างเสร็จสิ้นจึงให้ยาที่บิดจนละเอียดแล้วตามด้วยน้ำเป็นลำดับสุดท้าย

ฉันมองแจ่มด้วยความชื่นชม แม้เธอจะมีท่าทีเก๋ๆ กังๆ อยู่บ้าง แต่ก็เห็นว่าทำตามขั้นตอนได้อย่างถูกต้อง บางทีอาจเป็นเพราะผู้ที่เธอกำลังให้อาหารนั้นเป็นบุคคลที่เธอรักที่สุด ทำให้เธอพร้อมจะเรียนรู้และทำทุกอย่างเพื่อให้แก่กลับมาเป็นปกติ

ระหว่างนี้ฉันได้พูดคุยกับญาติๆ ไปด้วย ทำให้ทราบว่าป้านางมีลูกสาวทั้งหมดสองคน แจ่มเป็นคนโต ส่วนลูกสาวคนเล็กไปทำงานอยู่ในกรุงเทพฯ และแต่งงานที่นั่น แม้ว่าเธอจะไม่ค่อยได้กลับบ้านแต่ก็ส่งเงินมาให้อย่างสม่ำเสมอ ก่อนหน้านั้นแจ่มเองก็ทำงานที่ร้านขนมในห้างสรรพสินค้าแห่งหนึ่ง แต่พอแม่ล้มป่วยลง แจ่มได้ลาออกจากงานเพื่อที่จะได้ดูแลแม่อย่าง

เต็มที่ ส่วนลุงเสาร์ผู้เป็นสามีนั้น วันนี้ออกไปทำงาน

หลังจากนั่งคุยกันสักพัก กลุ่มญาติจึงขอตัวลากลับไปทำงานของตนต่อ บางคนก็รับปากกับแจ่มว่าตอนเย็นจะมาเยี่ยมใหม่ บ้านที่เต็มไปด้วยเสียงจ้อแจ้วเมื่อครูจึงเงิบสงบลงอีกครั้ง เหลือเพียงฉันกับแจ่มนั่งคุยกันเบาๆ ถึงอาการป่วยของป้านาง เธอเล่าให้ฟังว่าทางโรงพยาบาลจังหวัดได้แนะนำเรื่องการดูแลผู้ป่วยต่างๆ มาบ้างแล้ว ตั้งแต่การดูดเสมหะ การดูแลท่อช่วยหายใจ การทำความสะอาดรูท่อน้ำใน การให้อาหารทางสายยาง การดูแลสายสวนปัสสาวะ การพลิกตะแคงตัว การเคาะปอด

“มันเยอะมากเลยหมอ จำไม่หมด” เธอบ่นอย่างกังวล

ฉันเองก็เห็นใจเธอไม่น้อย เพราะแม้แต่ตัวพยาบาลเอง ก็จะสามารถออกมาทำงานกับผู้ป่วยได้ก็ต้องเรียนทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติอยู่หลายปี แต่นี่แจ่มเพิ่งจะฝึกได้แค่วันเดียว ก็ต้องมีทั้งอาการเกร็งและกลัวอยู่บ้าง

“แจ่มไม่ต้องกังวลนะ ตอนแรกก็รู้สึกอย่างนี้ทุกคนแหละ แต่พอทำไปนานๆ ก็จะเริ่มชำนาญขึ้น ถ้าติดขัดอะไรอย่างวันนี้ก็ให้พี่แพร์ไปบอกหมอได้ หมอจะมาช่วยเอง” ฉันให้กำลังใจ พร้อมเล่าต่อไปว่าญาติคนไข้หลายคนก็เป็นอย่างแจ่ม แต่ทุกคนก็พยายามดูแลผู้ป่วยอย่างดีที่สุด จนผู้ป่วยบางคนอาการดีขึ้นสามารถกลับมาเดินได้

“ที่สำคัญ แจ่มต้องดูแลป้านางอย่างนุ่มนวลนะ เพราะถึงแก่จะพูดหรือตอบไม่ได้ แต่แกก็ยังมีความรู้สึก สามารถรับรู้ได้อย่างคนปกติ”

เมื่อพูดถึงตรงนี้ก็ทำให้ฉันนึกถึงเรื่องราวหนึ่งเกี่ยวกับ “การรับรู้ของคนไข้” ได้ จึงเล่าขึ้นว่า

“เมื่อก่อนนะ ตอนหมอทำงานอยู่ที่ตึกอายุรกรรม มีลุงคนหนึ่งเป็นอัมพาตอาการหนักมาก ต้องใส่ท่อช่วยหายใจไว้ตลอด ดูจากภายนอกเหมือน

กับว่าร่างกายไม่ตอบสนองอะไรเลย แต่ตอนหลังพวกเรารู้ว่าเขายังรับรู้ความรู้สึกต่างๆ ได้ เพราะอะไรรู้ใหม่”

แจ่มสายศิระะ แต่สายตาจ้องที่ฉันอย่างสนใจ

“ก็อยู่มาวันหนึ่ง มีพี่พยาบาลคนสวยไปยืนดูดเสมหะให้คนไข้ที่เตียงข้างๆ หันหลังมาทางลุงเขา ตอนนั้นพี่เขาคงกลั้นลมไว้ไม่อยู่ ก็เลยผายออกไปหนึ่งที จริงๆ ก็ไม่มีใครรู้เรื่องหรอก แต่ต่อมา ลุงคนนั้นอาการดีขึ้น จนสามารถพูดได้ตามปกติ แกบอกว่ จำพี่พยาบาลคนนั้นแม่น ไม่ใช่เพราะความสวยหรอก แต่เพราะ...” ฉันเว้นจังหวะชั่วคราว “แกบอกว่า ...ติดเหม็นขนาด”

เล่าจบแจ่มก็หัวเราะจนตัวโยน คิ้วที่ขมวดมาเกือบตลอดทั้งวันคลายออกอย่างไม่รู้ตัว พร้อมสัญญาเป็นอย่างดีว่าจะดูแลแม่ด้วยความเอาใจใส่

“จะไม่แอบทำอะไรเหมือนพี่พยาบาลคนนั้นเด็ดขาด” เธอพูดแล้วเสียงหัวเราะ

ฉันกลับมาที่สถานีอนามัยด้วยจิตใจที่ปลอดโปร่ง เรื่องตลกเรื่องนั้นไม่เพียงแต่ทำให้แจ่มคลายความตึงเครียดได้เท่านั้น ยังทำให้ฉันนึกถึงวันเวลาที่เคยทำงานอยู่ในตึกอายุรกรรมของโรงพยาบาลอีกด้วย

ตอนนั้นพวกเราทำงานกันด้วยความเร่งรีบ เพราะมีผู้ป่วยที่อาการหนักนอนพักรักษาตัวอยู่จำนวนมาก ดังนั้น เพื่อให้ไม่ให้เสียเวลา หากเราจะเข้าไปพยาบาลหรือดูแลคนไข้ก็มักจะเลือกช่วยเหลือเวลาที่ไม่มีญาติมาเยี่ยม หรือถ้ามีญาติอยู่ใกล้ๆ ก็มักจะเอาผ้ามาแนวกั้นแยกญาติออกจากผู้ป่วยเพื่อไม่ให้มาซักถามหรือรบกวนการทำงานอันจะทำให้การดูแลช้าลงไปอีก ส่วนช่วงเวลาที่เปิดโอกาสให้ญาติมาเยี่ยมคนไข้ พวกเราก็จะปล่อยให้เวลาส่วนตัวของคนไข้กับญาติ และหันไปจัดการกับงานเอกสารต่างๆ โดยไม่คิดจะยุ่งเกี่ยวกับ

การทำงานแบบนั้นทำให้เรากับญาติคนไข้เหมือนอยู่กันคนละโลก ต่อเมื่อวันสุดท้ายที่ผู้ป่วยจะกลับบ้านเราจึงมาให้คำแนะนำหรือสอนวิธีพยาบาลกับญาติคนไข้

ตอนนั้นเราคิดว่า ถ้าสามารถประหยัดเวลาได้ ก็จะช่วยผู้ป่วยได้มากขึ้น...

...แต่เราสูญเสียหรือพลาดอะไรไปบ้าง?

คำรำพึงของแจ่มว่า “จำไม่หมด” ลอยเข้ามาในหัว

เมื่อฉันได้เริ่มมาทำงานดูแลผู้ป่วยในชุมชนอย่างทุกวันนี้ จึงทำให้ฉันเริ่มมีมุมมองใหม่ว่า จริงๆ แล้ว มันอาจจะดีกว่าก็ได้ ถ้าพวกเราได้เข้าไปพูดคุยกับญาติตั้งแต่วันแรกที่เขามารักษา เพราะทำให้เราได้ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ป่วยอันจะเป็นประโยชน์ในการดูแลต่อไปอีกหลายแง่มุม

ส่วนเรื่องการดูแลผู้ป่วยนั้น เราไม่ควรรอสอนญาติคนไข้เพียงครั้งเดียวก่อนกลับ แต่ควรจะพูดคุยและให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยวันละนิดละหน่อย เพื่อให้ซึมซาบเข้าสู่จิตใจของเขา เพราะชีวิตของผู้ป่วยหลังจากนี้จะขึ้นอยู่กับความเอาใจใส่และความชำนาญของญาติคนไข้

หรืออีกนัยหนึ่ง ฉันเห็นว่าการให้ความสำคัญกับญาติคนไข้ ไม่ใช่เรื่องเสียเวลาอะไรเลย ตรงกันข้าม กลับเป็นการช่วยดูแลคนไข้ในทางอ้อมเสียด้วยซ้ำ

ภาพของแจ่มที่ดูแลเอาใจใส่แม่ของเธอ ช่วยยืนยันความคิดนี้มากขึ้น

เดิมทีฉันคิดว่าอาการของป้านางจะยังคงทรงตัวแบบนี้ไปอีกสักพัก แต่เพียงไม่กี่วันถัดมา แจ่มก็นั่งรถสองแถวมายังสถานีอนามัยด้วยความร้อนรน เมื่อแม่ของเธอเริ่ม “ชักขึ้น” สายอาหารที่เสียบอยู่ที่งูของตน

“น้องก็ทำตามทีหมอบอก ดูแลสายยางไม่ให้มันพับงอ ไม่ให้ตึงเกิน

ไป บางครั้งสายมันถอนออกมา น้องก็ลองดันเข้าอย่างที่หมอบทำ แต่วันนี้แม่ ดึงออกจนสุดสายเลยจะ ไม่รู้จะทำยังไงดี ก็เลยต้องมารบกวหมอบอีก” แจ่ม เล่ากระท่อนกระแท่นเพราะความเหนื่อยหอบ ฉันทเลยพาเธอขึ้นจักรยานยนต์ ไปที่บ้านอีกครั้งแม้ว่าจะยังไม่ครบกำหนดเยี่ยมก็ตาม

จากประสบการณ์ของฉัน การที่ผู้ป่วยพยายามดึงสายยางให้อาหาร หรือสายสวนปัสสาวะให้ออกจากตัวนั้น อาจเป็นได้ทั้งความกระสับกระส่าย ด้วยอาการเลวร้ายลง หรือความรำคาญสายที่รุกรังเพราะอาการดีขึ้น คำตอบมักจะจางชัดเมื่อฉันได้พบและตรวจอาการแกแล้ว จึงอธิบายให้แจ่ม ฟังด้วยน้ำเสียงยินดี

“อาการปัสสาวะดีขึ้นแล้วนะ อาจให้อาหารทางปากได้ แต่ต้อง ทดสอบก่อน” ฉันบอกพร้อมให้เธอทดลองป้อนน้ำทางปากเพื่อดูปฏิกิริยา ตอบสนอง ผลปรากฏว่าป้านางสามารถจิบน้ำได้ดี ไม่ลำบาก ฉันแนะนำต่อว่า

“แจ่มต้องค่อยๆ ป้อนทีละนิดนะ ระวังปัสสาวะล้นอาหารเข้าปอด เพราะถ้าปอดติดเชื้อ อาการจะยิ่งแย่ลงไปอีก” ฉันแนะนำ ซึ่งเธอก็รับคำอย่างดี

ร่างกายของป้านางฟื้นตัวขึ้นอย่างรวดเร็วแม้แต่พวกเราที่ประหลาดใจ แกสามารถทานอาหารและยาทางปากได้ตามกำหนดโดยไม่มีอาการสำคัญ ท่อปัสสาวะได้ถูกดึงออกเมื่อนางสามารถปัสสาวะได้เอง ท่อหายใจก็ถูกถอด ออกไปโดยแพทย์ของโรงพยาบาลจังหวัดเมื่อแจ่มพาแม่ไปพบตามนัดและ เขาพบว่าแกสามารถหายใจเองได้แล้ว ดังนั้น เมื่อพวกเรามาเยี่ยมในครั้งถัด มา จึงไม่มีอุปสรรคทางการแพทย์ใดๆ มาห้อยให้เกะกะอีก

ถึงตอนนี้ป้านางเริ่มหายใจและขับเสมหะได้เอง แม้จะยังพูดไม่ได้ แต่ก็สามารถรับรู้และทำตามคำสั่งได้บ้าง ทานอาหารได้มาก แจ่มเองก็ดู สดชื่นขึ้น

ผ่านไปอีกสองเดือน แกก็สามารถช่วยเหลือตัวเองได้มากขึ้น แจ่ม

สามารถพุงให้แกหัดนั่งโดยมีเบาะพิงหลัง นอกจากนี้ แกยังสามารถฝึกพูด และดื่อกอาหารทานเองได้เล็กน้อย ในการเยี่ยมครั้งนี้ฉันจึงเน้นให้แจ่มฝึกทำ กายภาพบำบัดให้แม่เพื่อช่วยฟื้นฟูสภาพร่างกาย

การดูแลผู้ป่วยเรื้อรังนั้น ไม่ใช่การดูแลด้านร่างกายเพียงอย่างเดียว แต่ต้องดูแลด้านจิตใจไปพร้อมๆ กันด้วย เพราะเหตุนี้ ญาติที่ทำหน้าที่ดูแล จึงต้องทุ่มเทและเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด

แต่ขณะเดียวกัน พวกเราก็ไม่สามารถละเลยเรื่องกำลังใจของญาติ ที่เฝ้าผู้ป่วยนี้ได้เช่นกัน แม้ว่าแจ่มจะเป็นคนที่มีความอดทนสูงและเข้มแข็ง สักเพียงใด แต่เธอก็เป็นเพียงมนุษย์ธรรมดา ที่ต้องมีวันเหน็ดเหนื่อยและท้อใจ ดังนั้น สิ่งหนึ่งที่ฉันต้องทำระหว่างเยี่ยมป้านางอยู่เสมอ คือการให้กำลังใจเธอ เป็นเพื่อนคิด เพื่อนคุย ในยามที่เธอต้องการใครสักคน

พวกเราทุกคนมั่นใจว่า...หากแจ่มยังคงดูแลเคียงข้างป้านางอยู่อย่างนี้ อีกไม่นานแกก็ต้องกลับมาเดินได้เหมือนเดิมอีกครั้ง

แต่แล้ว ...เหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดก็เกิดขึ้น

สี่เขียวของทุ่งนาได้ถูกสลัดทิ้งกลายเป็นสีทองอร่ามทั่วผืน ในช่วงนี้ ครอบครัวยานาแทบจะใช้ชีวิตทั้งหมดอยู่กลางทุ่ง เพราะงานเก็บเกี่ยวเป็น งานที่ต้องแข่งกับเวลา มิเช่นนั้นข้าวจะแก่จัดและแห้งกรอบ รวงข้าวก็จะหัก เสียหาย ลุงเสาร์และแจ่มก็เหมือนชาวนาในหมู่บ้านที่ต้องง่วนอยู่กับการเกี่ยว ข้าวและตีข้าว จึงทำให้ไม่มีเวลาดูแลป้านางอย่างเต็มที่เหมือนก่อน กว่าจะ รู้ตัวอีกที แกก็มีอาการชักเกร็งเนื่องจากขาดยามาสองวันแล้ว

แพทย์ที่โรงพยาบาลจังหวัดแจ้งว่าหลอดเลือดในสมองของแกแตก ในบริเวณเดิม จำเป็นต้องผ่าตัดโดยทันที หลังจากอาการเริ่มทุเลาลงจึงให้ แกกลับมาพักฟื้นอยู่ที่บ้านเหมือนเดิม

สภาพของแกในตอนนี้อยู่ที่เหมือนทุ่งนาที่เพิ่งฝนฤดูเก็บเกี่ยว ที่ความมี

ชีวิตชีวาทั้งหมดถูกคมเคียวเกี่ยวเข้ายุ่งฉางไปด้วย

สายระโยงระยางต่างๆ ทั้งท่ออาหาร ท่อหายใจ และสายสวน ปัสสาวะกลับมาเป็นส่วนหนึ่งของร่างกายแก่อีกครั้ง บางที... อาการของแก ในตอนนี้อาจจะหนักกว่าตอนที่ฉันเห็นครั้งแรกเมื่อหลายเดือนก่อนเสียอีก เพราะไม่มีปฏิกิริยาตอบสนองใดๆ เลย ไม่สามารถขับเสมหะเองได้ แขนขาเกร็งทั้งสองข้าง ทำให้การพลิกตะแคงตัวเพื่อทำแผลกดทับที่ก้นกบทำได้ยากขึ้น

กำลังใจของแจ่มเองก็แห้งขอดเหมือนท้องร้องยามหน้าแล้ง เธอร้องไห้อยู่ตลอดเวลา โทษตัวเองว่าเป็นต้นเหตุที่ทำให้ป้านางต้องอยู่ในสภาพนี้มีลูกเสาร์นั่งหน้าแคร่คอยปลอบโยนอยู่ไม่ห่าง

ฉันโอบกอดเธอเอาไว้ พร้อมปลอบใจว่าเธอเองก็พยายามเต็มที่แล้ว แต่เพราะแจ่มกับลูกเสาร์ต้องไปเกี่ยวข้าวซึ่งเป็นงานที่เหน็ดเหนื่อยและรีบเร่ง ทำให้เกิดการหลงลืมเรื่องการดูแลได้ไม่ว่าใครก็ไม่อยากให้เรื่องต้องลงเอยเช่นนี้ เพราะฉะนั้น แจ่มไม่ควรจะโทษตัวเอง

“ที่ผ่านมาแจ่มก็ดูแลแม่เป็นอย่างดีแล้วนะ ป้านางก็ฟื้นตัวขึ้นเร็วมาก ตอนนั้นแจ่มทำได้ ตอนนี้ก็ทำได้อีกนะ” ฉันพยายามปลอบใจ “ครั้งนี้ อาจจะใช้เวลาเล็กน้อย แต่หมอเชื่อว่าแจ่มต้องทำได้แน่นอน คุณอย่างวิระสิ อาการเขาหนักกว่าป้านางตั้งเยอะ พี่สาวเขายังดูแลจนอาการดีขึ้นได้เลย” ฉันยกตัวอย่างคนในหมู่บ้านให้เธอฟัง

ร่างของเธอยังกระตุกด้วยอาการสะอื้นให้อยู่ในอ้อมอกของฉัน สภาพของผู้เป็นแม่คงทำให้ดวงใจของเธอแทบจะแหลกสลายไปเสียแล้ว น้ำตาของฉันก็เริ่มหลั่งออกมาเช่นกัน ...ไม่ได้มีแต่เธอหรอกที่โทษตัวเอง ...ถ้าฉัน จุกใจคิดสักนิดว่าเดือนนี้เป็นช่วงฤดูเก็บเกี่ยวทำงานจะหนักขึ้นเป็นเท่าตัว บางทีฉันอาจจะไปเยี่ยมป้านางอีกกว่านี้ และบางที ...อาการของแกอาจจะไม่

ทรุดหนักอย่างที่เห็นก็เป็นได้

พวกเขายังคงแวะเวียนไปเยี่ยมป้านางอย่างสม่ำเสมอ แม้ว่าระยะหลัง แกจะลืมตาได้เอง แต่ก็ยังไม่มีอาการตอบสนองทางกายใดๆ การหายใจก็ยังมีอาการหอบอยู่ตลอดเวลา มีเพียงเรื่องของการขับเสมหะเท่านั้นที่เป็นไปในทางดีขึ้น

ฉันยังคงให้คำแนะนำกับแจ่มเรื่องการดูแลอุปกรณ์ทางการแพทย์ การบำบัดแผลกดทับ รวมถึงการนวดคลึงตามปุ่มกระดูกเพื่อช่วยกระตุ้นให้เลือดไหลเวียนดีขึ้น ในระยะนี้เธอเองก็ไม่ได้ไปทำงานรับจ้างที่ไหนไกลๆ อีก แต่ทำงานแยกของเก่าประเภทขวด กระดาษ พลาสติก อยู่ข้างบ้าน ซึ่งสามารถเดินมาดูแลให้อาหารทางสายยางแก่ป้านางได้ตลอดเวลา

แม้ท่าทางของแจ่มจะดูเหน็ดเหนื่อยมาก แต่เรารู้ว่า เธอจะไม่มีวันทิ้งแม่เด็ดขาด พวกเราเองก็จะช่วยดูแลและให้กำลังใจแจ่มด้วย

เพราะอย่างที่เราเคยคิดไว้อย่างเสมอ ...การให้กำลังใจญาติผู้ป่วยก็คือการดูแลผู้ป่วยอีกทางหนึ่ง

ฉันภาวนาให้เกิดสิ่งๆ ที่เรียกว่า “ปาฏิหาริย์” ขึ้นสักวัน ...ฉันเชื่อว่าทุกคนย่อมมีโอกาสเป็นครั้งที่สอง ตราบเท่าที่ยังไม่หมดสิ้นความพยายาม

จากทุ่งข้าวสีเขียวสดค่อยๆ เปลี่ยนเป็นสีทอง ฤดูเก็บเกี่ยวได้เวียนมาถึงอีกครั้ง ฉากทั้งหมดอาจจะเหมือนกับฤดูเก็บเกี่ยวครั้งที่ผ่านมา แต่ตัวฉันไม่เหมือนเดิมอีกต่อไปแล้ว เพราะคราวนี้ ฉันได้รู้จักกับ “เครื่องมือ” ขึ้นใหม่ที่ช่วยทำให้ไม่ต้องประสบกับความเศร้าเสียใจเหมือนฤดูเก็บเกี่ยวครั้งที่แล้วอีก

ตอนนี้ หากใครเดินมาที่โต๊ะทำงานของฉัน แล้วมองไปยังผนังด้านข้าง จะมองเห็นกระดาษแผ่นใหญ่ที่บอกรายละเอียดของระยะเวลาการกักขัง การประกอบอาชีพ ตลอดจนพิธีกรรมต่างๆ ของคนในชุมชนที่ฉันรับผิดชอบ

ข้อมูลเหล่านั้นเป็นสิ่งที่ฉันและทีมงานได้ทุ่มเทรวบรวมไว้ในช่วงนี้เอง นอกจากกระดาษแผ่นใหญ่แล้ว ยังมีกระดาษแผ่นน้อยที่บรรจุเนื้อหาอย่างเดียวกันไว้แจกเจ้าหน้าที่ทุกคน

กระดาษที่เรียกว่า “ปฏิทินชุมชน” นี้แหละ คือ “เครื่องมือ” ขึ้นใหม่ของฉัน

ครั้งก่อนนั้น ฉันอาจจะมองข้ามความสำคัญของมันไป แต่ตอนนี้ ไม่มีทางอีกต่อไปแล้ว

ฉันยังจำสัมผัสของอ้อมแขนในวันที่โอบกอดร่างสะอื้นไห้ของแจ่มได้น้ำตาทุกหยดของเธอเหมือนดังจะซึมเข้าไปในหัวใจฉัน และทำให้ฉันได้ตระหนักถึงบทเรียนอันมีค่า

ฤดูนี้จึงไม่ใช่แค่ช่วงเวลาที่บ้านทำงานหนักเท่านั้น แต่เป็นฤดูกาลทำงานหนักของเราเช่นกัน การออกเยี่ยมผู้ป่วยจะต้องถี่มากขึ้น การดูแลจะต้องละเอียดรอบคอบให้เป็นพิเศษ

ฉันนึกถึงร่างที่ยังนอนแน่นิ่งของป้านาง

เรื่องบางเรื่องเรียนรู้เพียงครั้งเดียวก็เกินพอแล้ว

เพื่อนรัก เพื่อนต่าง

สุมาลย์ วรรณกิจไพศาล

ศูนย์สุขภาพชุมชนหนองสาหร่าย จังหวัดนครราชสีมา

“บข นั้นนุชไข่ม้อย”

เสียงที่ไม่คุ้นหูดังจากกลุ่มคนไข้ที่รอรับยาในศูนย์สุขภาพชุมชนหนองสาหร่าย เมื่อฉันหันไปมองตามเสียงเรียกก็พบใบหน้าอันสวยงามและร่างอันสูงโปร่งของผู้พูดซึ่งดูไม่คุ้นตานัก จึงได้ยืนอีกอึด ไม่ทราบว่าจะสานต่อบทสนทนาอย่างไรดี

หญิงสาวผู้นั้นเดินเข้ามาใกล้ๆ นิ้วเรียวงามชี้ที่ตัวของเธอเอง กล่าวเบาๆ ว่า

“สั้ม ใจ เราเคยเรียนประถมด้วยกันไงละ จำได้มั๊ย”

สั้ม ...เมื่อได้ยินชื่อนี้ ภาพของเด็กผู้หญิงตัวเล็กๆ สองคนที่มีมักจะกลับบ้านพร้อมกัน วิ่งเล่นที่ลานว่างข้างหมู่บ้านด้วยกันตั้งแต่เด็กก็หวนคืนสู่สมองในสำนักทันที

“สั้ม จำได้แล้ว สั้มนี่เอง” ฉันอุทาน พร้อมจับมือทั้งสองข้างของเธอเอาไว้ เธอก็กล่าวด้วยรอยยิ้มว่า

“โชคตินะนี่ เรามารับยาให้แม่พอดี เห็นชื่อนุชในบอร์ด ก็เลยลองตามหาดู”

เธอตกทายฉันด้วยความสนิทสนมไม่ต่างจากเมื่อก่อน สัมเป็นเพื่อนนักเรียนรุ่นเดียวกับฉันตั้งแต่สมัยประถมศึกษา แต่พอพวกเราเริ่มเติบโตขึ้น ต่างคนต่างก็แยกย้ายกันไปเรียน มีครอบครัว และทำงานกันอยู่คนละที่ ไม่มีโอกาสได้ติดต่อกันอีก จนกระทั่งฉันกลับมาเป็นหมอครอบครัวในชุมชนที่พวกเราเติบโตมาด้วยกันนี้เอง จึงได้พบกันอีกครั้ง

หลังเลิกงานในวันนั้น ฉันไปกินข้าวกับสัมตามที่นัดแนะกันไว้ พวกเราคุยกันอยู่นานเพื่อชดเชยเวลาที่ขาดหายไป ทำให้ฉันทราบว่าตอนนี้สัมทำงานเป็นเจ้าหน้าที่การเงินของหน่วยงานแห่งหนึ่งในตัวจังหวัดนครราชสีมา แต่งานกับสามีที่เป็นนายทหารได้หลายปีแล้ว มีลูกที่เธอรักปานแก้วตาดวงใจ 2 คน คือ น้องพลอยและน้องแพน เท่าที่ฟังดู ชีวิตของเธอก็สวยงามแบบเช่นเดียวกับรูปร่างหน้าตา

“ดีใจจังที่ได้เจอกับบุษอีก แถมยังเป็นถึงคุณหม่อีกด้วย ถ้ายังงี้ก็ฝากดูแลแม่ของสัมด้วยนะ แล้วว่างๆ ก็แวะไปที่บ้านบ้างละ”

เธอฝากฝังแม่ของเธอซึ่งยังคงอยู่ที่ปากช่องเอาไว้ก่อนที่จะลาจากกันวันนั้น

หลังจากวันนั้น หากฉันมีโอกาส ก็จะแวะเวียนไปคุยกับ “แม่ฉิม” ของสัมทุกครั้งด้วยความเต็มใจ หากไม่นับเรื่องที่ฉันกับแม่ฉิมรู้จักกันอยู่ก่อนแล้ว ฉันยังชอบการคุยกับคนเฒ่าคนแก่ของชุมชนเป็นทุนเดิมอีกด้วย เพราะการพูดคุยกับผู้สูงวัยเหล่านี้ ไม่เพียงแต่ทำให้ฉันสามารถสร้างผังเครือญาติของชุมชนหนองสาหร่ายได้อย่างดีเท่านั้น แต่ยังได้รับความอึดใจจากการจ้องมองแวตาด้านเปี่ยมสุขที่ปรากฏพร้อมกับการเล่าเรื่องราวแต่หนหลังของผู้สูงวัยเหล่านั้นด้วย

ฉันไม่รู้หรอกว่า การได้กลับมายังชุมชนเดิมและพบกับสัมในครั้งนี้ จะนำไปสู่การรับรู้ถึงเรื่องราวอันโศกสลดอีกบทหนึ่ง

ในวัยสามสิบปลายๆ สัมยังคงดูอ่อนกว่าวัย ทั้งใบหน้ารูปไข่และตากลมโตซึ่งรับกับจมูกที่ได้รูปยังความพึงใจให้กับผู้พบเห็นอยู่เสมอ สิ่งเดียวที่รบกวนชีวิตของเธอในตอนนี้คืออาการปวดศีรษะและหูอื้อ บางครั้งก็ทรงตัวไม่ค่อยอยู่ ตรวจรักษามานานนับปีก็ยังไม่หายขาด จนในที่สุด เธอตัดสินใจไปเอกซเรย์และพบว่าป็นเนื้องอกในสมอง

แพทย์ผู้ตรวจได้แนะนำให้เธอทำการผ่าตัด แต่เธอกลัวและวิตกกังวลในเรื่องนี้มากจึงของผลัดเวลาออกไปนานพอสมควร สิ่งที่เกิดควบคู่กันไปในช่วงนั้นก็คือความเปลี่ยนแปลงภายในครอบครัว จากบ้านที่เคยอบอุ่นก็เริ่มร้อนรุ่มด้วยสภาพปัญหาทางการเงินภายในบ้าน

“ช่วงนี้แย่มากจริงๆ เราเครียดมากหลายเรื่อง ไหนจะงานนอกบ้านนี้ยังมีภาระในบ้านอีก” เธอปรับทุกข์กับฉันในเย็นวันหนึ่งที่พวกเรานัดเจอกัน “สามีเราเอาเงินเดือนส่วนใหญ่ไปดื่มกินกับเพื่อนๆ หมด บางครั้งก็ยังแอบไปเล่นมั่วด้วยนะ รู้ก็ทั้งรู้ว่าแพนมันป่วย ต้องใช้เงิน ก็ยังมาทำแบบนี้”

คำตัดพ้อของเธอทำให้ฉันนึกถึงน้องแพน เด็กชายตัวเล็ก ๆ วัยเพียง 4-5 ขวบที่มีรูปร่างผอมแก้งก้าง พุดไม่ค่อยชัด และมีอาการหอบหืดเป็นโรคประจำตัว

ฉันได้แต่ปลอบใจและเอาใจช่วยให้ครอบครัวของเธอผ่านวิกฤตครั้งนี้ให้ได้

แต่เพียงไม่นานหลังจากนั้น เธอได้มาหาฉันที่บ้านด้วยอาการอิดโรยและอ่อนแรง ไม่พูดจาอะไร ฉันพาเธอมาที่โซฟา เธอนั่งนิ่งอยู่ครู่ใหญ่ น้ำตาก็เริ่มไหลอาบแก้ม

“บุษ เราขอโทษนะที่มารบกวน เราต้องการเพื่อนสักคน คนที่เข้าใจเราและเราไว้วางใจได้” เธอกล่าวด้วยน้ำเสียงสั่นเครือ

ฉันนั่งลงข้างๆ เธอ กล่าวด้วยน้ำเสียงอ่อนโยนว่า “สัม เราดีใจนะ

ที่ตัวเองเลือกและไวใจเรา ไม่ต้องคิดมากนะ ปัญหาทุกอย่างมีทางออกเสมอ”

ล้มเล่าทั้งน้ำตาว่าตอนนี้เธอเลิกกับสามีแล้ว เนื่องจากทนพฤติกรรมอันไม่รับผิดชอบต่อครอบครัวของเขาไม่ไหว ทั้งๆ ที่เธอยังรักเขาและพยายามที่จะประคับประคองชีวิตคู่ที่มีรอยร้าวมายาวนานแล้วก็ตาม

“เราส่งสารลูกด้วยไม่อยากให้พวกเขาต้องเห็นพ่อแม่ทะเลาะกันทุกวัน เห็นพ่อขี้เมาตบตีแม่บ่อยๆ ถ้าเป็นแบบนี้สู้เราเลี้ยงลูกคนเดียวดีกว่า ยังไงเราก็จะสู้ต่อไปเพื่อลูก” เธอระบายทุกข์พร้อมกับปาดน้ำตา

หลังจากนั้น เธอได้พาลูกทั้งสองมาอยู่กับแม่ของเธอที่ปากช่อง ช่วงนี้เองที่เธอตัดสินใจที่จะเข้ารับการผ่าตัดเนื้องอกสมองที่โรงพยาบาลในกรุงเทพฯ ...ฉันเชื่อว่าการตัดสินใจครั้งนี้ไม่ได้ทำเพื่อตัวเองเท่านั้น แต่ทำเพื่อลูกด้วย

“เราเป็นห่วงน้องพลอย เขากำลังจะเข้า ม.1 ที่โรงเรียนปากช่อง ช่วงนั้นเราต้องไปผ่าตัดพอดี แม่เลยต้องเป็นคนพาไป แต่แก่แล้ว ถ้ายังงี้ก็รบกวนบุขช่วยดูแลแกอีกทีนะ” ส้มออกปากฝากฝังแม่และลูกของเธอไว้กับฉัน อันที่จริงแล้ว ส้มยังมีพี่น้องอีกหลายคนทีพอจะช่วยเหลือจัดการเรื่องโรงเรียนของพลอยได้ แต่เนื่องจากช่วงนั้นทุกคนติดงาน และพี่หนึ่งซึ่งเป็นพี่สาวคนที่สนิทกับเธอที่สุดก็ต้องไปกรุงเทพฯ เพื่อดูแลส้มหลังการผ่าตัด ภาระในการพาพลอยไปฝากโรงเรียนจึงตกอยู่กับแม่จิม โดยมีหอมขุมขนอย่างฉันช่วยพาแกไปอีกทอดหนึ่ง

การผ่าตัดสมองของส้มผ่านไปด้วยดี เธอกลับมาในอาการเกือบปกติสามารถเดินได้ พูดได้ เว้นแต่มีอาการมึนศีรษะข้างที่ผ่าตัดข้างเล็กน้อย ผมที่ถูกโกนออกตอนผ่าตัดครั้งนั้นเริ่มขึ้นบ้างแล้ว แต่ก็ยังมองเห็นลูกแม็คที่เขียบติดหนังศีรษะเรียงกันเป็นแถว

“ขอบใจมากนะบุข ที่ช่วยดูแลเรื่องน้องพลอยให้ เราไม่อยากปล่อย

ให้แม่พาไปคนเดียวจริงๆ ขอบใจจริงๆ นะ” เธอกล่าวขอบคุณย่าหลายครั้ง

“ไม่เป็นไรหรอก เรื่องเล็กน้อยแค่นี้ ยังไงเราก็ต้องดูแลแม่จิมอยู่แล้ว ว่าแต่ส้มเอะ ต้องดูแลตัวเองให้ดีๆ ด้วยนะ รู้มั้ยว่าส้มเป็นคนที่มีโชคดีมาก ที่หลังผ่าตัดสมองแล้วยังมีอาการเหมือนเดิมเกือบทุกอย่าง” ฉันแนะนำพร้อมกับการให้กำลังใจเธอ

ด้วยความที่ส้มเป็นคนขยัน อดทน และไม่ชอบอยู่เฉย หลังผ่าตัดไม่นานนักเธอจึงร่วมลงทุนทำธุรกิจเกี่ยวกับอุปกรณ์การก่อสร้างร่วมกับเพื่อนๆ ตอนนั้นเองที่ฉันเริ่มสังเกตเห็นความเปลี่ยนแปลงในครอบครัวของเธออีกครั้งหนึ่ง แม่จิมเริ่มป่วยบ่อยขึ้น มีอาการแน่นหน้าอก หายใจไม่ออก ท้องอืดปวดขา ซึ่งรักษาเท่าไรก็ไม่หายสักที

“แม่จิมคะ หนูว่าแม่ต้องมีอะไรในใจแน่เลย ช่วงนี้แม่จิมเครียดๆ ไข่มั้ยคะ” ฉันลองสอบถามแกหลังจากรักษากันมาพักใหญ่แล้ว ดูเหมือนสิ่งที่ฉันคิดจะตรงประเด็นพอดี เมื่อแกนั่งนิ่งอยู่สักครู่ ก่อนจะตอบเบาๆ ว่า

“แม่เองก็ไม่ค่อยอยากพูดเท่าไรหรอกนะหมอ ...คือ... ช่วงหลังๆ ไข่มมันไม่ค่อยฟังแม่ หมอรู้มั้ยว่ามันมาเอาเงินแม่ไปลงทุนตั้งเยอะ ตัวมันเองก็ไม่ค่อยสบายยังจะทำอะไรกันหนักหนา นี่แม่คิดมากจนนอนไม่หลับเลย กลัวมันเป็นอะไรไปอีก” แกพร่งพริ้วถึงสิ่งที่ทำให้เธออดใจมานาน ฉันได้แต่รับฟังพร้อมปลอบแก

“อย่าคิดมากนะแม่นะ ทุกอย่างอาจจะดีก็ได้ ส้มมันคงมีเหตุผลของมันนะ”

ด้วยการทำงานอันรัดตัวทั้งงานราชการและงานที่ลงทุนกับเพื่อนนี้เอง ทำให้ส้มไม่เข้าไปพบแพทย์ที่กรุงเทพฯ อีก แต่ได้ขออนุญาตรับยาต่อที่โรงพยาบาลในโคราชแทนเพื่อประหยัดทั้งเวลาและค่าใช้จ่าย แม้แพทย์ที่กรุงเทพฯ จะต้องการให้เธอมาเอกซเรย์สมองอีกครั้งเพื่อตรวจความก้าวหน้าของการรักษา

แต่เธอก็บ่นเยี่ยงตลอด

ฉันเองก็พยายามสอบถามอาการของเธอในทุกครั้งที่พบกัน ซึ่งคำตอบก็มีเพียงว่า “ไม่เป็นไร” และเธอก็ยังคงทำงานหนักจนแทบไม่มีเวลาพักผ่อนต่อไป

วันเวลาผ่านไปเกือบสองปีนับตั้งแต่เธอผ่าตัดครั้งแรก อาการเดิมๆ ที่เคยเป็นเริ่มกลับมาเยี่ยมเยือนเธออีกครั้ง ไม่ว่าจะเป็นการปวดศีรษะ หูอื้อ หรือการทรงตัวไม่ค่อยอยู่

ถึงตอนนี้ ฉันได้แต่พยายามเตือนเธอให้เข้ารับการเอกซเรย์และไปพบแพทย์ที่เคยผ่าตัดให้เธอในครั้งแรก แต่แม้ว่าอาการของสั้มจะเริ่มรุนแรงขึ้นจนถึงกับรู้สึกขาบริเวณใบหน้าซีกซ้าย เธอก็ยังพยายามที่จะหลีกเลี่ยงการผ่าตัดซ้ำอีก โดยขอคำปรึกษาจากฉันให้พาไปรักษากับแพทย์คนอื่นแทน

“บุษลองพาเราไปหาคุณหมอวันชัยหน่อยสิ เราได้ข่าวมาว่าหมอเขาเก่งมาก ตัวเองพอรู้จักหมออยู่ไหม๊”

ฉันผงกศีรษะ “คุณหมอวันชัย” ที่สั้มกล่าวถึงนี้เป็นแพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านศัลยกรรมประสาททางสมองของโรงพยาบาลเอกชนแห่งหนึ่ง ที่จริงแล้วฉันไม่อยากให้เธอเสี่ยงด้วยวิธีนี้เลย แต่ก็จำต้องรับปาก เพราะอย่างน้อยเธอก็ยังยอมไปพบแพทย์

หลังจากที่พูดคุยกันทางโทรศัพท์และนัดพบกันเรียบร้อยแล้ว ฉันจึงพาสั้มไปที่โรงพยาบาลเอกชนแห่งนั้น นายแพทย์วันชัยได้เชิญเธอเข้าไปคุยในห้องตรวจโดยมีฉันพ่วงไปด้วย หลังจากทีพิจารณาสมองของสั้มจากภาพเอกซเรย์คอมพิวเตอร์แล้ว เขาก็ยืนยันว่าต้องรักษาด้วยการผ่าตัดเท่านั้น

“ไม่มียากินเพื่อบรรเทาอาการบ้างเลยหรือคะคุณหมอ” สั้มพยายามต่อรองเพื่อค้นหาทางเลือกอื่นที่อาจจะมีเหลืออยู่

“มียาอะไรที่กินแล้วทำให้น้ำท่วมได้มั๊ยะครับ ...ถ้ามีก็ใช้ยาได้”

นายแพทย์ถามกลับในเชิงเปรียบเทียบโดยตรงไปตรงมา ทางเลือกอื่นที่สั้มพยายามค้นหาได้ถูกปิดลงแล้ว ฉันคิดว่าบางครั้งแพทย์ก็จำเป็นต้องใช้คำพูดทำนองนี้บ้าง เพื่อกระตุ้นให้คนไข้ตัดสินใจยอมรับวิธีการรักษา

“มีอะไรจะถามอาจารย์หม่ออีกมั๊” ฉันถามสั้มเบาๆ เธอได้แต่ส่ายศีรษะพร้อมตอบปฏิเสธด้วยเสียงที่แผ่วและอ่อนล้า

เราสองคนกลับจากโรงพยาบาลด้วยความรู้สึกที่แตกต่างกัน ฉันรู้ว่าสั้มคงต้องหนักใจกับทางเลือกที่มีเพียงทางเดียว ขณะที่ฉันก็รู้สึกโล่งใจที่เธออาจตัดสินใจเข้ารับการผ่าตัดเสียที

ระหว่างทางกลับบ้าน ฉันให้กำลังใจเธอเช่นเคย

“สั้ม เราฐานะว่าเธอยังกังวลใจอยู่ แต่ถ้าสั้มสู้และมีกำลังใจที่เข้มแข็ง สั้มก็จะผ่านมันไปได้ สั้มอย่าลืมคนที่สั้มรักนะ ทั้งแม่และลูกอีกสองคน สั้มต้องสู้เพื่อพวกเขาด้วยนะ”

ในที่สุด สั้มก็ตัดสินใจเข้ารับการผ่าตัดอีกครั้ง คราวนี้เธอต้องอยู่ที่โรงพยาบาลนานมากเนื่องจากมีปัญหาเรื่องเลือดไหลไม่หยุด จึงต้องทำการห้ามเลือดและผ่าตัดซ้ำรวมทั้งหมดถึง 6 ครั้ง เธอต้องนอนอยู่ที่โรงพยาบาลนานถึง 4 เดือนกว่าที่อาการจะดีขึ้นและแพทย์อนุญาตให้กลับบ้านได้

สภาพของสั้มในคราวนี้ผิดกับตอนผ่าตัดครั้งแรกมาก ร่างของเธออ้วนใหญ่ ใบหน้ากลมดิก ตาข้างซ้ายปิดไม่สนิท ปากเบี้ยว พูดไม่ค่อยชัด แขนและขาข้างขวาอ่อนแรง แทบจะช่วยเหลือตัวเองไม่ได้เลย เมื่อตอนอยู่ที่โรงพยาบาล สั้มมีพี่หนึ่งคอยดูแลเป็นหลัก แต่เมื่อเธอกลับมาอยู่ที่บ้าน คนที่ต้องดูแลส่วนใหญ่คือแม่จิม เนื่องจากพี่หนึ่งต้องขายของทำและอาหารตามสั่งอยู่ที่ส่วนหน้าของบ้านแม่จิมซึ่งดัดแปลงเป็นร้านขายของ

ในช่วงนั้นฉันยังคงไปเยี่ยมสั้มอยู่เป็นระยะ พยายามให้กำลังใจอยู่เสมอว่าเธอจะต้องหายดี ขอเพียงอย่ายอมแพ้โรคร้ายเท่านั้น พร้อมกำมือเธอ

ไว้นั่นทุกครั้งก่อนที่จะลากลับ

แต่ตอนนี้ คนที่ฉันเป็นห่วงไม่ได้มีเพียงส้มเท่านั้น แต่ยังมีแม่จิมที่ต้องรับภาระในการดูแลทั้งๆ ที่ตัวแเองก็มีอายุมากแล้ว แก้มักจะบ่นให้ฉันฟังเสมอถึงความเหน็ดเหนื่อยของตนอยู่เสมอ

“เหนื่อยมากเลยหมอ ไหนจะอาบน้ำ เช็ดตัว แต่งตัว ป้อนข้าว เช็ดหนัก เช็ดเบา แม่ทำทุกอย่าง ไม่รู้เวรกรรมอะไร น้องพลอยก็ไปเรียนหนังสือ เสาร์อาทิตย์ ถึงจะกลับมาช่วยยาย ส่วนน้องแพนก็ยังเด็กอยู่ ไม่รู้เรื่องอะไร พี่น้องคนอื่น ๆ เขาก็มีงานมีการทำ ไม่ค่อยมีเวลา ตกหนักที่แม่สิ ต้องทำอยู่คนเดียว”

ฉันฟังเสียงพร่ำบ่นของแอดด้วยคามเห็นใจและห่วงใย พร้อมตั้งใจว่าจะดูแลทั้งส้มและแม่จิมให้ดีที่สุดเท่าที่หมอครอบครัวอย่างฉันจะสามารถทำได้

ความอ่อนใจและเหน็ดเหนื่อยของแม่จิมค่อยๆ ทับถมจิตใจอันชราภาพนั้นอยู่ตลอดทุกเมื่อเชิ้อวัน จนวันหนึ่ง แกถึงกับระเบิดออกด้วยการปรับทุกข์ทั้งน้ำตากับฉันว่า

“ไม่ไหวแล้วหมอ มันหนักเหลือเกิน ลำบาก ลำบากจริงๆ ถ้าเป็นอย่างนี้นะ แม่ฆ่าตัวตายดีกว่า ไม่อยากอยู่ให้ทรมาน”

ฉันรับฟังด้วยความตกใจ รีบพาแกออกห่างจากห้องนอนของส้มโดยเร็ว กล่าวถ้าเธอได้ยินจะทุกข์หนักยิ่งขึ้นอีก ขณะเดียวกัน คำพูดนี้ก็สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่าเหตุการณ์ที่ฉันกำลังเผชิญอยู่นั้นไม่ใช่เรื่องเล็กน้อยเลย

วันนั้นฉันกลับบ้านด้วยความหดหู่ใจระคนสับสน ยิ่งนึกก็ยิ่งเห็นใจแม่จิม อันที่จริงปัญหานี้ควรเป็นปัญหาที่คนในครอบครัวทุกคนต้องช่วยดูแล แต่ตอนนี้ทุกคนอาจจะคิดว่าแม่จิมสามารถปฏิบัติหน้าที่นี้ได้ จึงไม่มีใครอยากมารับรู้เรื่องนี้ เมื่อคิดไตร่ตรองอย่างถี่ถ้วนแล้ว ฉันจึงตัดสินใจขอคุยกับพี่ๆ

น้องๆ ของส้มที่อาศัยอยู่ในละแวกใกล้เคียงกันทันที

“หมอรู้อาตอนนี้ครอบครัวของพวกเรากำลังยุ่งและลำบากมาก เนื่องจากต้องมีการดูแลส้มซึ่งช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ แต่หมอคิดว่าไม่ควรจะผลักดันที่นี่ให้แม่จิมรับเพียงคนเดียว ตอนนี้แม่จิมเหนื่อยมาก หมอกลัวว่าแกจะป่วยไปอีกคน” ฉันให้ความถึงสาเหตุที่เรียกทุกคนมา และพยายามเรียบเรียงคำพูดอย่างดีที่สุด “ก็เลยอยากจะปรึกษากันในหมู่พี่น้องว่าพวกเราควรจะทำยังไงกันดี ที่จะช่วยแบ่งเบาภาระของแม่จิมได้บ้าง”

“หมอ หนึ่งก็รู้ว่าแม่เหนื่อย แต่หนึ่งก็ต้องอยู่อยู่กับงานทั้งวัน ต้องดูแลน้องแพนอีก แล้วแม่เองก็ชอบบ่น บางทีหนึ่งก็เบื่อ ไม่อยากอยู่ใกล้ๆ” พี่หนึ่งอธิบายเหตุผล

“หนึ่งพูดแบบนี้ก็ไม่ถูกนะ ข้าก็รู้ว่าเิงเหนื่อย แต่ตอนนี้ก็ต้องอดทนละ เอาอย่างนี้ เดียวข้าจะใหุ้่นกับอ้มมาช่วยดูแลไอ้ส้ม” พี่เสกซึ่งเป็นพี่ชายคนโตของครอบครัวผู้เป็นช่างรับเหมาก่อสร้างดึงน้องสาวให้ใจเย็นลงพร้อมช่วยเสนอทางออกด้วยการให้ลูกสาวของตนมาช่วยดูแล

“ถ้าวันไหนปู่มันไม่ได้ไปกับรถจะให้มันมาช่วยป้อนข้าว” พี่กรซึ่งช่วยงานรับเหมากับพี่เสกออกความคิดเพิ่ม หลังจากนั้นทุกคนต่างช่วยกันเสนอวิธีที่จะแบ่งเบาภาระของแม่จิมกันยกใหญ่ ฉันมองภาพตรงหน้าด้วยความชื่นใจ เมื่อถึงคราวจำเป็น พี่น้องทุกคนก็พร้อมที่จะช่วยเหลือครอบครัวอย่างเต็มที่ ไม่มีการผลักรถให้กัน แม่จิมกับส้มช่างโชคดีเสียจริง

นับจากนั้นมาญาติพี่น้องคนอื่น ๆ ก็เข้ามาผลัดเปลี่ยนกันดูแลส้มอย่างใกล้ชิดขึ้น จนเนื้อตัวส้มสะอาด หอม ไม่มีกลิ่นอับอีกต่อไป นอกจากนี้พวกเขายังช่วยกันทำเครื่องออกกำลังกายโดยดัดแปลงขึ้นจากรอกและล้อรถจักรยานมาประกอบเป็นที่ขักรอกเพื่อให้ส้มได้ออกกำลังกายและขาอีกด้วย

แม่จิมเองก็ดูยิ้มแย้มแจ่มใสมากขึ้น เมื่อภาระในการดูแลส้มมิได้ตก

อยู่กับแกคนเดียวอีกต่อไปแล้วแกก็เริ่มจะมีกำลังใจในการดูแลลูกสาวอีกครั้ง แม้ช่วงหลังสั้มจะนอนนิ่งเหมือนไม่ได้สติ แต่แม่จิมก็ยังเชื่อว่าสั้มรู้สึกตัวและสื่อสารกับแกได้

คุณหมอ แม่คิดว่าไอ้สั้มยังรู้เรื่องอยู่นะ วันนั้นแม่ขีดตัวให้ ทำความสะอาด เปลี่ยนแพมเพอร์ส (ผ้าอ้อมสำเร็จรูป) ให้ พอดีวันนั้นมีประจำเดือนด้วย แต่แม่ก็ทำให้ไม่รังเกียจ สั้มมองตาแม่ แล้วน้ำตาซึมไหลออกมา พยายามยกมือขึ้นมาไหว้ ขยับมุมปากเหมือนจะพูดว่า ‘หนูขอโทษนะแม่’

“แล้วแม่จิมรู้สึกยังไงคะที่เห็นสั้มทำแบบนี้” จันถาม

“ก็สงสารมัน เวิร์กกรรมของมัน ยังไงแม่ก็ต้องดูแลกันจนกว่าจะถึงที่สุด ไม่รู้ว่าใครจะตายก่อนกัน” แกตอบตรงๆ จากความรู้สึกของผู้เป็นแม่

ทุกครั้งที่ไปเยี่ยมสั้ม จันจะให้ความสำคัญกับการไต่ถามทุกข์สุขของแม่จิมไปด้วย ในระยะหลังแกดูเป็นกังวลมากขึ้นเพราะอาการของสั้มมีแต่ทรงกับทรุดเนื่องจากหมอไม่สามารถตัดเอาก้อนเนื้อออกได้ทั้งหมด จึงทำได้แค่ช่วยกันดูแลและระดับประคองไปตามอาการ

“แม่จิม ดูแลสุขภาพตัวเองด้วยนะคะ พักผ่อนบ้าง เดี่ยวจะไม่สบายไปอีกคน” จันเคยแนะนำแก

“จะให้แม่พักอย่างสบายใจได้ยังไงล่ะหมอ สั้มมันป่วยนี่แม่ก็ยังพอทำได้บ้างหรอก แต่ยังมีเรื่องอื่นๆ อีก หลานๆ ละหมอ พลอยมันกำลังโตเป็นสาว ต้องเรียน ต้องใช้เงิน แพนมันก็ยังเล็ก เห็นแม่ของมันเป็นแบบนี้ก็กลัว ไม่กล้าเข้าใกล้แม่” แกพูดด้วยความอัดอั้น เหมือนพยายามกลักรลินเสียงสะอื้นไว้ในลำคอ

“แม่เข้าใจหัวอกของคนเป็นแม่นะ แม่รู้ว่าสั้มต้องห่วงลูกทั้งสองคน ว่าใครจะดูแล พ่อก็พึ่งไม่ได้ แม่ก็มาล้มป่วย เงินทองที่มีก็แทบไม่เหลือ แม่

บอกจริงๆ นะหมอ ไม่อายเลย ...ตอนล้มป่วย แม่ให้เงินช่วยจนแทบไม่เหลือติดตัวเลย”

คำพูดของแกพลอยทำให้จันรู้สึกตื้นตันไปด้วย มือของจันค่อยๆ เอื้อมไปจับมือแกไว้

“แม่จิมอย่ากังวลไปเลยนะคะ หมอรู้ว่าลูกของแม่จิมทุกคนเป็นคนดี ไม่มีใครทิ้งแม่จิมกับหลานๆ ได้แน่ แม่เชื่อหมอนะ” แกจ้องหน้าจัน น้ำตาเริ่มไหลออกมา

จากอาการของสั้ม แกคงรู้ผลบั้นปลายที่จะเกิดขึ้นในเร็ววันนี้แล้ว

...น้ำตาของจันก็ไหลออกมาเช่นกัน

เพียงไม่นานหลังจากนั้น สั้มก็จากพวกเราไปจริงๆ

เสียงพระสงฆ์ทั้งสี่รูปสวดประสานกันอย่างพร้อมเพรียง ควันจากรูปของแขกคนสุดท้ายยังคงลอยเอื่อยๆ อยู่หน้ารูปภาพขาวดำของหญิงสาวสวยในเครื่องแบบข้าราชการ เธอจากไปอย่างสงบในยามโพล้เพล้ของวันหนึ่ง ราวกับว่าความมืดได้มาพรางเธอไปพร้อมกับแสงอาทิตย์ล่าสุดท้าย

จันมองไปยังแขกที่มาร่วมงาน ญาติพี่น้องที่อยู่ห่างไกลต่างก็มางานนี้เกือบทุกคน ที่นั่งอยู่ข้างหน้าสุดเป็นชายวัยกลางคน ดัดผมเกรียนแบบทหาร นั่งพนมมือนิ่ง ดวงตาอันเศร้าหมองเหม่อมองไปยังหีบศพที่ประดับด้วยดอกไม้และดวงไฟอย่างสวยงาม ที่นั่งข้างเขาคือน้องพลอยและน้องแพน

สามีของสั้มนั่นเอง ...เขามาทำหน้าที่ของสามีเป็นครั้งสุดท้าย และอย่างน้อยก็จะได้ทำหน้าที่พ่อของน้องพลอยและน้องแพนบ้าง

เสียงพระสวดจบแรกเพิ่งสิ้นไปไม่นาน การสวดจบที่สองก็เริ่มขึ้น ที่จริงแล้ว มีแพทย์และพยาบาลจำนวนไม่น้อยที่เชื่อว่าการไม่ไปปรากฏตัวในพิธีศพของคนไข้ที่ตัวเองเคยดูแลก่อนตายเป็นทางปฏิบัติที่เหมาะสม แต่

สำหรับหมอครอบครัวอย่างฉัน การไปร่วมในพิธีศพของคนไข้ที่เรามีส่วนร่วมดูแลอย่างเต็มกำลังจนถึงวาระสุดท้ายนั้นคือส่วนหนึ่งของการทำหน้าที่อย่างสมบูรณ์ ถึงแม้ฉันจะไม่ใช่เพื่อนสมัยเด็กของฉัน ฉันก็ยังคงจะมางานนี้ ...ฉันไม่คิดว่าการที่คนไข้ของเราเสียชีวิตลงคือความพ่ายแพ้ และไม่เชื่อว่างานของเราจะไร้ความหมายเมื่อสิ้นสุดชีวิตของคนไข้ เพราะ “ความหมาย” ของงานเรา นั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับว่าคนไข้จะต้องรักษาชีวิตของตนไว้ได้เท่านั้น แต่อยู่ที่กระบวนการของเราในการดูแลทั้งผู้ป่วยและญาติในช่วงเวลาวิกฤตนั้นต่างหาก “ความหมาย” นี้เอง ที่ยังคงหล่อเลี้ยงจิตใจของหมอครอบครัวอย่างฉันเอาไว้เมื่อต้องเผชิญกับความตายของผู้ป่วย

เมื่อการสวดจบสุดท้ายเสร็จสิ้นลง แม่ฉิมได้ก้มมือเรียกให้ฉันไปร่วมกรวดน้ำอุทิศส่วนกุศลแก่สัมด้วย ทุกๆ หยดน้ำที่หยาดลงด้วย ภาพแห่งความหลังก็ค่อยๆ ไหลเข้าสู่ความทรงจำของฉัน จากเด็กน้อยตัวเล็กๆ ที่นั่งเก้าอี้ติดกันในห้องเรียน เล่นด้วยกันอยู่เสมอ จนเห็นภาพเธอค่อยๆ เติบโตขึ้นเป็นหญิงสาวสวย แต่งงาน มีลูกที่น่ารัก ฉันเริ่มเข้ามามีส่วนในชีวิตของเธออีกครั้งเมื่อเธอต้องประสบกับชะตาที่พลิกผัน ต้องล้มป่วยและขาดสน..

...ห่วงความทุกข์ของเธอเอง ที่ทำให้พวกเราได้สนิทสนมกันเหมือนเดิม จนรู้สึกเหมือนเป็นสมาชิกครอบครัวของกันและกัน...

ฉันนึกถึงคำพูดของสัมในวันที่เราเจอกันครั้งแรกในรอบหลายปี

“ดีใจจังที่ได้เจอกับบุษอีก แถมยังเป็นถึงคุณหม่อีกด้วย ถ้ายังงี้ก็ฝากดูแลแม่ของสัมด้วยนะ แล้วว่างๆ ก็แวะไปที่บ้านบ้างละ”

สายน้ำที่หยาดลงสู่ถ้วยชาดลง ...สัมไม่ต้องห่วงนะ เราจะดูแลแม่ของสัมเอง

วันต่อมาค่อยๆ ลอยออกจากปล่องเมรุกระจายไปในอากาศ ส่วนของร่างที่ครั้งหนึ่งเคยงดงามของสัมคงจะปลิวออกมาพร้อมควันนั้น ฉันหวังว่า

มันจะนำวิญญาณของเธอขึ้นไปสู่สรวงสวรรค์ด้วย เสียงสะท้อนของแม่ฉิมที่ยืนอยู่ข้างๆ ลอยเข้าสู่โสต ฉันจับมือแม่ฉิมเอาไว้ แกบีบมือตอบมา

เมื่อไม่ถึงชั่วโมงก่อนหน้านี้เอง ฉันได้เป็นผู้กล่าวประวัติของสัมรวมถึงคำไว้อาลัยตามคำเชิญของแม่ฉิมและญาติพี่น้อง ตอนนั้นดวงตาฉันพร่ำมัวไปด้วยน้ำตา ร่างของแขกเหรื่อที่ยืนฟังอยู่กลายเป็นภาพล่องเลือน

ควันจากปล่องเมรุค่อยๆ จางลงแล้ว แขกบางคนเริ่มทยอยกันกลับ แม่ฉิมยังคงบีบมือฉันไว้นั่น

ถึงตอนนี้ฉันไม่สามารถจำได้แล้วว่าตัวเองได้กล่าวคำไว้อาลัยได้ออกไปบ้าง เพราะสิ่งที่ฉันใช้กล่าวในตอนนั้นไม่ใช่สมอง แต่เป็นหัวใจ

เป็นหัวใจดวงเดียวกับที่ฉันใช้ดูแลเธอและครอบครัว ตลอดจนผู้ป่วยทุกคน

ขอบคุณ

โครงการพัฒนาองค์ความรู้เพื่อพัฒนาแนวคิดบริการสุขภาพปฐมภูมิ ภายใต้วามรับผิดชอบของสำนักวิจัยสังคมและสุขภาพ (สวสส.) ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนจากำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้ดีก็ด้วยความร่วมมือจากเครือข่ายวิทยุชุมชน ที่ได้ร่วมแลกเปลี่ยน เรียนรู้ และแบ่งปันประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ก่อเกิดจิตสำนึกทั้งองกวมและสร้างความเข้าใจในการร่วมกันดูแลเพื่อนมนุษย์ให้ครอบคลุมทุกมิติ ทั้งมิติทางกาย ใจ สังคม และจิตวิญญาณ อีกทั้งช่วยกันเสริมสร้างให้งานบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิมีความเข้มแข็งขึ้นด้วยจึงขอขอบคุณบุคคลที่เป็นเครือข่ายเขียนเรื่องเล่าประสบการณ์จากการทำงานบริการระดับปฐมภูมิดังต่อไปนี้ให้เป็นอย่างสูง

1. อาจารย์วราพร วันไชยธนวงศ์	วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนียะียงใหม่ จ.ยะียงใหม่
2. น.ส.อัจฉรา บุญสุข	สถานีนอนำัยบ้านสะลงนอก อ.แมริม จ.ยะียงใหม่
3. นางอุบล หาญฤทธิ์	สถานีนอนำัยบ้านสะลงนอก อ.แมริม จ.ยะียงใหม่
4. น.ส.มนสา สมพันธ์	สถานีนอนำัยยังเมิน อ.สะเมิง จ.ยะียงใหม่
5. อาจารย์พัฒนา นาคทอง	วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนียะนครลำปาง จ.ลำปาง
6. นางประยูรศรี เลือดสงคราม	โรงพยาบาลลำปาง จ.ลำปาง
7. นางวรากุล ทิพาภรณ์	โรงพยาบาลลำปาง จ.ลำปาง
8. นางนริรัตน์ วิทยาคุน	โรงพยาบาลลำปาง จ.ลำปาง
9. นายมานิต จักรเครือ	สถานีนอนำัยบ้านเสด็จ อ.เมือม จ.ลำปาง
10. นายธีรยุทธ โพธิ์สุข	สถานีนอนำัยบ้านเสด็จ อ.เมือม จ.ลำปาง
11. นางวันเพ็ญ กันทาเครือ	สถานีนอนำัยทรายทอง อ.เมือม จ.ลำปาง
12. นางจันทร์สม เดชะอุ่น	สถานีนอนำัยหัววัง อ.เมือม จ.ลำปาง
13. นายสมเกียรติ เย็นสำราญ	สถานีนอนำัยนิคมเขต 16 อ.เมือม จ.ลำปาง
14. นางสนธยา ดีปะละวงศ์	สถานีนอนำัยจำคำ อ.เมือม จ.ลำปาง
15. นางศิริพร เหลืองอุดม	โรงพยาบาลน้ำพอง จ.ขอนแก่น
16. นางสุดาตวง เสงพูลธนา	โรงพยาบาลน้ำพอง จ.ขอนแก่น
17. นางพรรณิกา ไชยรัตน์	โรงพยาบาลน้ำพอง จ.ขอนแก่น
18. นางนิสา แผงฤทธิ์	โรงพยาบาลน้ำพอง จ.ขอนแก่น
19. นางเพ็ญประภา ขามธาตุ	โรงพยาบาลน้ำพอง จ.ขอนแก่น
20. นางจันทร์โท พรหมอารักษ์	โรงพยาบาลน้ำพอง จ.ขอนแก่น
21. นางประภัสสร นิลผาย	โรงพยาบาลน้ำพอง จ.ขอนแก่น

22. นางประภัสสร เลิศภักดี
23. นางสุมาลี ทรายู
24. นางละมุล เกษสาคร
25. นางเลิศบุญพร โพธิะระห์
26. นางรัฐจวน โนนลำดวน
27. นางสมจิตร สมหวัง
28. นางรุ่งทิพย์ คงทรัพย์
29. นางพัทธนันท์ จำสิงห์
30. พ.ญ.รัตนา ยอดอานนท์
31. นางวิลาณัย ศรีโพธิ์
32. น.ส.จุไรวัลย์ สุนทรวรรณ
33. น.ส.สมจิตต์ ลาภากิจ
34. น.ส.สุภาพรรณ วรณแก้ว
35. นางอำไพ แก้วกระจำ
36. นางสุมาลย์ วรณกิจไพศาล
37. นายศักดิ์กฤษณ์ ทองคำ
38. นางรักใจ บุญระดม
39. นางประภา วัฒนชีพ
40. นางนิตยา เจริญนันท์
41. นางสมหวัง ศรีสังข์
42. นางอรวิวรรณ เปสน
43. น.ส.ปิติมา อิมผ่อง
44. นายพรหมมาตร ปฏิสังข์
45. นางพิรยา สุกุลนิมพร
46. นางนิตยา ขนสิทธิ์
47. น.ส.นิจกาล ศรีมงคล
48. นางจรรีรัตน์ เจริญจิตต์
49. นางนงนุช ป่อหลิ
50. นางอารีย์ สอนธรรม
51. น.ส.เกสร อุทัยรัศมี
52. นางวรรณา สร้อยแก้ว
53. นางวีรวรรณ บุญประสพ
54. นพ. เสกสรรค์ ขวนะดีเลิศ

โรงพยาบาลน้ำพอง จ.ขอนแก่น
โรงพยาบาลน้ำพอง จ.ขอนแก่น
โรงพยาบาลน้ำพอง จ.ขอนแก่น
ศูนย์สุขภาพชุมชนวังชัย อ.น้ำพอง จ.ขอนแก่น
ศูนย์สุขภาพชุมชนวังชัย อ.น้ำพอง จ.ขอนแก่น
ศูนย์สุขภาพชุมชนบ้านขาม อ.น้ำพอง จ.ขอนแก่น
ศูนย์สุขภาพชุมชนคำแก่นคูณ อ.น้ำพอง จ.ขอนแก่น
ศูนย์สุขภาพชุมชนตำบลบัวเงิน อ.น้ำพอง จ.ขอนแก่น
โรงพยาบาลปากช่องนานา อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา
ศูนย์สุขภาพชุมชนมะค่า อ.เมือม จ.นครราชสีมา
ศูนย์สุขภาพชุมชนหนองน้ำแดง อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา
ศูนย์สุขภาพชุมชนหนองน้ำแดง อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา
ศูนย์สุขภาพชุมชนหนองน้ำแดง อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา
ศูนย์แพทย์ชุมชน 11 อ.เฉลิมพระเกียรติ จ.นครราชสีมา
ศูนย์สุขภาพชุมชนหนองสาหร่าย อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา
ศูนย์สุขภาพชุมชนหนองสาหร่าย อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา
สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจันทบุรี
ำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจันทบุรี
สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจันทบุรี
ศูนย์สุขภาพชุมชนพลัว อ. แหลมสิงห์ จ.จันทบุรี
ศูนย์สุขภาพชุมชนเขาคิชฌกูฏ กิ่ง อ. เขาคิชฌกูฏ จ.จันทบุรี
ศูนย์สุขภาพชุมชนเฉลิมพระเกียรติ
กิ่ง อ. เขาคิชฌกูฏ จ.จันทบุรี
โรงพยาบาลแก่งหางแมว อ.ท่าใหม่ จ.จันทบุรี
ศูนย์สุขภาพชุมชนท่าใหม่ อ. ท่าใหม่ จ.จันทบุรี
โรงพยาบาลสองพี่น้อง อ.ท่าใหม่ จ.จันทบุรี
ศูนย์สุขภาพชุมชนจันทน์มิถ อ.เมือม จ.จันทบุรี
โรงพยาบาลขลุง อ.ขลุง จ.จันทบุรี
ศูนย์สุขภาพชุมชนวังสรรพรส อ.ขลุง จ.จันทบุรี
ศูนย์สุขภาพชุมชนวังสรรพรส อ.ขลุง จ.จันทบุรี
ศูนย์สุขภาพชุมชนวังแสม อ.มะขาม จ.จันทบุรี
ศูนย์สุขภาพชุมชนสอยดาว อ.สอยดาว จ.จันทบุรี
สถานีนอนำัยโป่งน้ำร้อน อ.โป่งน้ำร้อน จ.จันทบุรี
ผู้อำนวยการโรงพยาบาลบางช้าง จ.พระนครศรีอยุธยา

55. น.ส.เฉลิมศรี สมะโน	โรงพยาบาลบางซ้าย จ.พระนครศรีอยุธยา
56. นางเพ็ญลักษณ์ ขำเลิศ	โรงพยาบาลภาษี จ.พระนครศรีอยุธยา
57. นางชื่นกมล พูลสวัสดิ์	สถานีนอนามัยตำบลเตาเล่า จ.พระนครศรีอยุธยา
58. น.ส.นิตยา การปลื้มจิตต์	สถานีนอนามัยตำบลเตาเล่า อ.บางซ้าย จ.พระนครศรีอยุธยา
59. นางรัตนภรณ์ จอมสง่า	สถานีนอนามัยไผ่ล้อม อ.ภาษี จ.พระนครศรีอยุธยา
60. นางประภาพร ประศรี	สถานีนอนามัยบางซ้าย อ.บางซ้าย จ.พระนครศรีอยุธยา
61. น.ส.พัชรี บุญชูยิ้มแย้ม	สถานีนอนามัยหลักชัย อ.ลาดบัวหลวง จ.พระนครศรีอยุธยา
62. นางสมบุญณ์ เมืองอยู่	สถานีนอนามัยคูสลอด อ.ลาดบัวหลวง จ.พระนครศรีอยุธยา
63. น.ส.สมจิตร สุขมะ	สถานีนอนามัยกุฎี อ.ผักไห่ จ.พระนครศรีอยุธยา
64. น.ส.สาวิตรี สินธุ	สถานีนอนามัยลำตาเสา อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา
65. นพ.เฉลิมพงศ์ วิเศษศรีพงษ์	ผู้อำนวยการโรงพยาบาลบางแพ จ.ราชบุรี
66. น.ส.อรชร ไททวี	โรงพยาบาลบางแพ จ.ราชบุรี
67. น.ส.อรดา วงษ์ไสว	โรงพยาบาลบางแพ จ.ราชบุรี
68. นางนงเยาว์ เรียนชอบ	โรงพยาบาลบางแพ จ.ราชบุรี
69. นางวารินทร์ หมอยาดี	โรงพยาบาลบางแพ จ.ราชบุรี
70. น.ส.อรุณ อบเชย	โรงพยาบาลบางแพ จ.ราชบุรี
71. น.ส.วิภาดา ศิริจันทร์โท	โรงพยาบาลบางแพ จ.ราชบุรี
72. นางทรงศรี ตันท์เจริญรัตน์	สถานีนอนามัยตำบลวังเย็น อ.บางแพ จ.ราชบุรี
73. นางวราพร กรับทอง	สถานีนอนามัยตำบลวังเย็น อ.บางแพ จ.ราชบุรี
74. น.ส.ประกายมาศ รุ่งสว่าง	สถานีนอนามัยตำบลหัวโพ อ.บางแพ จ.ราชบุรี
75. นายเจตนา คันทาทิพย์	สถานีนอนามัยตำบลหัวโพ อ.บางแพ จ.ราชบุรี
76. นายกิตติศักดิ์ ทรงพัฒนา	สถานีนอนามัยตำบลหัวโพ อ.บางแพ จ.ราชบุรี
77. น.ส.อมรรัตน์ โคตรมุงคุณ	สถานีนอนามัยตำบลวัดแก้ว อ.บางแพ จ.ราชบุรี
78. น.ส.สมศรี จังโสพานิช	สถานีนอนามัยบ้านดอนใหญ่ อ.บางแพ จ.ราชบุรี
79. นางสุพร ยूरพันธ์	คลินิกเวชปฏิบัติครอบครัวโรงพยาบาลระโนด จ.สงขลา
80. นางสุภาณี สุวรรณ	คลินิกเวชปฏิบัติครอบครัวโรงพยาบาลระโนด จ.สงขลา
81. นางสาว ศรอินทร์	คลินิกเวชปฏิบัติครอบครัวโรงพยาบาลระโนด จ.สงขลา
82. น.ส.รสสุคนธ์ ขมภูทอง	คลินิกเวชปฏิบัติครอบครัวโรงพยาบาลระโนด จ.สงขลา
83. นางสาวพร ลอยลิบ	โรงพยาบาลระโนด จ.สงขลา
84. นายนครินทร์ ฝ่องสุวรรณ	โรงพยาบาลระโนด จ.สงขลา
85. นางสาวรรณา นิลรัตน์	สถานีนอนามัยตำบลพังยาง อ. ระโนด จ.สงขลา